

ОДБРАНА

Година XI ■ Број 238 ■ 15. август 2015. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

Обука
извиђача

интервју

СЛОБОДАН ЛЕКИЋ
УРЕДНИК У ВОЈНОМ ЛИСТУ
STARS AND STRIPES

КАКО САМ
ВИДЕО РАТ

Отварање изложбе поводом Дана Војног музеја

РАТНИ СЛИКАРИ У ВЕЛИКОМ РАТУ

-скице и цртежи-

Петак 21. август 2015. године у 13.00 часова
Галерија Војног музеја,
Калемегдан бб, Београд

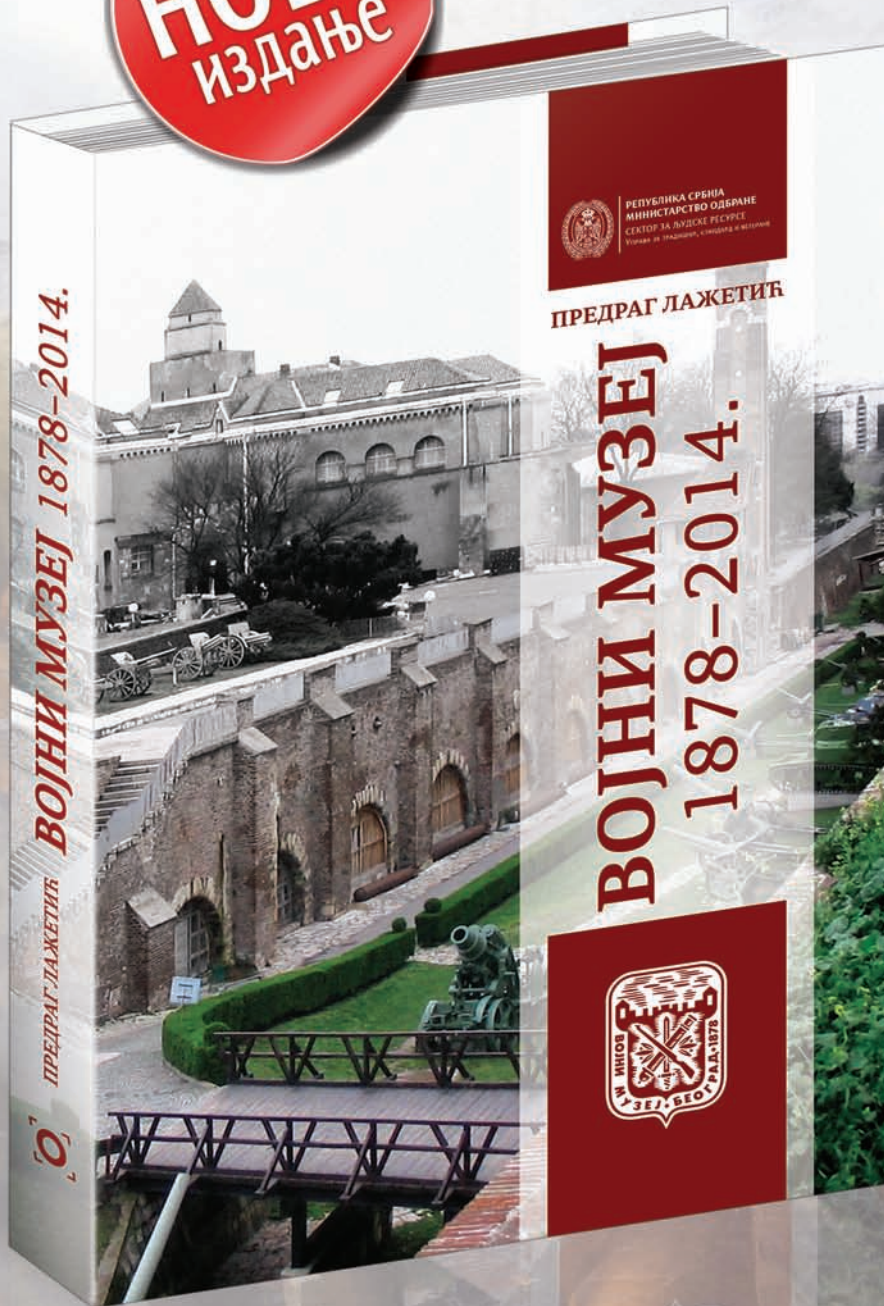

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
Управа за традицију, стандард и ветеране

НОВО
издање

ПРЕДРАГ ЛАЖЕТИЋ

ВОЈНИ МУЗЕЈ 1878-2014.

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-258
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:
1. Шифра 111321 „ВОЈНИ МУЗЕЈ, 1878-2014.“, по цени
од 2.090,00 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о улазиш целокупној износа доставиши МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге.
Купљена издања биће достављена поштексиресом на шериш куйца.

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Мирјана Крстовић, поручник

Биљана Милић

Стални сарадници

др Себастијан Балаш, др Славиша Влацић,
Милосав Ц. Ђорђевић, др Милан Мијалковски,
др Зоран Миладиновић, др Миљан Милкић,
Будимир М. Попадић, Никола Остојић,
Александар Радић, Влада Ристић,
Драгана Барјактаревић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струџаш, Марија Марић,
Слободан Михаиловић (технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Даримир Банда, Душка Стефановић,
Јово Мамула (фото-репортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-258

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РС

месечно 160 динара. За претплатнике преко

Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ
238

Извиђачи
Треће бригаде
на Облачинском
језеру

Снимио Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Специјални прилог 126
Јубилеј Речне флотиле
– Век одбране река

14

Војнички поздрав ГЕСТ ПОШТОВАЊА И ПОВЕРЕЊА

22

Обука извиђача Треће бригаде ДИВЕРЗИЈА НА ОБЛАЧИНСКОМ ЈЕЗЕРУ

30

Такмичење инжињераца на Међународним војним играма ФОРСИРАЊЕ ОКЕ

58

Војни музеји у свету РАТ ИЗМЕЂУ ЧЕТИРИ ЗИДА

- 8 Слободан Лекић, уредник у америчком војном листу „Stars and stripes”
КАКО САМ ВИДЕО РАТ
- 13 Сећање на страдање и прогон Срба у „Олуји”
ТЕЖАК ДАН ЗА ВЕЛИКЕ РЕЧИ
- 18 Вод за разминурање и уклањање неексплодираних убојних средстава
У ХУМАНОЈ МИСИЈИ
- 28 Повратак Средње стручне војне школе
СУШТИНА И ДУША ВОЈСКЕ
- 34 Седамдесета годишњица од пада атомских бомби на Хирошиму и Нагасаки
КРВАВА СТРАНИЦА СВЕТСКЕ ИСТОРИЈЕ
- 40 Стратегија националне безбедности САД
ЛИДЕРСТВО С ПОЗИЦИЈА ДОМИНАНТНЕ МОЋИ
- 46 Рана Рахал
ПРЕД ИЗАЗОВИМА ЈЕДНЕ МИРОВНЕ ОПЕРАЦИЈЕ
- 50 Италијани на страни Србије у Великом рату (4)
ПОГИБИЈА
- 61 Војни бункер на Калемегдану
ХЛАДНОЋА ДОЧАРАВА ИСТОРИЈУ
- 62 „Копаоник 2015”
ИЗАЗОВИ ПЛАНИНСКИХ СТАЗА

Реч уредника

Право или привилегија

Када је британски писац Џорџ Орвел, у антиутопијском роману „Животињска фарма”, својеврсној басни коју је објавио пре 70 година, написао реченицу – „Све животиње су једнаке, само су неке једнакије од других”, вероватно ни слутио није колико је, заправо, алудирајући на односе међу људима из неког другог времена, у другачијим околностима, и данас актуелан, те како је прецизно и дубоко својим интелектуалним оком скенирао и скоро непогрешиво предвидео свакодневицу на свим меридијанима планете. Можда и више од тога...

Како нас то орвеловско наслеђе и данас дотиче? Анализирајмо једноставан пример прековременог рада припадника система одбране. Чињеница је да се додатно ангажовање на радном месту, неопходно због захтева професионалне војне службе, обично не одражава на висину плате. Бар не у већини случајева! Ни слободни дани које „зараде” као контраатег на тасу рада дужег од осам сати дневно не доприносе много квалитету њиховог живота. Јер, нити су у прилици да их користе онда када су им заиста неопходни, опет зарад „потреба службе”, нити су икада своју, сада прилично скромну потрошачку корпу платили слободним данима.

Систем је прописе, сложићете се, уредио и прилагодио својим потребама. Неретко под привидом општих интереса, то су чинили и појединци. Према Закону о раду Републике Србије, и унутрашњој регулативи нашег министарства и војске, прековремени рад не може да траје дужег од осам часова недељно. Уколико га, наравно, надлежни наложе, могуће је наплатити максимално 32, односно 40 сати прековременог рада, у зависности од тога да ли месец има четири или пет седмица. У супротном, војним професионалцима за сат рада после радног времена „следује” час и по неплаћене „нематеријалне надокнаде”. Или се прибегава „прерасподели рада”, најчешће непримењивом моделу у многим организационим целинама и јединицама.

Не поредећи се, због специфичности струке, с осталим државним институцијама када је о овој теми реч, Министарство одбране и Војска Србије, стриктно поштујући финансијска ограничења, прописали су строгу процедуру којом се одобрава плаћање прековременог рада. Критеријум, међутим, на основу кога ће некоме у радној листи „персоналац” убележити осам или више сати плаћеног ангажовања, посве је нејасан, речју „растегљив”. Слично је и с радом у дане викенда. Без обзира и на најутемељеније аргументе, многим се не призна загарантовано право. Неки, додуше, оправдано стекну и такву привилегију.

Зашто је то баш тако, очито је најбоље објаснио управо Орвел. И наш народ уме мудро да каже: „Ко ближе ватри – тај се и огреје”! Посвећени животном позиву, али оптерећени пуком егзистенцијом, припадници система одбране мало кад ламентирају над сопственом судбином, одмеравајући је у филозофским категоријама правде и правичности. Стога ћемо у наредним бројевима „Одбране” од надлежних покушати да добијемо одговоре на питања и недоумице о прековременом раду. „Ако слобода значи нешто уопште, она значи право да кажеш људима нешто што они не желе да чују”. А знају. Упркос свему...

Владимир ПОЧУЧ

Дан авијације

У Команди Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране у Земуну и на аеродроима „Батајница“ и „Лађевци“, крајем јула, обележен је Дан рода авијације – 2. август.

Честитајући празник припадницима тог рода Војске Србије, заменик команданта РВ и ПВО бригадни генерал Душко Жарковић истакао је да су своју посвећеност, храброст, смелост и пожртвованост показали небројено пута. Претходних година, у акцијама спасавања током поплава, пожара и међава, наши ваздухопловци безбедно су евакуисали више од 1.000 људи, али, нажалост, 13. марта, приликом извршења задатка, у томе нису успели.

Према његовим речима, за РВ и ПВО је од изузетног значаја одлука државног и војног руководства да се у наредном периоду опреми савременим транспортним хеликоптерима, да се набаве резервни делови за МиГ-21 и МиГ-29 и отпочне модернизација авиона Г-4.

Дан авијације прославља се у сећање на дан када је 1893. године, наређењем краља Александра Обреновића, предвиђено да се у свакој дивизији образују ваздухопловна одељења. ■

Дан санитетске службе

У амфитеатру Војномедицинске академије, 30. јула, обележен је Дан санитетске службе. Приступовали су министри одбране и здравља Братислав Гашић и Златибор Лончар и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић.

Министар Гашић истакао је да Србија и њена војска имају разлога да буду поносне на војно здравство и његову традицију.

– Наш народ гаји посебно поштовање према војном здравству и лекарима који професионализмом и посвећеношћу одувек уливају додатну сигурност и поверење. Оно је грађено током историје у којој су војни лекари и медицинско особље поделили тегобну судбину и ратне страхоте са својим народом – рекао је министар и напоменуо да су кадети и кадеткиње Медицинског факултета ВМА, чија ће прва класа бити промовисана у септембру, гарант да ће се добра традиција наставити.

Поводом Дана санитетске службе министар одбране уручио је захвалницу Десимиру Јашаревиху за донацију медицинске опреме Министарству одбране и Војсци Србије и плакету министру здравља у знак поштовања и успешне сарадње.

За Дан санитетске службе одређен је 30. јул када је 1839. године Указом Намесништва др Емерих Линденмајер постао први законски и указно постављени начелник српског војног санитета. ■

Посета начелника Генералштаба Швајцарске

Министар одбране Братислав Гашић и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић састали су се 31. јула са начелником Генералштаба Оружаних снага Швајцарске генерал-потпуковником Андреом Блатманом.

Званичници су разговарали о могућностима за унапређење сарадње у области одбране. Министар Гашић истакао је да су Министарство и Војска посебно заинтересовани за искуство Швајцарске у пројектима Европске одбрамбене агенције. Нагласио је и да очекује да ће сарадња с Агенцијом унапредити нашу интероперабилност с чланицама Европске уније, омогућити јачање домаће наменске индустрије и истраживачких потенцијала српских института, као и технолошку модернизацију оружаних снага.

Иако није чланица Уније, Швајцарска подржава стратешко опредељење Србије за прикључење, а убраја се међу земље које су најзначајније по висини донаторске и хуманитарне помоћи Србији.

Генерал Диковић истакао је да се досадашња сарадња Војске Србије са Оружаним снагама Швајцарске односила на усавршавање наших припадника на курсевима које организује Женевски центар за безбедносну политику.

Према његовим речима, Србија и Швајцарска имају сличне концепцијске погледе на свет и окружење, као неутралне земље у односу на војне савезе, и слично организоване оружане снаге.

Говорећи о значају прве званичне посете начелника Генералштаба Швајцарске, генерал Блатман указао је на добру сарадњу две војске и нагласио блиску сарадњу у контексту политичког дијалога, нарочито у ОЕБС-у. ■

ОБЕЛЕЖЕН ВЕК СРПСКЕ РЕЧНЕ ФЛОТИЛЕ

Величанствена историја

Припадници тог састава Војске Србије прославили су Дан рода речних јединица и стоту годишњицу Речне флотиле, као сећање на 6. август ратне 1915. када је у војном бродоградилушту код Чукарице поринут први српски ратни брод – оклопљени чамац „Јадар”, чиме је започело формирање прве националне Речне флотиле Краљевине Србије

У касарни „Александар Берић”, генерал-потпуковник Милосав Симоновић, командант Копнене војске, капетан бојног брода Андрија Андрић, командант Речне флотиле, и Милош Вучевић, градоначелник Новог Сада, открили су 6. августа споменик јунаку Априлског рата, прослављеном команданту монитора „Драва” поручнику бојног брода Александру Берићу. Он је са 76 чланова посаде, после неравноправне борбе с авијацијом фашистичке Немачке, поздрављајући државну заставу, потонуо с погођеним бродом на дно Дунава. Постављање бисте, рад академског вајара Ђорђа Лазића, иницирао је проф. др Милан Рунић.

На новосадском Кеју жртава рације организована је и војна свечаност на којој су се, после смотре јединица, обратили генерал Љубиша Диковић, начелник Генералштаба Војске Србије, и капетан бојног брода Андрија Андрић, командант Флотиле.

– Пре 100 година поринут је први српски брод „Јадар”, чиме је отпочела достојанствена и величанствена историја српске Речне флотиле. И данас су за развој тог састава наше војске најзаслужнији вредни и служби посвећени морнари – рекао је генерал Диковић.

За најбољи брод проглашен је речни миноловац 341, којим командује поручник корвете Иван Тешић из 1. речног одреда, за најбољу посаду Први пливајући транспортер 3. амфибијског вода 1. понтонирског батаљона, чији је командир старији водник прве класе Владан Мањенчић. За примерног официра изабран је капетан Марко Радојчић, подофицира заставник Михаљ Бот, а војника разводник Миша Обрадов.

Појединцима и колективима који су постигли најбоље резултате капетан бојног брода Андрић уручио је признања. Плакете Речне флотиле уручене су Медија центру „Одбрана”, градоначелнику Вучевићу и адмиралу у пензији Бошку Антићу.

После свечаности одржана је традиционална веслачка регата. Веслало се у две категорије. Прву су чиниле четири осмочлане посаде с кормиларом у чамцима типа „шљупка”, а другу пет шесточланих посада с кормиларом у металним чамцима типа „алуминијумски”. У првој категорији тријумфовала је посада 2. речног одреда, са кормиларом капетаном корвете Душаном Ристићем, док је у другој најуспешнија била посада 1. понтонирског батаљона, чије је кормилар десетар Дејан Мијашић.

На току Дунава, уз Београдски и Кеј жртава рације, продефиловали су бродови и пловни објекти Флотиле, уз речне миноловце, патролне чамце, гумене чамце са рониоцима и скеле с амфибијским транспортерима. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

СЛОБОДАН ЛЕКИЋ, УРЕДНИК У АМЕРИЧКОМ ВОЈНОМ ЛИСТУ „STARS AND STRIPES” И ДУГОГОДИШЊИ ДОПИСНИК „АСОШИЈЕТЕД ПРЕСА” С БЛИСКОГ ИСТОКА

КАКО САМ ВИДЕО РАТ

Син познатог југословенског дипломате, иако није започео професионалну каријеру као новинар, две и по деценије радио је као дописник и уредник у „Асошијетед пресу”, а последње две и по године као уредник у војном часопису америчке војске који се, претежно, бави Блиским истоком и НАТО-ом. За „Одбрану” говори о сплету околности због којих се спријатељио са „десном руком” Салама Хусеина и сиријским амбасадором у Уједињеним нацијама, како уговара интервју са Асадом, и како је „испод руке” давао пиво аустралијским мировњацима у Источном Тимору. Открива и како је пре западних инспектора знао да Ирак не поседује нуклеарно, хемијско и биолошко оружје, што је био повод за бомбардовање те земље 2003, али и да је годинама пио омиљену арапску кафу са Саламовим првим човеком и виски са Клинтоним специјалним изаслаником за Балкан, који је већ крајем деведесетих изјављивао да је ОВК терористичка организација.

Слободан Лекић је као осамнаестогодишњак први пут видео рат, у Египту, где му је отац службовао као амбасадор СФРЈ. Локалци су водили дипломате да обиђу египатске положаје на Суецком каналу и млади студент историје на Филозофском факултету у Београду направио је фотографије које су („уз препоруку пријатеља”) завршиле на страницама војног листа „Фронт”. Неколико година касније, као новинар, почео је да с лица места извештава о готово свим блискоисточним сукобима, па је више пута, уздуж и попреко, прошао Индонезију, Јордан, Ирак, Сирију, Авганистан, у које се поново враћао кад год је „жешће запуцало”. После завршетка студија први посао ипак није био новинарски, већ административни, у београдском „Плануму”.

– Одлично сам говорио енглески језик и крајем 1975. године запослио

сам се у „Плануму”, где сам био преводилац, али не само то. Градили су у Јордану велику брану, па су редовно организовани састанци с којих сам водио записник. Био је то озбиљан посао. Јордан је био у рату с Израелом, те сам ишао често на фронт, јер брана није била далеко. Интересовала ме је ситуација с Палестинцима, Јорданцима. Те године у Јордану је покренут лист на енглеском језику „Times of Jordan” и уредник, млади Јорданац, хришћанин кога сам упознао, предложио ми је да напишем нешто о тој брани, која је била врло важна за јорданску пољопривреду.

Нисџе шџага „џреломили” да Вам новинарскиво џосџане џрофесија, али сџе и следећу џосао обављали у земљи која сања мир.

– Истина... Четири године провео сам у „Енергопројекту”, у Замбији, која

је ратовала с Родезијом. Сећам се напада родезијске авијације... Одувек су ме интересовали такви сукоби. И тамо сам, по рецепту из Египта, у престоничким новинама објављивао о пројектима „Енергопројекта”, што су моји шефови здушно подржавали, због сјајне рекламе. У Београд сам се вратио 1983. године, а већ наредне у Сарајеву су се одржавале Зимске олимпијске игре, и колега из „Ројтера”, који је знао да умам да пишем на енглеском, ангажовао ме да током игара радим за њих. Узео сам одмор у фирми и тако је започео мој први професионални медијски ангажман.

После тога, сасвим спонтано, неки новинари добили су нова задужења и отворило се неколико места. Шеф бироа „Асошијетед преса” (АП) у Београду постао је Душан Стојановић, с којим сам близак још од гимназијских дана у Каиру, па је почео да ме позива да му помажем у бироу АП-а у Београду, све до 1987. године, када су проширили биро и отворило се место за трећег човека. Прешао сам, иако је плата била боља у „Енергопројекту”. Хтео сам нешто ново. Од тада сам био дописник АП-а све до преласка у „Stars and stripes” (S&S), пре две и по године, укупно 25 година.

Q Пре ђриче о две и ђо деценије агенцијског новинарства, пред-ставаиће нам новине у којима саг радиите.

– Имају дугу традицију, настале су за време Грађанског рата, чијим завршетком су и престале да постоје, да би током Првог светског рата, кад су Американци дошли у Европу, биле поново покренуте. По добром старом обичају, лист је угашен по завршетку рата да би био покренут 1940. године и излази до данас. То је магазин намењен америчком војнику ван САД, а формиран је јер власт, пре свих Конгрес, није желела да њихове војнике информисе искључиво командни кадар, службено, већ да имају независне информације. Иако је реч о војном листу, он даје независне информације у односу на званични ланац командовања у америчкој војсци.

Q Свиђа ли се америчким генералима ђаква уређивачка ђоли-џика?

– Морам да кажем да је од почетка било проблема, јер су очекивали да ће лист хвалити њихове успехе и победе, али се показао као врло критичан. Увек је успевао да задржи независност уређивачке политике. S&S преноси колумне и из осталих америчких новина и пружа широк дијапазон различитих информација и гледишта, десничарских и левичарских, геј и антигеј. Лист често даје различита, па и супротстављена гледишта, како би војници могли сами да изаберу истину. Централа новина је у Вашингтону, а занимљиво је то што нам војска обезбеђује простор за канцеларије, али нас не финансира. То ради Конгрес САД.

Други део финансира се претплатом, јер има много бивших војника, ветерана и њихових породица који су претплатени, док садашњи војници S&S добијају бесплатно. И у Кајзеслаутерну, где ми је званично радно место, има бивших америчких војника ожењених Немицама и воле да читају војни лист на енглеском језику. Новине имају и веома посећен веб-сајт, чији је већи део закључан и плаћа се, али има знатан број претплатника, јер то решава проблеме доставе новина по све-

– Наш фокус је увек тамо где су амерички војници. Кад их није било у Ираку, нисмо много писали о тој земљи али сада, пошто је Исламска држава прошле године заузела пола те земље, неколико хиљада Американаца вратило се тамо, и након што је у септембру започело бомбардовање терориста у Ираку и Сирији, то значајније пратимо. Где год постоје америчке базе, које су у макар некаквој полуконфликтној ситуацији с неким, стање се прати, и повремено тамо шаљемо дописника. Сирија и Ирак су тренутно најинтересантнији.

Q Одакле сите све извештавали за новине?

– За војне новине не с превише места. Углавном са састанака министара спољних послова НАТО-а у Бриселу, неколико пута био сам у Авганистану, једном у Сирији, био сам прошле године у Дубровнику... Било је занимљиво јер сам дошао са припадницима америчке морнарице, који су довели делфине да пронађу заостале мине на морском дну.

Q Дужи боравци на Блиском истоку џоком Ваше новинарске

Баггаг

ту. Новине излазе радним данима, а петком су нешто обимније јер „покривају” и дане викенда.

Q Ви сите уредник који се ђреџежно бава НАТО-ом и Блиским истоком. Које су џренуџино незаобилазне џеме из џог дела свеџа?

каријере односе се на рад у АП. Мора да су џе године донеле много занимљивих сџвари, догађаја и људи, конџакаџа без којих нема добре новинарске ђриче...

– Две и по деценије је дуг период. Било је много тога по новинарским

бележницама, података, занимљивости, имена... А колико су новинару контакти битни сувишно је и говорити. Битна је и срећа. Сећам се једног случаја, био је погреб индонежанског генерала Насутиона, а случајно сам знао причу о његовом учешћу у државном удару у Индонезији 1965. године. Још као студент историје учио сам да је преживео тако што је прескочио ограду своје куће и прешао у египатску амбасаду у суседству. Када сам тога дана дошао пред његову кућу да напишем вест о сахрани било је много људи, али ја сам сасвим случајно приметио да та зграда до њега није египатска него ирачка амбасада. Иако историја бележи да је египатска. То случајно откриће ме је изненадило, али ме и копало, па сам закуцао на капију амбасадe. Стражару сам рекао да хоћу да видим место где је прескочио бивши индонежански министар одбране. Пришао ми је елегантно обучени господин с одличним енглеским, који ме је свуда љубазно провео. Испоставило се да је то ирачки амбасадор Садун Зубајди лично. Позвао ме на арапску кафу коју иначе обожавам, причали смо... Некако спонтано, настало је пријатељство, па ме ускоро позвао на пријем на коме ме упознао с читавим кругом арапских амбасадора.

О *Очигледно, био је њо занимљив Ирачанин...*

– Садун је био једини Ирачанин на планети кога сам знао, али какав само... Неко ми је већ тада рекао да је он веома важан човек и да је Садамова десна рука, преводилац и човек од поверења. Иначе био је професор универзитета, шекспиролог, који је студирао у Енглеској. Садаму је био преводилац на најважнијим државним састанцима. Један од кључних у новијој историји Ирака десио се у децембру 1990. године, између Садама и америчке амбасадорке Ејприл Лејзби. Тада се Садам пожалио да им Кувајћани краду нафту, а она је одговорила нешто као „то није наша ствар“ или „ми о томе немамо став“, што је он протумачио као да му Американци, који су му у то време били савезници, дају отворена врата да може да нападне Кувајт. То „зелено светло“ искористио је да, пет дана након што је Ејприл отишла на годишњи одмор, то и уради. Комплет-

на међународна заједница дигла се против њега и тада су кренуле санкције, па Први заливски рат после кога је ослобођен Кувајт.

О *Да ли сте од Садуна Зубајдија сазнали и да Ирак нема ојасне арсенале оружја које је 2003. године искоришћено као њовог за амерички напад на њу земљу?*

– Све време, од те 1980. године, када смо се упознали, остао сам с њим у добрим односима. Виђали смо се редовно, пили кафу... Канцеларија АП била је близу амбасадe. Код њега сам упознао све остале арапске амбасадоре, укључујући и сиријског Башара Јафарија, који је у Џакарти, где сам живео седам година, становао у истој улици где и ја. Чак су нам се и жене спријатељиле. Он је сада амбасадор Сирије у Уједињеним нацијама, и већ три-четири године је заправо Асадов глас у светској организацији. Помаже ми кад год је потребно за сиријску визу.

Да се вратим причи о Зубајдију. Садам Хусеин га је повукао из амбасадe у Џакарти у Ирак шест месеци пре напада на Багдад и, како ми је касније причао, били су стално заједно. Буквално. Гледали су CNN, BBC, овај му је то преводио, саветовао га, јер је био и спољнополитички стручњак, али га Садам није слушао. Садун је заклето Батиста, Сунит, али потпуни атеиста,

Америчке снаге у Ираку

републиканац. Био је са Хусеином буквално до последњег дана, растали су се увече, а сутрадан су амерички тенкови били у Багдаду. Садам се појавио, махао је својим људима као победник, а онда је нестао. Зубајди је био једини од Хусеинових блиских људи који није побегао, остао је. Био је врло познат у арапском свету.

Када сам дошао у Ирак, одмах после Садамовог пада, нашли смо се и испричао ми је целу причу коју није могао раније – да није било никаквог оружја за масовно уништење, нуклеарних постројења, хемијских и биолошких арсенала. Баш као ни веза с Ал Каидом, о којима се шпекулисало уочи напада. Тих дана дошло је много стручњака, инспектора из свих крајева света да траже „оружје“ у Ираку. Имао сам причу из прве руке за АП да оружја нема, навео сам извор, Садамову десну руку, али АП то није хтео да објави, из њима знаних разлога. Објавили су то тек неколико месеци касније, кад је текст објавио и „Њујорк тајмс“.

О *Да се вратимо деценију уназад... Током деведесетих били сте у нашем региону.*

– За време „наших ратова“ био сам у Београду, Загребу, Сарајеву, Приштини, одакле сам извештавао до 1993. године. „Асошијетед прес“ је био доста објективан, били смо на лицу места, у Вуковару, Сарајеву,

Мостару... Знали смо шта се догађа... Извештавао сам са свих важних догађаја, а онда ме агенција 1993. послала у Вашингтон и поставила за уредника. Пратио сам Пентагон и Стејт департамент. Посао се сводио на „паковање“ свакодневних саопштења у 13.30 часова. Званичник дође пред новинаре, прочита то што има, размена питања, а ми пишемо шта тога дана каже Стејт департамент.

О Ту „руџину“ њрекинуо је боравак у Дејтону 1995. године када се решавала судбина наших њросџора?

– Да, било је занимљиво. Тамо сам упознао све лидере које нисам дотад, јер сам већ радио интервјуе са Туђманом, Милошевићем. Током тог процеса упознао сам и Роберта Гелбарта, који је после Дејтона био Клинтонов специјални изасланик за Балкан. Када су ме 1999. године пребацили у Цакарту, он је, такође, постављен за амбасадора САД у Индонезији, тако да смо се, после Стејт департамента и Дејтона, нашли тамо. Постали смо „добри“ и често смо пили виски у његовој резиденцији, која је била близу нашег дописништва. Био ми је драгоцен извор информација из Индонезије, али ми је причао и „ликантерије“ током сусрета са нашим лидерима. Он је, иначе, један од људи који су сматрали да је Ослободилачка војска Косова терористичка организација и говорио је то јавно 1997. и 1998, па га је администрација мало „преусмерила“ и дала му место амбасадора у Индонезији. Било је незаборавно искуство ћаскати са тако важним и упућеним човеком.

О Индонезија је највећа муслиманска земља на свеџу. Како сџе живели џамо гоџово деценију?

– Било је динамично. Пратио сам рат у Источном Тимору 1999. године. Индонезија је 1975. окупирала ту област. Тукли су се са Ослободилачком организацијом Тимора и онда, кад је Сухарто пао 1998. године, моја пријатељица Деуви, иначе саветница новог председника Хабибија, рекла му је: „Чуј, хајде да решимо то. Организоваћемо им референдум – хоћете ли са Индонезијом или да будете независни“. Рачунали су да ће приликом изјашњавања превагнути путеви,

У Кабулу 2002. године

ПИТОМАЦ У БИЛЕЋИ

– Од 1971. до 1972. године био сам питомац Школе резервних официра у Билећи. И колико год сам био најгори од свих, научио сам много „војничких ствари“. Школа је била добра и темељна. После толико година, и данас ми користе знања која сам тамо стекао. Доказ за то јесте да сам увек супериорнији у односу на новинаре са Запада, када је о војничким знањима реч. Када сам последњи пут „евидентиран“ имао сам чин резервног капетана.

школе, универзитети, катедрале и остало што су градили годинама, за разлику од Португалаца чији је Источни Тимор био колонија. Ипак, изгласали су независност, а индонезанска војска направила је „џумбус“, попалили су и уништили све... Десетине хиљада људи побегло је у Западни Тимор. Убијали су и новинаре, све је било тотално ван контроле, паравојне формације, терали су људе мачетама... Ускоро су дошли мировњаци, а и ја са њима.

О Мора да је био изазов извештавања с лица места...

– Било је тешко. Индонезанске снаге су све запалиле, унишtile... Хотел у коме сам боравио потпуно је изгорео, спавали смо на терасама, а било је паклено вруће, уз готово стопостотну влагу у ваздуху. Није било струје, воде... То је, у физичком смислу, мој највећи професионални изазов. Спавао сам са аустралијским мировњацима, а, за разлику од њих, имали смо право да пијемо пиво и њихови официри су се стално мували

око новинара, не би ли се „огревали“ за коју лименку. Дошла је 2001. година, започео је рат на Блиском истоку, у Авганистану, стигао сам ту већ следеће године и од тада нисам више пратио Индонезију, већ Авганистан и Ирак, у коме сам боравио петнаестак пута по месец и по.

О Раџ у Авганистану се брзо завршио...

– Да, стигао сам чим је пао Кандахар, престоница талибана, али убрзо се догодила инвазија Ирака. Требало је тамо да идем са Првом оклопном дивизијом из Немачке, да ме пребаце преко турске границе. Међутим, Турци им нису дозволили пролаз, иако су савезници НАТО-а, и та јединица је стигла касније, после рата. Одвојио сам се од њих, чим је пао Багдад, и упутио таксијем, преко Амана.

О Извештавање из раџом захваћених џогручја често се своди на џоџиуне импровизације. Треба ли за џо храброст – људска, новинарска?

– Вероватно. Али човек никад не очекује најгоре, вуче га професионална посвећеност. Ирак ми је тада био далеко занимљивији него да седим у Индонезији где се ништа не догађа. Истина, Бали је био леп, има много Југословена... Али је Ирак у то време био центар света, а ситуација врло позитивна, јер су људи били срећни због пада Садамове диктатуре. Убрзо су почели проблеми. Американци су расформирали војску, Батистичку партију и одједном се жестоко препознала религиозна подела на Суните и Шиите. Пошто су ови други већина, њихови лидери, који су се раније крили у Ирану, дошли су из те земље и преузели политичку контролу. Сунити, мањина, започели су борбе, организовали акције...

Почео је грађански рат, а истовремено су се тукли против коалиционих снага које је предводио САД и настао је – хаос. Гледао сам Багдад по коме сте у прво време могли да идете као по Београду, у кафиће, пицерије, како је постајао град огромних зидина, барикада, камиона убица. Започело је и артиљеријско бомбардовање. Била је то 2004. или 2005. година. Више пута био сам у канцеларији АП док су гранате прелетале изнад нас или падале околу. Некада сам и „излетао“ на кров да гледам окршаје, док ме једном тадашњи шеф бироа, а садашњи мој шеф у Вашингтону Боб Рид није подсетио да се играм главом и наредио ми да не излазим. Такво стање у Ираку трајало је све док се Американци нису повукли 2011. године, када сам се и ја повукао одатле, у Авганистан, одакле сам надаље извештавао.

Q После свега тога десио се прелазак у војни часопис... Шиита је разлог за такву одлуку?

– Морам да признам да ми је агенцијско новинарство постало досадно, а у АП су дошли на власт неки нови људи које нисам познавао, променила се „клима“, постало је комерцијалније, па сам одлучио да потражим нешто друго. И, као наручено, мој бивши шеф Тери Леонард, дугогодишњи дописник АП из целог света, напустио је Агенцију и постао генерални директор „Stars and stripes“. Рекао ми је да ће ми јавити кад се појави

Дамаск деведесетих година

место, што се и догодило две године касније, када је „отворено“ уредничко место за Блиски исток. Рекао ми је да је то идеално за мене.

Q Током новинарске каријере били сте сведок терористичких најада, увек тамо где је било и крви. Шиита данас смањраће тероризмом? Постоје значајне разлике међу новинарима одавде и са Зајада кад је реч о квалитету фијо феномена. Да ли су случајеви из Куманова, Босне, терористички најади?

– Све те акције имају елементе тероризма, као и сви герилски покрети. Они користе бомбе, убијају полицајце, војнике да би дестабилизовали власт, изазвали панику. Али, већина „терористичких група“ с временом прерасте у војни покрет, као у Јужном Вијетнаму. Сетите се, кад је почео рат 1958. године, они су били класична терористичка организација. Две године касније, почињу да се формирају јединице Вијетконга, које дејствују и ослобађају територије. Ствара се покрет који има своје политичке и патриотске циљеве и нико им данас не замерашто су почели терористичким акцијама.

Израел је такође пример. Имате Менахина Бегина и Јицака Шамира, који су руководили терористичком организацијом, која је на улици пресрела и убила грофа Бернадота, иза-

сланика Уједињених нација, 1947. године. Обојица су касније постали председници владе Израела. Сви су их примали, то је третирано као израелски пут ка државности. Бегин је касније постао и нобеловац јер је закључио мир с Египтом и по томе постао познат, иако иза себе има класичан терористички акт. За његовог наследника Јицака Шамира сматрало се дуго година да је буквално повукао обарач код оног убиства на улици, али је касније утврђено да је само руководио том акцијом. Појам тероризам у свету најчешће се користио као увреда за непријатеља, као најнегативнија етикета. Зато западне новинске агенције врло пажљиво користе ту реч. Лично најчешће користим одреднице оружане групе, милитанти и слично.

Q За крај, хоће ли бити интервјуа са Асадом и шиита ћеће га ишиити?

– Надам се да хоће... Интензивно радим на томе да се састанемо. Разговараћемо о рату који траје већ четири године. Како он то лично доживљава, како се осећа. Та држава се „де факто“ распала, он је културан човек, школован, лекар је, мислим офталмолог. Занима ме шта га мотивише да остане у тој борби, иако је јасно да Сирија никад више неће бити диктатура каква је била под његовом влашћу. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ

СЕЋАЊЕ НА СТРАДАЊЕ И ПРОГОН СРБА У „ОЛУЈИ”

ТЕЖАК ДАН ЗА ВЕЛИКЕ РЕЧИ

Србија неће пристати да заборави сопствену историју, све победе и све поразе, а поготово да заборави жртве и свој народ – поручио је премијер Вучић на централној државној манифестацији

Централна државна манифестација обележавања 5. августа – Дана сећања на страдање и прогон Срба одржана је дан раније на мосту код Сремске Раче, симболичним сусретом председника Владе Републике Србије Александра Вучића и председника Републике Српске Милорада Додика, који су у Дрину спустили венце у знак сећања на страдале Србе.

Манифестацији су присуствовали и министар одбране Братислав Гашић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, државни секретари у Министарству одбране Зоран Ђорђевић и Ненад Нерић, председница Народне скупштине Републике Србије Маја Гојковић, министри у Влади Републике Србије и Републике Српске, чланови Народне скупштине Републике Српске и осталих државних органа обе републике, представници Српске православне цркве, дипломатског кора и бројни грађани.

На платоу поред моста, парастос за све страдале Србе служио је патријарх српски Иринеј, а уметнички програм обележило је и обраћање „девојке из колоне”, избеглице Ђурђице Поповић, која је истакла да тада није ни помислила да јој је 4. август 1995. била последња ноћ коју је провела у свом кревету и „последње свитање зоре у њеном месту”.

Према речима премијера Вучића, у новијој српској историји тешко је наћи тужнији дан од 5. августа, када се пре две деценије десила „Олуја”, додајући „да се злочин мора опростити, али не и заборавити”.

– Желим да речи мржње, сукоба и освете не буду те које ће обележити данашњи дан. С Хрватском имамо мир, чуваћемо га и желети најбоље односе у будућности – поручио је премијер Вучић, изражавајући наду да ћемо убрзо бити и добри пријатељи у заједничкој европској кући.

Оцењујући да је данашњи дан превише тежак за велике речи, он је поменуо имена неких од прогнаника, наглашавајући да су они део страшне статистике од више од 250.000 имена људи који су убијени и протерани тог дана 1995. године.

– Данас Србија коначно има снаге да каже шта је била „Олуја” – највећа етничка промена састава становништва

после Другог светског рата – рекао је премијер и додао да не треба да се очекује да ћемо те чињенице прећуткивати и да Србија неће пристати да заборави сопствену историју, све победе и све поразе, а поготово жртве и свој народ.

Председник Републике Српске истакао је да напори свих земаља у региону треба да буду усмерени ка миру и ка европским цивилизацијским вредностима.

– Овај мост био је знак свега – слободe, мира, Србије која је била сигуран бег од смрти. То је мост истине, а истина је била да су Срби морали да напусте куће и да крену једино тамо где је слобода, у Србију. Знали су да су на сигурном кад прећу мост, да су међу својима – нагласио је председник Додик и поручио да ће солидарност показана тих дана остати дубоко запамћена.

Акција „Олуја” почела је 4. августа 1995. офанзивом хрватске војске, полиције и Хрватског вијећа одбране (војска босанских Хрвата) на подручја Баније, Лике, Кордуна и северне Далмације. ■

Б. МИЉИЋ

Гест поштовања и поверења

Кроз историју, војске широм света неговале су различите начине и врсте поздрава, а на нашим просторима, устаљена пракса је да се поздравља руком, оружјем, јединицом, заставом, почасном паљбом из стрељачког или артиљеријског оружја. Највишим државним и војним руководиоцима и застави поздрављањем се, у ствари, одаје одговарајућа почаст. Прилике у којима се поздравља и начин поздрављања регулишу се, обично, правилима службе. Поздрав сабљом постепено се укида после Првог светског рата. Такав начин одавања почести на парадама и свечаностима задржао се у неким армијама до данас.

Пише Биљана МИЉИЋ

Једна од првих асоцијација на војску је салутирање, односно војничко поздрављање. Војник са руком принесеном челу био је инспирација за многа уметничка дела током историје. Војнички поздрав као прописана радња, није само размена уважавања, већ је то привилеговани гест поштовања и поверења међу војницима, знак међусобног уважавања посвећености, способности и професионализма.

Поједини историчари верују да је поздрав руком почео да се користи у касном римском добу када су атентати били чести. Грађанин који је желео да се обрати јавном функционеру морао да је да му приђе са подигнутом десном руком, како би показао да се не носи оружје. Из тог доба и потиче назив „салутирање“, јер су Римљани уз поздрав подигнутом десном руком савијеном у лакту и отвореним дланом изговарали и поздрав „салуте“.

Униформисани бонтон

Приношење десне руке челу, као део поздрава, према неким тумачењима настало је од витешког обичаја да се у пролазу открива визир на шлему како би се витезови погледали у очи и показали да су добронамерни. Из истог разлога длан руке којом се подиже визир окретао се споља да се покаже да се у њему не држи никакво оружје.

Оваква пракса поздрављања ратног друга постепено постаје начин да се покаже поштовање, а понекад је подразумевала и подизање шешира. Средином 19. века, покрет који подразумева подизање шешира модификован је у додиривање капе, након чега је установљен поздрав руком који се користи и данас. Увођењем тророгог шешира као дела униформе, такав начин поздравља-

ња усталио се као израз поштовања официра, заставе и државе.

Војнички поздрав веома је често погрешно схваћен изван војних кругова. Неки сматрају да је то гест сервилности, јер млађи по чину или рангу поздрављају старије. Међутим, поздрав је израз међусобног признавања припадника професије, оних који су изабрали да живот посвете одбрани своје земље. Чињеница да нижи по чину први поздрављају може се сматрати као одраз бонтона, а отпоздрав је уважавање узаног поштовања. Начин на који се поздравља, сведочи много о самом војнику. Поносан, одсечан поздрав сведочи о томе да је војник поносан што је припадник одређене јединице, а такође је и одраз сигурности у своје војничке способности. Са друге стране, траљаво поздрављање може да се протумачи као манифестација постиђености због припадности том саставу или ниског самопоуздања, или у најмању руку да по-

здрав, као радња, није добро савладан. Како истичу тумачи говора тела и невербалне комуникације, испружена рука указује на лојалност, чело је симбол воље, а савијен палац је гест потчињавања свог „ја“.

Током историје, војске широм света неговале су различите начине и врсте поздрава, а на нашим просторима, устаљена пракса је да се поздравља руком, оружјем, јединицом, заставом, почасном палбом из стрељачког или артиљеријског оружја. Највишим државним и војним руководиоцима и застави поздрављањем се, у ствари, одаје одговарајућа почаст. Прилике у којима се поздравља и начин поздрављања регулишу се, обично, правилима службе. Поздрав сабљом постепено се укида после Првог светског рата. Такав начин одавања почести на парадама и свечаностима задржао се у неким армијама до данас.

Правила поздрављања која данас важе у Војсци Србије, махом су установљена након Другог светског рата. Први пропис о поздрављању донео је Врховни штаб НОВ и ПОЈ 1945. године, а 1957. године поздрављање је регулисано Правилном службе, према чијим одредбама „млађи је дужан да поздрави, а старији да отпоздрави, а ако су истог чина или класе поздрављају се узајамно и истовремено“. Када је реч о осталим правилима поздрављања, тада је прописано и да се војном заставом поздрављају председник републике, односно врховни командант оружаних снага, шефови страних држава, државна химна, химне страних држава, као и погреб, ако почасна јединица носи заставу. У сврху поздрављања, тада су установљене и „почасне“ јединице, којима се поздрављају председник републике, односно врховни командант оружаних снага, војна заставица, претпостављање

АПЛИКАЦИЈА ЗА ПРАВИЛНО САЛУТИРАЊЕ

Колико је правилно и одсечно салутирање важно сведочи да апликација за мобилне телефоне „Salutetrainer“, коју користе Поморске одбрамбене снаге Јапана. Они су одлучили да за усавршавање технике правилног поздрављања искористе предности најмодерније технологије. Наиме, када се покрене апликација, са телефоном у руци стане се у став „мирно“, а када се огласи наредба за салутирање, подигне се рука у којој је телефон, а затим се спусти када се чује такво наређење. Апликација мери угао под којим је команда извршена, а скупља информације о рефлексима, мирноћи, брзини, путањи и форми. Након тога, на основу добијених параметара, апликација мери способност салутирања корисника.

ОТВОРЕНИ И ЗАТВОРЕНИ ПОЗДРАВ

У немачким војскама почетком 18. века наоружани војници поздрављали су оружјем, подофицири скидањем капе, а официри скидањем капе и наклоном. Без оружја и ван службе поздрављали су се скидањем капе, а потчињени су заузимали став мирно. У француској војсци 1788. при проласку поред официра подофицири су се заустављали, скидали капу и спуштали је на десну страну, а војници се само заустављали и окретали према њима. Револуција је увела једнообразно поздрављање руком. У армији царства, изузев генерала који су поздрављали скидањем капе, остала војна лица поздрављала су руком, приносећи је до обода капе. Такав начин поздрављања уведен је почетком 19. века и у остале армије. У то време, у многим европским армијама донети су први прописи о поздрављању који су, уз мање измене, задржани до данас. Војници и подофицири поздрављали су официре, млади подофицири — старије, официри су се поздрављали међусобно, а старији су били обавезни да отпоздраве младе.

Међусобно поздрављање уводи се и између војника и старешина истог чина и ранга, а поздравља се десном руком опруженом шаком и састављеним прстима, шака са дланом окренута споља (отворени, француски поздрав) приноси се челу или ободу капе или се средњи прст приноси коси иза десне слепоочнице дланом окренутим доле (затворени, немачки поздрав).

Поздрављање стиснутом песницом десне руке уведено је први пут у интернационалним бригадама у Шпанском народноослободилачком рату од 1936. до 1939. године. Стиснутом песницом десне руке поздрављали су и борци Народноослободилачке војске и партизанских одреда народа Југославије до 1943, а тада је прописан нов начин поздрављања — опруженом шаком.

Изузетак од поздрављања отвореном шаком испружених прстију је Пољска војска, чији припадници поздрављају приношењем шаке са само два пружена прста, кажипрстом и средњим. Према неким тумачењима, реч је о поздраву које је сећање војника који је, након битке у 19. веку рањен, оставши без два прста, на тај начин салутирао краљу.

старешине, генерали и адмирал, интонирање државне химне, а у погребној поворци ковчег (ако се погреб обавља са војним почастима). Међу тадашње прописе у Правилу службе био је уврштен и трубни знак „мирно“, којим се поздрављао долазак команданта касарне на службу, старешине претпостављене команданту касарне, генерала и адмирала, а долазак председника републике, односно врховног команданта у касарну или на вежбалиште (полигон) објављивао се три пута трубним знаком „мирно“.

Поздрављање на мору и небу

Специфичности живота на ратном броду условиле су извесна одступања од општих правила о поздрављању, што се регулише правилима бродске службе. На броду млађи поздрављају руком само приликом првог сусрета, а команданта, претпостављене и више официре са других бродова увек. У осталим приликама морнари поздрављају само заузимањем става мирно. Не поздравља се за време борбених и осталих узбуна, вежби и покрета у којима учествује читава посада. Руком или ставом мирно поздравља се војнопоморска застава при њеном дизању или спуштању, и приликом доласка или одласка са брода, при сусрету властитих и страних бродова, чамац у којем се налазе важне личности, одређене војне старешине и високе цивилне личности при доласку и одласку с брода.

Рубни поздрав традиционални је поступак којим се одаје почаст шефовима држава кад пролазе бродом или чамцем, а том приликом посада се поставља уз ограду брода на страну пролаза брода са шефом државе, на горњој палуби у једној врсти на растојању. На команду морнари и подофицири скидају капе и, дижући их три пута, узвикују „ура“. У чамцима у војњи поздравља руком само најстарији официр (седећи) и командир чамца ставом мирно, ако је то могуће, а остали седе гледајући право.

Када је реч о авијатичарима, церемонијални или свечани начин поздрављања из ваздуха је „прелетање“, које се најчешће изводи на парадама или током сахрана. Такав вид по-

ОТПОЗДРАВ ПРЕДСЕДНИКА ОБАМЕ НА МЕТИ КРИТИКА

Традицију поздрављања припадника америчке војске започео је Роналд Реган како би указао велико поштовање људима који бране своју земљу и тај гест се до данашњих дана очекује од председника Америке у свакој прилици. Међутим, када је амерички председник Барак Обама недавно слетео у Њујорк, он је из свог председничког хеликоптера изашао са наочарима на глави, и са закаснелом реакцијом отпоздравио два маринца руком у којој је држао шољицу са кафом. Овај инцидент догодио се баш у тренутку када се Обама запутио у седиште УН, а амерички борбени авиони одлазили у опасне мисије изнад Сирије. Овакво понашање председника Америке изазвало је оштру критику у јавности, а сам видео преплавио је друштвене мреже, уз осуду познатих и утицајних личности.

здрава установљен је током Првог светског рата, а једноставно „прелетање“ касније се развило у прелет формације, у којој упадљиво недостаје елемент, или где један авион нагло

напушта формацију. Вид неформалног поздрава међу авијатичарима је махање крилима, када се авион заротира прво на једну, а онда на другу страну. ■

ВОД ЗА РАЗМИНИРАЊЕ И УКЛАЊАЊЕ НЕЕКСПЛОДИРАНИХ УБОЈНИХ СРЕДСТАВА

Професионализам у обуци припадника војних пиротехничара видљив је у сваком сегменту оспособљавања на вежбалиштима у Прокупљу. Како би другачије и било када обуку изводе официри и подофицири који се већ годинама баве разминирањем и уклањањем неексплодираних убојних средстава и добро знају да – од врхунске обуке зависе животи људи.

У ХУМАНОЈ МИСИЈИ

У Прокупљу је недавно формиран први вод у Војсци Србије за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава. Наша војска је и до сада имала врсне пиротехничаре, који су значајно искуство у уништавању неексплодираних убојних средстава стекли у рату и после њега, али су се налазили у различитим видовима, родовима, бригадама и гарнизонима. Савремени светски трендови, пракса у оружаним снагама земаља у окружењу, контаминираност земљишта у Србији и тенденција ширења коришћења импровизованих убојних средстава за тероризам, утицали су на одлуку да се у Војсци обједине људи и средства, те формира јединица ранга вода, организована и припремљена за борбу против неексплодираних убојних средстава. Вод је комплетиран у јануару, а видљиво је да су већ на почетку постављени високи и савремени стандарди у обучавању припадника тог састава.

Савремена обука

Вод за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава налази се у командној чети 310. инжењеријског батаљона Треће бригаде Копнене војске. Од заменика команданта прокупачког инжењеријског батаљона мајора Борка Бућковића сазнајемо да су активности на комплетирању вода започеле још у августу прошле године и да су већ тада у вод дошли официри и подофицири из свих бригада Копнене војске и Команде за обуку, док је трећину састава обезбедио инжењеријски бата-

љон. Реч је о најбољим појединцима из Војске Србије који су се већ бавили пиротехничким пословима. Водило се рачуна о сваком човеку, што се види и по постављењу најiskusнијих и најбољих старешина за командире тимова. Истовремено, започео је и процес попуњене средстава, тако да је јединица у овом тренутку највећим делом попуњена техничким средствима која су се могла наћи у осталим саставима наше војске, док се тек очекује опремање роботима и сличним, савременим средствима специфичне намене.

Организацијска структура вода прецизира да се у њему налазе три тима за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава, тим за машинско разминирање и одељење за обуку, мада треба нагласити да састав вода није „зацементиран“ и да се размишља у правцу евентуалне специјализације тимова за разминира-

ње и уклањање неексплодираних убојних средстава. Уколико се оствари намера да се три тима специјализирају за одређене намене, онда би се један тим бавио авио и касетним бомбама, други би се борио против импровизованих неексплодираних средстава, док би се чланови трећег тима специјализирали за разминирање. Подразумева се да би у том случају морала да се обезбеди замењивост људи, што неће бити тешко, јер се обучавају на једном месту и по истим стандардима.

Вод у Прокупљу није формиран да обавља разминирање и постављање минских поља, пошто у инжењеријском батаљону Треће бригаде већ постоји пионирска чета која извршава такве задатке. Искуства из страних армија сведоче да се састави тог типа првенствено користе за уништавање појединачно пронађених неексплодираних убојних средстава, попут појединачно

постављених бомби или у ситуацији када дође до бомбашких напада. Важно је знати и да новоформирани вод има савременију опрему од оне коју имају пионирске јединице и да је обука у воду сложенија, специфичнија и савременија од обуке класичних пионирских састава. Војни пиротехничари мораће да стекну чак 14 способности како би се вод нашао у оперативној употреби, а неке од способности указују да би у будућности могао да се користи не само за потребе Војске Србије, већ и цивилних структура, пре свега у заштити важних личности и догађаја.

Три фазе обучавања

Предвиђено је да се обука припадника вода реализује до 2019. године. У првој фази, до краја године, треба да се постигне да јединица замени пионирске саставе и чисти терен после борбених дејстава артиљеријских и тенковских јединица и евентуалних експлозија у магацинима убојних средстава. Друга фаза, 2016. и 2017. године, предвиђена је за обучавање вода за уклањање пројектила високе масе (авио-бомбе) и касетних бомби и за борбу против импровизованих неексплодираних убојних средстава, док ће се у трећој фази, до 2019. године, припадници вода оспособљавати за пружање помоћи у заштити важних личности и обезбеђивање високоризичних догађаја.

ПРИНЦИП ДОБРОВОЉНОСТИ

Официрски и подофицирски кадар вода за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава изабран је на основу квалитета рада на претходним дужностима, али и по принципу добровољности. Јасно је да нема потребе било кога наговарати да се бави тим специфичним и високоризичним пословима, ако то не жели. Поставља се питање и које то бенефиције имају припадници вода који су добровољно пристали да обављају послове разминирања и уклањања неексплодираних убојних средстава. Нема тајни. Припадници вода добијају десет одсто већу плату, имају четири месеца бенефицираног радног стажа на 12 месеци и опоравак у трајању од десет радних дана.

– Обучавамо се осам месеци и већ смо спремни да заменимо пионирске јединице и приступимо задацима чишћења терена после борбених дејстава. Уверен сам да можемо самостално, комплетно, ефикасно и безбедно обављати послове разминирања и уништавања неексплодираних убојних средстава – каже командир вода поручник Ненад Кањевац.

Комплексна обука реализује се ради повећања способности припадника за претраживање терена и уклањање касетних бомби и осталих неексплодираних убојних средстава, детекцију, ископавање и неутралисање неексплодираних авионских бомби и уништавање појединачних неексплодираних убојних средстава. У обуци се оптимално користе домаћа и страна теоријска и практична решења и савремена достигнућа, а у обзир су узета и решења земаља у непосредном окружењу и међународни стандарди ради изградње и достизања интероперабилности и оперативних способности јединице. Циљ програма оспособљавања јесте да обезбеди несметано спровођење обуке припадника вода ради подизања на виши ниво њихове стручне и психофизичке припремљености за успешно извршавање мисије, као и задатака који из мисије проистичу.

У наредној години припадници вода за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава похађаће и курсеве у земљи и иностранству. Поручник Кањевац је већ бора-

Поручник Ненад Кањевац

вио у Грчкој и Босни и Херцеговини, како би сагледао начин рада сличних јединица у оружаним снагама тих земаља, док је са старијим водником Светозаром Пешићем учествовао на вежби девет балканских земаља у својству посматрача. На вежби су поручник Кањевац и старији водник Пешић стекли значајна искуства у борби против импровизованих експлозивних средстава и сада их максимално примењују у обуци прокувачког вода.

– У Босни и Херцеговини смо сагледали могућности и капацитете њихове школе ради одласка наших људи на обуку у разминирању и уклањању неексплодираних убојних средстава. Оружане снаге БиХ имају деминерски батаљон, опрему вредну седам милио-

на долара и чак 21 робота, тако да несумњиво можемо од њих много научити – истиче поручник Кањевац.

Лабрадор проналази експлозив

Обука припадника вода за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава изводи се на полигону прокупачке касарне „Ратко Павловић Ћићко“. Увид у садржаје обучавања уверава нас да професионалци прокупачке јединице имају широк спектар могућности у откривању, разминирању и уклањању неексплодираних убојних средстава, по-

чев од употребе војних службених паса, па до примене савремених уређаја попут преносног рендгена за снимање сумњивих предмета, метал детектора ЧЕА или магнетног локатора Ферекс.

У тиму којим командује потпоручник Лазар Ковачевић увежбавали су уништавање бомбе великог калибра, која може да буде тешка и хиљаду килограма. Ракетни кључ који јединица поседује поуздано је средство у ситуацији када бомба има спољашни тип упаљача, али треба знати да најновије ракете имају упаљач унутар ракете и да се зато активирање путем минерског кабла мора радити са безбедне удаљености. Рад са сетовима комплекта за извлачење неексплодираних убојних

ИНОВАЦИЈЕ

У воду за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава покушавају да постојећа средства осавремене и да својим иновацијама допринесу већој безбедности при уништавању неексплодираних убојних средстава. Пракса је, на пример, показала да су постојеће машине за активирање минскоексплозивних средстава знале да закажу услед кратког споја, тако да су на једној вежби догодило истовремено активирање по два експлозивна пуњења. У жељи да спрече вишеструка активирања, припадници одељења за обуку, којим руководи заставник Саша Вулић, направили су нову машину, којом се може истовремено палити осам различитих експлозивних пуњења. Машина из „домаће радиности“ тестирана је школским капислама, испробана у пракси и сада је „у функцији“.

средстава на возилу и употреба пса за претрагу возила били су у фокусу обуке у одељењу за обуку.

чано кућиште с потребном апаратуром, генератор рендгенског зрака и уређај за снимање слика.

Тим заставника Братислава Лазича радио је с метал детектором ЧЕА, који је намењен за претрагу терена.

– Овај детектор је много бољи, прецизнији и ефикаснији у раду од детектора МИ 2000 који се раније употребљавао – каже заставник Лазич и додаје да се њиме могу пронаћи мине које у себи садрже метал до дубине од 85 сантиметара.

Детектор реагује тако што се при наиласку на метал оглашава продуженим тоном. Вод за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава поседује и средство новије генерације магнетни локатор Ферекс, немачке производње, који је, по речима командира трећег тима старијег водника Светозара Пешића, намењен за дубинску претрагу земљишта (десет и више метара) и проналажење неексплодираних убојних средстава испод воде.

Професионализам у обуци припадника вода за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава видљив је у сваком сегменту оспособљавања на вежбалиштима у Прокупљу. Како би другачије и било када обуку изводе официри и подофицири који се већ дуго баве пиротехничким пословима и добро знају да од професионализма у обуци зависе животи људи. У наредном периоду професионалци из вода инжењеријског батаљона Треће бригаде обучаваће се да прошире своје способности и достигну ниво који ће омогућити да обављају хуманитарно разминирање загађених површина, заштиту важних личности и значајних догађаја од минско-експлозивних средстава и остале специфичне задатке. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Максимално залагање и креативност припадника извиђачке чете приликом увежбавања на Малом Јастрепцу и Облачинском језеру потврдили су да је разноврсном обуком извиђача и њеним квалитетно осмишљеним садржајима у летњим условима постигнут циљ, односно да су извиђачи Треће бригаде спремни да одговоре свим задацима

ДИВЕРЗИЈА НА ОБЛАЧИНСКОМ ЈЕЗЕРУ

Припадници извиђачке чете извели су тактичку вежбу с дејством извиђачке групе у позадини непријатеља, као и самосталну исхрану у природи, на простору Малог Јастрепца и Облачинског језера. Вежба је објединила садржаје обуке извиђача у летњим условима, а посебна пажња посвећена је борбеним радњама и поступцима извиђачке патроле, примени формацијских и приручних средстава за савладавање водених препрека у току извршења задатка и преживљавању у природи.

Одређени број млађих припадника јединице први пут се сусрео с таквим садржајима обуке. Успешно извршени задаци, почев од марша од 30 километара, под опремом тешком 25 килограма, до провлачења извиђачке групе у територију непријатеља, затим, диверзије и извлачења на безбедну територију, потврђује да су с правом постали „прави“ извиђачи.

Шумска трпеза

Старешине и војници командног батаљона Треће бригаде свакодневно улажу велике напоре да се задаци Бригаде благовремено и квалитетно реализују.

– Извиђачка чета једна је од јединица у нашем саставу која се издваја због специфичне обуке и сложених задатака које изводи. Њене старешине и војници су врхунски обучени. Треба нагласити и да је извиђачка чета, последњим организацијско-формацијским променама, знатно ојачана – каже командант батаљона потпуковник Жељко Лукић.

Вежба на Малом Јастрепцу и Облачинском језеру представља круну обучавања извиђача. Јединица којом командује капетан Лазар Калат пре вежбе извела је одређене садржаје обуке у посебним условима лети, који су психолошку спремност и обученост извиђача подигли на највиши ниво.

ИЗВИЂАЧКИ ХЛЕБ

Извиђачке групе немају посебног куvara или пекара, већ се кулинарских послова прихватају они који су више пута боравили на обуци у самосталној исхрани у природи. Разводник Дејан Јовановић из Бабушнице доказао се као посебно добар у печењу хлеба у пољској пећи. Требало је само гледати како пећницу у шуми гради од цигала и блата и како спретно меси хлеб. Дејан је искуство с вежбе поделио и са породицом, а како каже, научиће и другаре из места да праве пећницу и пеку хлеб.

Обуку у самосталној исхрани у природи извиђачи су организовали на више локација у околини Ниша, од полигона „Рибник“ до Рујничке косе, где су прикупљали разноврсну дивљу флору и фауну, те израђивали објекте за припрему и чување хране. На шумској трпези нишких извиђача били су укусни специјалитети спремљени од змија, жаба, корњача, гуштера, скакаваца и риба из Нишаве и Јужне Мораве, а међу биљкама изабране су дивље крушке и јабуке, коприве, гљиве, нана, мајчина душица и кантарион.

– Извиђачи су увек мотивисани када је реч о обуци у самосталној исхрани у природи. Показали су да могу да преживе у свим природним условима и у дубини непријатељске територије – нагласио је капетан Калат.

Обука у пливању и гађању ножем изведена је на војном базену „Врежина“. На кондицирању и обуци у правилном пливању најбољи резултат остварио је разводник Дејан Јовановић, који је на завршној провери испливао 1.450 метара различитим техникама пливања, док је разводник Стефан Милошевић био најпрецизнији у гађању ножем, с даљине од три до пет метара. Обука у савладавању водених препрека уз помоћ импровизованих и формацијских средстава одржана је на Облачинском језеру, где су старешине и војници извиђачке чете изузетно маштовито градили и користили пловна средства.

Универзални пешадинци

Дневно-ноћна тактичка вежба започела је узбуном, после које су се извиђачи моторним возилима упутили од касарне „Књаз Михаило“ до села Кулина, у општини Алексинац. Извиђачка група увукла се у позадину непријатеља на потезу од села Кулина до Јасенових вода на Малом Јастрепцу, где је претресла терен и формирала привремену базу. Ту су се припремали за наредне задатке и организовали исхрану, док су извиђачи у вечерњим часовима кренули на извиђање. Извели су и диверзију на објекте у борбеном распореду непријатеља, на обалама Облачинског језера. Потом се извиђачка група извукла на безбедну територију.

Вежбовне активности на Малом Јастрепцу и Облачинском језеру биле су и тест за део припадника извиђачке

ЗАНИМЉИВА ОБУКА

25

Слушалац класе резервних официра млађи водник Бобан Алексић из Ниша стажирао је у извиђачкој чети месец и по дана и „прошао” скоро целу обуку у посебним условима лети.

– С увежбавања и обуке носим врло лепа искуства. Овако сам и замишљао да изгледа војска. Обука је у целини била занимљива. Додуше, било је веома напорно и захтевно, али сам поносан што сам успешно завршио извиђачку обуку – прича водник Алексић.

чете, јер су последњих годину дана у јединицу пристигли нови извиђачи. Командир извиђачке групе потпоручник Лука Рајич тврди да су се „новајлије” показале у најбољем светлу и да су вежбом практично постали извиђачи или, како у шали кажу, „апдејтовани” или „надограђени” пешадинци.

– Посебно сам задовољан мотивисаношћу војника и старешина и чињеницом да смо на вежби потврдили добро познавање војничких знања и вештина и све оно што смо увежбавали протеклих месеци. Свакодневно маршевање и увежбавање кретања по терену под пуном борбеном опремом у претходном периоду обуке допринели су да немамо проблема у реализацији сложених задатака попут диверзија, кретања по непознатом терену, ликвидације непријатеља „у тишини”, коришћењу минско-експлозивних средстава и осталих извиђачких задатака – наводи

потпоручник Рајич и додаје да ће се и у наредном периоду радити на подизању квалитета обуке извиђачких јединица, изналажењу различитих модалитета специјалне тактике и дејства на терену, који ће обезбедити успешно извршење задатка и заштиту људи.

Показало се да Мали Јастребац и Облачинско језеро пружају одличне услове за реализацију извиђачке обуке у летњим условима, мада треба истаћи да у тренутку поласка извиђачке групе на извршење задатка нису знали где ће се кретати и да су, заправо, задатак извршавали на непознатом терену.

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

„ГАШЕЊЕ ПОЖАРА” У КАСАРНИ „ТОПЧИДЕР”

цивилних и војних капацитета значајна у одбрани и отклањању последица ванредних ситуација.

Према речима Јовановића, четврту годину за редом, у оквиру цивилно-војне сарадње с Генералштабом Војске, организују се активности којима се јачају капацитети локалне заједнице, али и друштва за реаговање у ванредним околностима.

– Идеја јесте да млади што више науче о заштити и спасавању, односно да се оспособе да сами себи могу да пруже помоћ, а онда и другима – објаснио је председник Ватрогасног савеза Јовановић и оценио да је сарадња с Војском Србије изузетно добра. Нагласио је да је добра комуникација кључ у правовременим одговорима на различите безбедносне изазове које нас могу задесити.

Како је објаснио руководилац вежбе, помоћник команданта за подршку Команде за обуку пуковник Славен Бошковић, реч је о активности која је посвећена оспособљавању референтата за заштиту од пожара и експлозија у Гарнизону Београд.

– Оваквим увежбавањем настојали смо да, у оквиру пројеката цивилно-војне сарадње, остваримо што боље контакте, разменимо значајне информације једни о другима и препознамо оно што нам у области заштите од пожара не функционише добро. Вежба је и прилика да сагледамо у којој су мери цивилне снаге оспособљене и опремљене, али и да стекнемо нова искуства за употребу наших јединица – нагласио је пуковник Бошковић, нарочито указујући на важност заштите војних објеката.

Заштита људи и материјалних добара, према речима пуковника Бошковића, основни је и најважнији задатак и Војске и ватрогасних удружења, што је највећа вредност коју друштво треба да сачува. ■

Б. МИЉИЋ

Снимила Д. СТЕФАНОВИЋ

САДЕЈСТВОМ ПРОТИВ ВАТРЕНЕ СТИХИЈЕ

Симболично, на празник Огњене Марије, заштитнице ватрогасаца, у организацији Команде за обуку у касарни „Топчидер” одржана је показна вежба „Гашење пожара”, на којој су, уз припаднике Министарства одбране и Војске Србије, учествовали и припадници Ватрогасног савеза Београда, Комуналне полиције и Црвеног крста Србије.

У име домаћина, учеснике је поздравио заменик команданта Команде за обуку бригадни генерал Јелесије Радивојевић. Он је истекао да је циљ вежбе да се припадницима Комаде за обуку и референтима за заштиту пожара и експлозија у јединицама Војске Србије у Гарнизону Београд прикажу радње и поступци при гашењу пожара с формацијским и приручним ватрогасним средствима и опремом, као и поступци појединаца и екипа

Сигнал за ватрену опасност дежурног осматрача био је уједно и знак за почетак вежбе, а део топчидерске касарне тог поподнева постао је полигон на коме су искусни ватрогасци и цивилне службе заштите грађана демонстрирале како се на безбедан начин изборити с пожаром. Најхрабрији су се опробали у скоку на ватрогасни јастук и у савладавању пламена средствима за гашење ватре.

које се ангажују на гашењу и спасавању људи, те евакуација из пожаром угрожених објеката.

Генерал Радивојевић и председник Ватрогасног савеза Београда Зоран Јовановић, који је у организационом смислу руководио вежбом, сагласили су се да је сарадња и увежбаност

КЛАСИЋИ ЗА ПРИМЕР

Учионици број шест, истој оној у коју су закорачили првог школског дана када су започињали највиши ниво усавршавања у тадашњем војном школству, окупили су се недавно полазници 43. класе Генералштабног усавршавања Школе националне одбране. Званични повод њиховог сусрета био је „мали јубилеј” – 15 година од завршетка „школе за генерале”, како су је одувек популарно звали. Пре деценију и по, 29. јула 2000, свечано су им уручене официрске сабље на Авали, што је на насловној страни забележила и тадашња „Војска”.

За разлику од првог школског дана, који су обележиле униформе с обе стране катедре, озбиљне теме из области војне науке и захтевни распореди предавања, овај сусрет протекао је знатно лежерније, у неформалној атмосфери, а „тешке расправе” заменили су разговори о породици, здрављу и благодетима пензионерског статуса.

Међутим, свакодневицу најмањег полазника међу 42 слушалаца, колико их је класа бројала, и даље обележавају озбиљне теме, јер је реч о начелнику Генералштаба Војске Србије генералу Љубиши Диковићу.

Као што и доликује школском часу, окупљање је започело „прозивком” и минутом ћутања за све „класиће” који су их заувек напустили, а некадашњи професори су припремили као „домаћи задатак” „личну карту” 43. генерације Генералштабног усавршавања, уз презентацију с фотографијама са студијских путовања, наставе, завршне свечаности на Авали, досадашњих окупљања и дружења.

Оно што ову генерацију Школе националне одбране издваја од осталих јесте чињеница да је изнедрила 12 генерала и адмирала, два начелника Генералштаба, једног заменика начелника Генералштаба, два помоћника министра одбране, народног посланика, два доктора наука и једног магистра – сада поносног деду седам унучића

Ово је њихов трећи сусрет, а намеравају да издају и монографију која ће објединити податке, фотографије и најзначајније околности које су обележили њихово школовање. Ауторски тим предводиће адмирал Бошко Антић.

Обраћајући се окупљенима с „поштовани класићи”, генерал Диковић истакао је да је у тој генерацији било официра на најодговорнијим функцијама у систему одбране и да, захваљујући њима и њиховом раду,

Војска Србије данас ужива највеће поверење грађана.

Начелник Школе националне одбране пуковник др Мирослав Талијан, као домаћин, подсетио је на историју Школе, изражавајући захвалност некадашњим полазницима и професорима што нису прекинули односе с том кућом. Такође, најавио је да ће се у новембру обележити 60 година постојања те установе. ■

Б. МИЉИЋ
Снимио М. РУПЕНА

ПОВРАТАК СРЕДЊЕ СТРУЧНЕ ВОЈНЕ ШКОЛЕ

Суштина и душа војске

У школској 2015/2016. години поново се уводи средњошколско стручно образовање подофицира Војске Србије, после више од 20 година од како је престала с радом Средња стручна војна школа. На редовно четворогодишње школовање, на Смер Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана, биће уписана 46. класа са 30 ученика и ученица. По завршетку школе они ће бити примљени у Војску у својству професионалних подофицира, у чину водника.

Током протекле две деценије, школовање подофицира организовано је на различите начине, а последњих година прве водничке чинове добијају најбољи професионални војници после вишестепеног стручног усавршавања у Центру за обуку и усавршавање подофицира. Међутим, показало се да се таквим начином не може обезбедити одговарајућа, квалитетна и континуирана попуна техничке и ваздухопловнотехничке службе подофицирским кадром.

– Анализирајући стање и потребе подофицирског кадра у систему

одбране, закључили смо да имамо неколико категорија подофицира. Пре свега, старе подофицире који су били еталон знања и стручности, и ослонац у свакој организованој јединици. Можемо слободно да кажемо „нешто што подразумева суштину и душу војске“. Како су еволуирале држава и војска, тако је еволуирало и војно школство. Нажалост, укинута су средње војне школе родова и служби, те се прешло на различите нивое оспособљавања подофицира – једногодишње, двогодишње или модел по угледу на стандарде НАТО-а да се најбољи војници по уговору, после одређеног времена

проведеног у професионалној војној служби и завршетка потребних курсава, примају у службу у својству подофицира – каже начелник Управе за кадрове Сектора за људске ресурсе Министарства одбране бригадни генерал Драгосав Лацковић.

После скоро трогодишњег напора који је Управа за кадрове улагала у проналажење правног основа да „врати струку“, активираће се школа која актом Владе никада није ни угашена. Тада су прописи дозвољавали да Министарство одбране уређује проблематику образовања, те је Средња стручна војна школа основана актом

министра одбране и осмишљена је њена формација. Она је пре 20 година формално угашена, али никада није стављена ван снаге.

Проблем у техничким родовима и службама

Анализом начина образовања подофицира неопходних систему одбране закључено је да одливом старих, стручних, школованих и искусних, њихов квалитет драстично опада и да у технички софистицираним родовима и службама постоји проблем.

– Где год имамо софистицирану технику, која је сложенија од обичне механичке направе и чије коришћење захтева више знања и вештина, имамо и потребу за квалитетно образованим подофициром, који ће моћи да задовољи захтеве који се од њега очекују. То је посебно изражено у техничкој и ваздухопловнотехничкој служби, служби ваздухопловног осматрања и јављања, као и у технички захтевнијим родовима попут инжењерије, АРЈ ПВО, артиљерије, у авијацији – набраја генерал Лацковић.

– Подсетио бих на систем образовања подофицира пре више од три деценије. Тада смо имали неколико средњошколских центара за обуку подофицира, за потребе свих родова и служби широм Југославије, а циљ њиховог школовања био је тако дефинисан да је подразумевао да подофицир завршетком четворогодишњег школовања буде оспособљен и за обављање дужности вишег нивоа од оног за који се школује – односно за дужност командира вода. Неретко се дешавало да управо ти подофицири, врло брзо по пријему у службу, буду постављани на командирске дужности вишег нивоа – појаснио је генерал.

Стабилан и квалитетан прилив кадра

Део садашњег највишег руководећег кадра у Војсци Србије завршио је неку од тадашњих средњих војних школа, па су касније, после годину или две радног искуства у трупи, наставили школовање на војним ака-

ПОД ПАТРОНАТОМ ВОЈНЕ ГИМНАЗИЈЕ

Наставни план и програм током прве две године преузет је, уз одговарајуће осавремењивање, из некадашње Ваздухопловнотехничке средње војне школе Рајловац. Војна гимназија садашњим потенцијалима, материјалним и кадровским, „покриваће” све наставне области, осим можда електротехнике, за коју ће бити ангажован кадар Војне академије.

– Потребан нам је широко образован подофицир који ће уз стручна знања имати и развијене организаторске способности као и сваки официр – објашњава генерал Лацковић и додаје да ће наставни кадар за стручне предмете у трећој и четвртој години, у којима мора да доминира стручна пракса на полигонима и у јединицама Војске, бити ангажован из Војске Србије, у оквиру Центра за обуку Команде за обуку и из Војне академије.

Ученици ће имати статус као и ђаци Војне гимназије. Становаће и учити у истим условима и имаће месечни џепарац.

– Сви прописи који важе за војне гимназијалце важиће и за њих, с тим да ћемо се придржавати основних етичких принципа и међународних стандарда и ограничења, којима се омладини до одређеног узраста забрањује коришћење и обучавање за употребу оружја. Ученици ће тек у четвртој години имати контакт с наоружањем. Једина разлика у односу на ученике Војне гимназије биће та што ће ученици Средње стручне војне школе носити униформу и изучавати општевојне прописе и стројеву обуку – додаје генерал.

Снимио Јово МИЊИЉА

Бригадни генерал Драгосав Лацковић

демијама. Тадашњим водницима било је намењено да то и остану у току радног века, јер у уговорима о школовању није постојала клаузула да, ако буду најбољи, наставе школовање на Војној академији. Међутим, систем је био довољно развојан и пружао је шансу да се даље школују и усавршавају. Услов је био да буду најбољи у свом роду, односно служби, раде извесно време на почетној дужности и добију високу службену оцену. Досадашњи начин пријема подофицира, каже генерал, остаје на снази. Средња стручна војна школа трајаће

четири године и, за почетак, школоваће подофицире за ваздухопловнотехничку службу у различитим специјалностима, јер је то „горући проблем”.

– Закључили смо да квалитет подофицира опада, али то не значи да и међу подофицирима који сада завршавају курсеве нема добрих. Ипак, њихов квалитет не може се поредити с квалитетом подофицира школованих по програму Средње војне школе. Број подофицира које ћемо за почетак школовати у Средњој војној школи неће бити довољан и у складу са стварним потребама Војске. Ако имамо у виду да је систему потребно око 7.500 подофицира, 30 које почињемо школовати у 46. класи само су „кап у мору”. Морамо обезбедити стабилан систем њиховог оспособљавања, који ће омогућити да на годишњем нивоу имамо прилив подофицира по родовима и службама, усклађен с природним одливом, а дугорочно пројектован и усмерен на развој каријере у животном веку који треба да траје између 30 и 35 година ефективне службе у Војсци Србије. Средња стручна војна школа обезбедиће стабилан, очекиван, квалитетан прилив кадра – објашњава начелник Управе за кадрове. ■

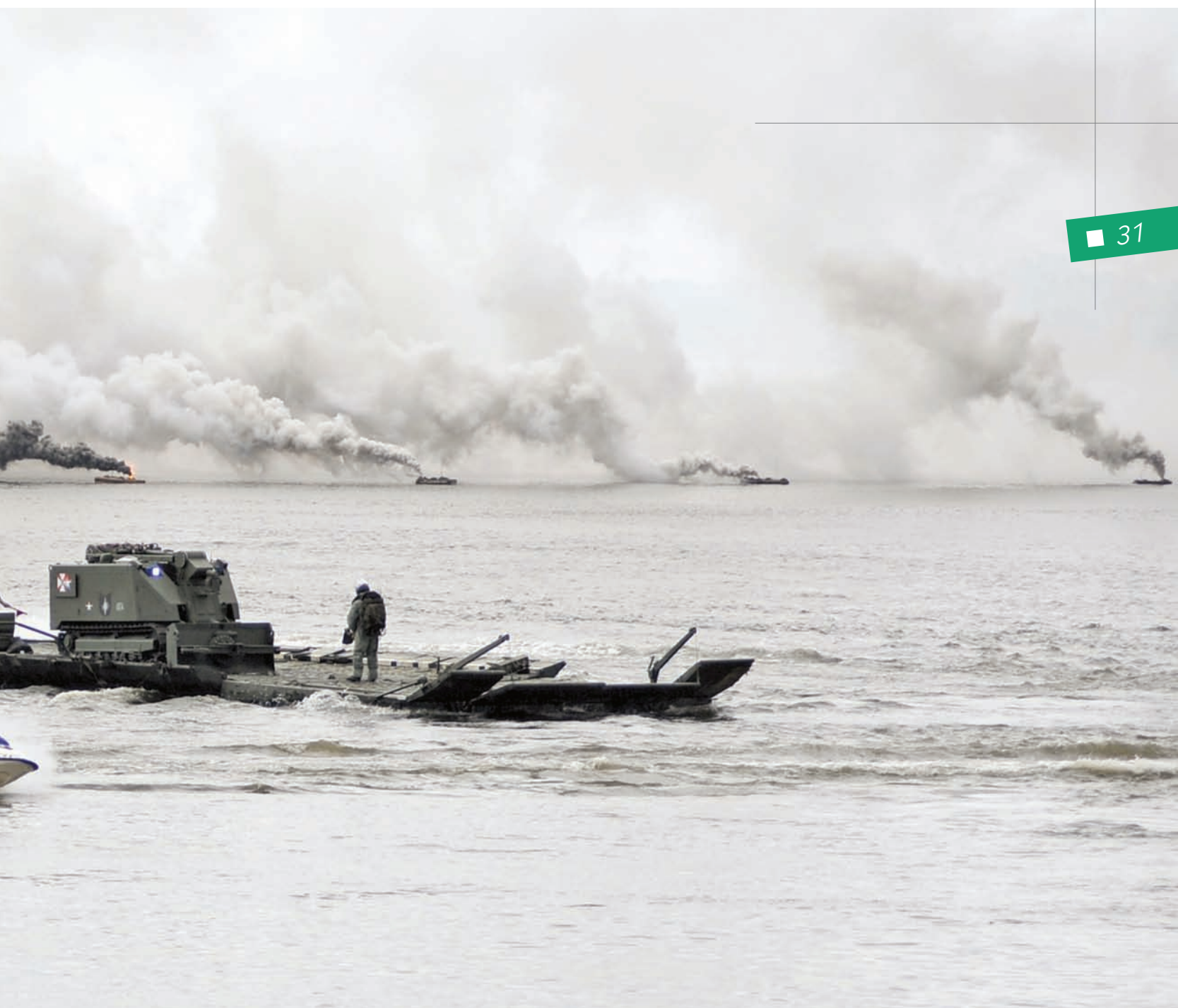
Сања АНЂЕЛКОВИЋ

**ТАКМИЧЕЊЕ ИНЖИЊЕРАЦА
НА МЕЂУНАРОДНИМ
ВОЈНИМ ИГРАМА**

ФОРСИРАЊЕ ОКЕ

Посматрачки тим Војске Србије имао је прилику да процени квалитет понтонирских јединица оружаних снага Русије, Кине и Белорусије, које су 8. августа одмериле обученост и борбену технику на финалу такмичења „Отворена вода”, на реци Оки, код руског града Мурома. Уколико се створе услови, једна инжињеријска чета наше војске могла би следеће године бити учесница тог војничког надметања.

Извидети обалу, уклонити минско-експлозивне препреке, уредити место прелаза, успоставити мостобран, затим што брже и ефикасније преко скоро 300 метара широке реке превести људе и борбену технику, и све то урадити за што краће време – био је, укратко речено, основни тактички задатак пред којим су се нашле такмичарске екипе инжењераца Русије, Кине и Белорусије на овогодишњем такмичењу „Отворена вода”, у оквиру Међународних војних игара 2015.

Више од 6.000 гледалаца и међународних посматрача имало је прилику да на обалама Оке, недалеко древног града Мурома, посма-

тра тактичку вежбу високог нивоа у коју су, сем понтонирских јединица, биле укључене и авијација, хеликоптерске јединице и речна флота. Утисак који је динамика и квалитет такмичења оставио на посматраче, засенила је чак и чињеницу да је руска екипа однела победу. Што се, уосталом, и очекивало.

Гламурозно отварање

Домаћини су се побринули да такмичење понтонирских јединица буде занимљиво, не само војним експертима, него и људима који о тој области не знају много. Церемонија отварања, већ у првих неколико минута, показала је колико су вешти руски понтонирци.

Реморкери и понтони буквално су плесали по Оки, изводећи прецизне маневре, који би у редовним околностима вероватно били третирани као грубо нарушавање мера безбедности.

Тактичка ситуација

Оно што је „Отворену воду” учинило тако посебном без сумње јесте поставка тактичке ситуације. Креатори такмичења потрудили су се да услови на терену буду готово реални. Стотине експлозија симулирале су напад артиљерије, два хеликоптера Ми-28 надлетала су Оку имитирајући дејство из ваздуха, а понтонирци су били приморани да сваку борбено-тактичку радњу

изведу правилно, као да је реч о условима борбених дејстава.

Рониоци су морали да испитају речно дно, затим је требало да екипе поседну, уреде и обезбеде мосна места прелаза, а у току вежбе да спроведу и остале радње као што су извлачење рањеника и њихов превоз на другу обалу реке. Свако нарушавање мера безбедности или неправилне тактичке радње и поступци екипама су доносиле негативне поене врло ажурних судија.

Борба за престиж

32

Иако је обученост све три екипе била прилично уједначена, права борба одвијала се, заправо, између тимова Русије и Кине. Народноосло-

бодилачка армија Кине на „Отворену воду“, као и на остала такмичења Међународних војних игара, допримила је сопствену борбену технику,

па је домаћин дао све од себе да покаже преимућство средстава које користе руске понтонирске јединице и обученост својих људи.

Имамо капацитет за учешће

Наши понтонирци имају капацитет и знање да, ако се створе услови, учествују на „Отвореној води“ следеће године, сматра капетан фрегате Драгољуб Јанковић, помоћник коман-

данта Речне флотиле и вођа посматрачког тима Војске Србије.

– Већину радњи и поступака које смо имали прилику да видимо овде спроводе и понтонирске јединице у нашој земљи. Разлике се огледају првенствено у условима који постоје овде и код нас, као и у својствима

технике коју употребљавају јединице руске војске и оне коју користе наши понтонирци. Ако би се донела одлука да наши припадници учествују на овом такмичењу требало би на време почети озбиљне припреме – истиче капетан фрегате Јанковић. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

СЕДАМДЕСЕТА ГОДИШЊИЦА ОД ПАДА АТОМ

КРВАВА СТРАНИЦА

Пре седам деценија, у седам сати ујутро, радарски системи јапанске војске регистровани су налет неколико америчких авиона. Пола сата касније, сирене су огласиле ваздушну опасност над Хирошимом, неслутећи да то бомбардовање неће бити налик претходним. Увидевши да је реч о малом броју бомбардера, сирене су престале да брује већ у 8.09 часова. Због процењене мале опасности чак ни противавионска одбрана није дејствовала. А управо у тим минутима пуковник Паул Тибетс наредио је у једном од бомбардера В-29 активирање упаљача на атомској бомби. С висине од 9.470 метара испуштено је чудовиште дуго три метра и тешко четири тоне, у чијој је утроби било смештено 60 килограма уранијума U-235. Бомба је падала 43 секунде, сасвим довољно да се бомбардери удаље. Детонирала је на висини од 580 метара, како би постигла максимални ефект. Небом је одјекнула стравична експлозија чије праве размере нису слутили чак ни њени пројектанти. Три дана касније иста судбина задесила је и Нагасаки.

Ове године обележава се неславни јубилеј не само Јапана, већ и целог света. Пре тачно седамдесет година два града, Хирошима и Нагасаки, уписала су се у анале светске историје на најтужнији могући начин. Као први градови на којима је тестирана разорна моћ нуклеарног оружја. И не само то. Покренут је низ питања о принципима и начинима вођења рата, моралу и људским вредностима, а та полемика до данас није завршена. Једно је сигурно – од само две бомбе бачене у размаку од три дана Јапан је остао без готово четири стотине хиљада људи. Свега шест дана касније, 15. августа, Америка је постигла жељени циљ и Јапан је капитулирао, чиме се завршио Други светски рат. Ипак, догађај с краја најмасовнијег сукоба у историји људске врсте отворио је Пандорину кутију и покренуо трку у развоју оружја, чије разорне моћи досежу неслућене границе.

Историјска одлука

Када је већ свима у Европи постало јасно да се ближи крај Другог светског рата, Јапан, иако побеђен на већини фронтана, није посустајао. Обавештајни подаци указивали су да Земља излазећег сунца располаже с два милиона војника и поприличним бројем камиказа – пилота спремних да самоубилачким потезима одбране земљу. Јапан је своју судбину сам делимично запечатио када је категорички одбио да потпише Потсдамску декларацију 26. јула 1945. и тиме призна капитулацију. Америка, свесна да ће је копнена офанзива коштати десетина хиљада војника, одлучује да конвенционално оружје остави по страни и употреби нешто далеко разорније – атомску бомбу.

ских бомби на Хирошиму и Нагасаки

СВЕТСКЕ ИСТОРИЈЕ

35

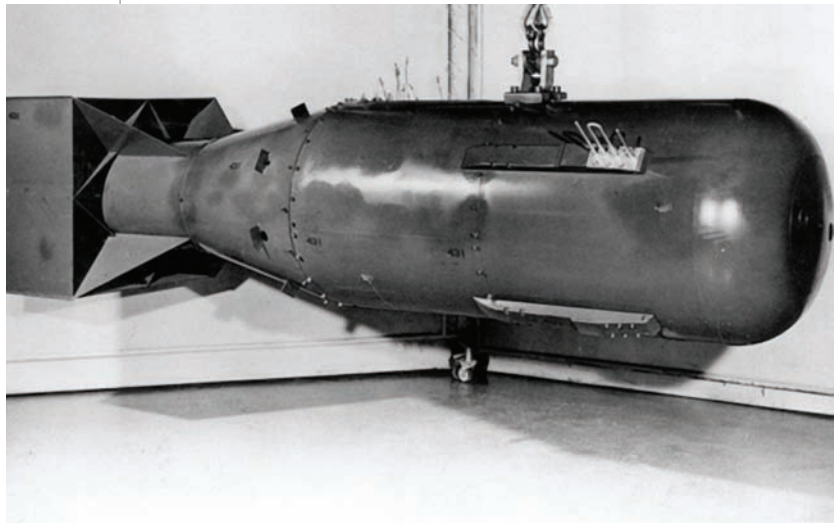

Баш у то време пројекат „Манхетн“, нуклеарно оружје намењено да се употреби против нацистичке Немачке, добија коначан облик, а тестирање обављено 13. јула превазилази очекивања научника. Разорна бомба само је вребала прилику да целом свету демонстрира моћ. Зелено светло почетком августа 1945. године дао је први човек САД председник Хари Труман.

Амерички војни врх одабрао је Хирошиму и Кокуру за градове који ће осетити моћ нуклеарног оружја, не само зато што је била реч о стратешким упориштима јапанске војске, већ и зато што је 59 од 66 јапанских градова већ преживело таква разарања конвенционалним бомбардовањем да апокалиптичан ефект који оставља атомска бомба не би био потпун уколико се употреби на већ уништеним градовима.

„Мали дечак“

У седам сати 6. августа 1945. радарски системи јапанске војске регистровани су налет неколико америчких авиона. Пола сата касније сирене су огласиле ваздушну опасност над Хирошимом, не слутећи да то бомбардовање неће бити налик претходним. Увидевши да је реч о малом броју бомбардера, сирене су престале да се чују већ у 8 сати и 9 минута. Због процењене мале опасности чак ни противавионска одбрана није дејствовала. И управо у тим минутима пуковник Паул Тибетс наредио је у једном од бомбардера В-29 активирање упаљача на атомској бомби. С висине од 9.470 метара испуштено је чудовиште дуго три метра и тешко четири тоне, у чијој је утроби било смеште-

но 60 килограма уранијума U-235. Бомба је падала 43 секунде, сасвим довољно да се бомбардери удаље. Детонирала је на висини од 580 метара, како би постигла максималан ефекат. Небом је одјекнула стравична експлозија чије праве размере нису слутили чак ни њени пројектанти.

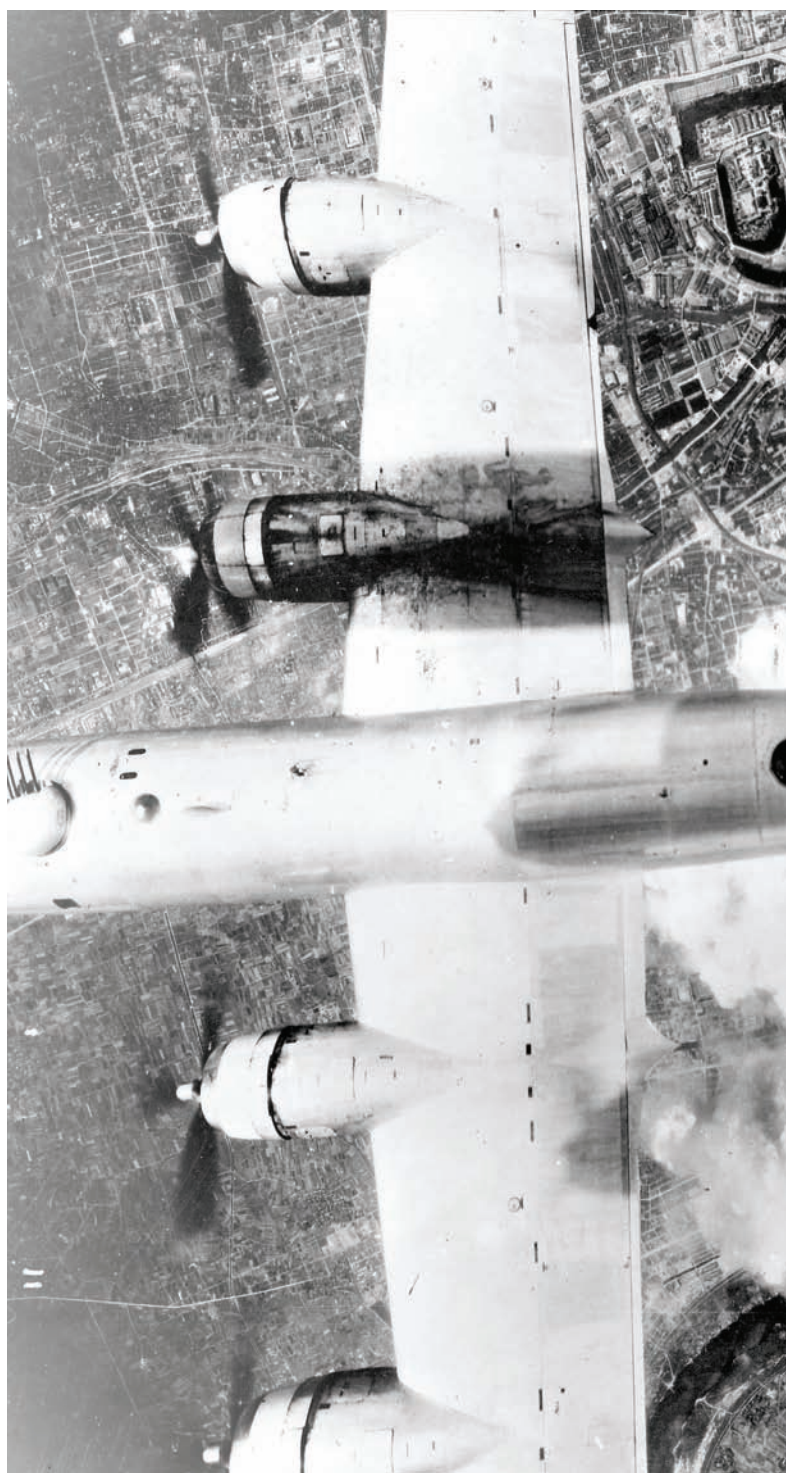
У 8.10, атомска бомба, иронично названа „Мали дечак“, разорила је Хирошиму. Језгро бомбе достигло је температуру од неколико милиона степени Целзијуса, формирајући ватрену лопту која је пржила све у радијусу од неколико километара. Из даљине се видео несвакидашњи блесак и карактеристична печурка, висока невероватних 12 километара. Бомба, базирана на уранијуму, имала је разорну моћ еквивалентну 15 килотона ТНТ. Под силином ваздушног удара, људи затечени на отвореном простору били су покидани и искасапљени, њихове лобање пуцале су од притиска, удови су били откинати, долазило је до декомпресије крвних судова и унутрашњи органи су се претварали у пихтијасту кашу. И као да то није довољно, „црна киша“ падала је пуна два сата, доносећи собом смртне количине радиоактивних материја. Од експлозије је стра-

АЈНШТАЈНОВО ПИСМО

Водећи светски научници су још на почетку Другог светског рата изразили бојазан да Немци раде на стварању нуклеарног наоружања. Главни разлог томе био је откриће изотопа уранијума U-235. Обавештајне службе потврдиле су да је Хитлер формирао тим који је радио на развоју нуклеарне бомбе, али нико није знао колико су далеко одмакла немачка истраживања. Један од најцењенијих физичара тог времена Алберт Ајнштајн упутио је 2. августа 1939. писмо америчком председнику Рузвелту, у коме је изнео мишљење да Немци ужурбано раде на развоју нуклеарног наоружања. Месец дана касније председник оснива „Уранијум комитет“, који је први почео истраживања у тој области на тлу Америке.

дало готово 70.000 људи, а број оних који су каснијих година умирали од последица радијације дупло је већи.

Прву информацију престоници о несрећи која је задешила Хирошиму донео је млади официр кога су са пилотом упутили да провери шта се дешава после вишечасовног прекида у везама. Призор над Хирошимом који су пилот и официр видели из авиона није било могуће описати речима. Од 500 година старог града, с 255.000 становника, нису остале ни рушевине. У пречнику од 1,6 километара од епцентра бомбе све је било спаљено и сравњено са земљом, док је огромна штета била нанета и до три километра удаљености. Тек 16 сати касније, када је Бела кућа дала саопштење за јавност, Јапан је сазнао узрок катастрофе у Хирошими. Бела кућа обавестила је јавност да је „највећа бомба која је икад коришћена у историји ратовања бачена на Хирошиму, значајну јапанску војну базу“. У саопштењу сто-

ји да је реч о атомској бомби која користи фундаменталне силе природе и велича се америчка доминација на свим пољима, па и научном, али се вешто прећуткује број жртава и разорност коју је бомба за собом оставила.

„Дебељко”

Два дана касније, Совјетски Савез започео је инвазију на Манџурију. Ипак, руководство и становнике Земље излазећег сунца много више од тога забринула је киша летака који су најављивали нове нападе атомским оружјем, коме Јапан није могао да се супротстави. Иако свикли на свакодневну америчку ратну пропаганду, овог пута, под дејством ужаса коју је „Мали дечак” оставио за собом, Јапанци су поверовали непријатељу.

ПРОЈЕКАТ „МЕНХЕТН”

Владе САД, Велике Британије и Канаде окупиле су најеминентније стручњаке из области физике, хемије и наоружања, у периоду од 1942. до 1946. године, и финансирале пројекат „Менхетн”, који је формиран ради стварања нуклеарног оружја. Вође пројекта били су генерал Лесли Гроувс и амерички физичар Роберт Опенхајмер, а четворогодишњи рад коштао је две (данашњих 26) милијарде америчких долара. Доказ да се рад 130.000 људи исплатио био је успех бомбе на Тринити тесту. Тог 16. јула 1945, пробна атомска бомба детонирана је тачно у 5.29 часова у планинама Јемез, у северном делу Новог Мексика. Јако светло преливало се из наранџасте у црвену боју, а карактеристична облак „печурка” досегао је висину од 9 километара. Већина научника, увидевши разорне моћи новог оружја, потписала је петицију против његове употребе. Ипак, власти су остале глуве за њихове аргументе.

„Јапанском народу! Америка поседује најразорнији експлозив који је човек икада направио. Само једна од наших новоразвијених атомских бомби има снагу равну експлозивном товару који може да понесе 2.000 дивовских Б-29 бомбардера. Овај страشان податак је нешто о чему треба да размишљате. Америка је управо почела да користи ово оружје против ваше домовине. Ако, ипак, имате икаквих сумњи у то, распитајте се шта се догодило када је само једна атомска бомба пала на град Хирошима. Треба одмах да предузмете кораке да спречите даљи војни отпор. У противном, непопустљиво ћемо користити ову бомбу и сва наша друга супериорна оружја све до ефикасног завршетка рата” – гласио је један од летака који су 8. августа падали по свим већим јапанским местима. Дан касније, Американци ће испунити своје упозорење, а њихова жртва сасвим случајно биће Нагасаки.

РАТНА РЕАЛНОСТ

Када се помену Јапан и Други светски рат у истој реченици, прва асоцијација свакако јесу нуклеарне бомбе бачене на Хирошиму и Нагасаки. Малобројни, међутим, знају да то нису највећа разарања која је Јапан током петогодишњег рата претрпео. Американци су 1945. године конвенционалним оружјем сравнили 68 градова, убили 300.000, ранили 750.000, а 1,7 милиона људи оставили без крова над главом. Хирошима је на другом месту по броју цивилних жртава, иза града бомбардованог „обичним” авио-бомбама, четврти по броју уништених квадратних километара, а 17. по постотку уништене територије.

ОПТУЖБЕ НА РАЧУН ЈАПАНА

Један од основних америчких аргумената за развој нуклеарног програма био је бојазан да је Јапан већ увелико овладао том облашћу. Међутим, реалност је била далеко другачија – лабораторије су биле уништене у првим ваздушним нападима, средства нису одвајана за нуклеарни програм, а ни Јапан није поседовао довољно уранијумове руде за нуклеарну бомбу. Један од водећих јапанских стручњака у области нуклеарне физике Јоши Нишина, који је знање стицао од најбољих европских стручњака, после напада на Хирошиму рекао је да би Јапану било потребно минимум шест година, уз идеалне услове, да развије нуклеарни програм.

МУЗЕЈСКИ ЕКСПОНАТИ

Чланови посада бомбардера „Енола геј” и „Боксер” стекли су статус националних јунака. Оба авиона чувају се данас у музејима – први у Смитсонијан институту у Вашингтону, а други у Националном музеју у Дејтону.

Паклени товар, који је у себи носио осам килограма изотопа плутонијума Pu-239, овога пута пребачен је до Јапана бомбардером названим „Боксер”. „Дебељко”, како је било радно име друге атомске бомбе, имао је снагу експлозије од 20 килотона TNT експлозива, а од претходника „Малог дечака” била је снажнија један и по пут.

У ноћи између 8. и 9. августа амерички бомбардер Б-29 кренуо је под командом мајора Чарлса Свинија пут Јапана. Примарна мета био је град Кокура, али услед лоших временских услова, посада је у току лета одлучила да промени циљ и кренула пут Нагасакија.

По готово идентичном сценарију као у Хирошими, у 7.50 проглашена је ваздушна опасност, а само 40 минута касније оглашен је њен прекид. Када је нешто пре 11 часова „Боксер” сам надлетео Нагасаки, Јапанци томе нису придали значај, направивши исту грешку као три дана раније.

У 11.02, с висине од 9,6 километара „Дебељко“ је избачен из авиона, а експлодирао је на око пола километра изнад земље, над Ураками четврти. Од јачине експлозије подигла се карактеристична печурка до 18 километара. Нагасаки је, услед брдске конфигурације земљишта, претрпео мање разарање од Хирошимае. Ипак, јачина експлозије однела је у моменту више од 40.000 живота, док је број рањених био дупло већи.

ЗАРАЗА „Х“

39

Појава с којом су се временом сусрели јапански медицински стручњаци била је зараза названа „Х“, чије симптоме и узроке нису могли да одгонетну. Једино је исход био сигуран – смрт. Болесници нису имали ни опекотине, нити преломе, али су били прекривени црвеним флекама, с црnilом око усана. Без икаквих јасно видљивих знакова, људи који су преживели експлозију и мислили да су надмудрили смрт, умирали су у огромном броју.

За само три дана, са само два авиона и „само“ две нуклеарне бомбе, Америка је бацила Јапан на колена. Поносни генерали јапанске војске сматрали су да капитулација није опција, али је цар Хирохито 14. августа донео коначну одлуку о предаји. Дан касније, Јапан је капитулирао, што је 2. септембра и потписано на ратном броду USS Missouri, у близини Токија.

Копнена инвазија на Јапан однела би превише живота америчких војника, те њихова влада није била спремна да број од 200.000 погинулих бораца у дотадашњим сукобима са Јапаном, чији су војници грчевито бранили сваки педаљ земље, још увећава. Председнику Труману представљене су процене да би у копненој офанзиви Америка изгубила барем пола милиона војника, а да влада има у рукаву оружје које може да сачува све те животе и које чека да буде употребљено. Животи америчких војника су спасени. Уместо њих, у инвазију су кренули „Мали дечак“ и „Дебељко“, остављајући за собом већу пустош него што би оставили милиони америчких војника.

Атомске бомбе бачене на Хирошиму и Нагасаки претвориле су Земљу излазећег сунца у земљу умирућих људи. Осим оних који су страдали од експлозије, месецима касније људи су у језивим боловима и врло споро умирали од радијације, чије је праве погубне утицаје свет до тад потцењивао. Јапан и данас броји жртве које су за собом оставиле „Мали дечак“ и „Дебељко“. Чак и сада, седамдесет година касније, људи умиру од последица радијације. Према последњим подацима, укупан број жртава атомске бомбе бачене на Хирошиму, које су живот изгубиле у експлозији и од њених последица, износи 253.000 људи, а број жртава бомбардовања у Нагасакију – 143.000. А Јапан и данас плаћа данак нуклеарном оружју.

Атомски напад на Хирошиму и Нагасаки отворили су ново поглавље у историји ратовања – нуклеарну еру. Земље су масовно почеле да опредељују финансијска средства и људске капацитете у развој оружја будућности. Пандорина кутија отворена августа 1945. године никада више неће бити затворена, а облак претње од нуклеарног сукоба зловестно је надвијен над целом планетом. ■

Мирјана КРСТОВИЋ

ЛИДЕРСТВО С ПОЗИЦИЈА

Снажно и одлучно америчко лидерство битно је за постојећи међународни поредак, који промовише глобалну безбедност, просперитет, достојанство и људска права свих народа, каже се у Стратегији националне безбедности из 2015. године, и додаје: „Није у питању да ли Америка треба да води, већ како да води”. А према новој Националној војној стратегији, вероватноћа да САД, у садашњим условима, уђу у рат с неком великом силом јесте мала, али се повећава. У том документу наводи се, ипак, неколико земаља које, сем осталих, својим поступцима посебно забрињавају САД – Русија, Иран, Северна Кореја и Кина.

У првој половини 2015. године, америчка администрација донела је два значајна документа, којима се дефинише и потврђују спољна и војна политика САД. Председник Барак Обама одобрио је, фебруара 2015, Стратегију националне безбедности (The National Security Strategy – NCC-2015), а у мају је у Пентагону усвојена нова Национална војна стратегија (The National Military Strategy – NMC-2015). Прва је базична национална стратегија којом се утврђују циљеви и правци деловања САД у области спољне политике и одбране, из које произлази друга – којом се утврђују задаци оружаних снага САД и како се они извршавају.

Нова стратегија националне безбедности САД замењује такав документ из 2010. године, а нова национална војна

стратегија војну стратегију из 2011. године. Претходна два документа донета су у време када су се САД бориле с последицама глобалне финансијске и економске кризе и када су биле дубоко уплетене у два рата – ирачки и авганистански. Стратегије из 2015. године, међутим, усвојене су у условима када су САД изашле из економске кризе и налазе се у снажном економском успону, те када су на „излазу” из оба рата.

Разлике у условима доношења наведених стратегија видно се запажају у њиховим садржајима. У Стратегији националне безбедности из 2010. године, на пример, превађавала је извесна доза песимизма и релативног опадања моћи САД, као водеће светске силе, док је у овогодишњој, међутим, снажно наглашен оптимизам и увереност у америчко светско лидерство.

ДОМИНАНТНЕ МОЋИ

Стратегија лидерства и ангажовања

Свака стратегија, каже се у Стратегији националне безбедности 2015, која треба да обезбеди сигурност америчког народа и интересе националне безбедности САД, мора да пође од неоспорне истине – Америка мора да води. Снажно и одлучно америчко лидерство битно је и за постојећи међународни поредак, који промовише глобалну безбедност, просперитет, достојанство и људска права свих народа, каже се у наведеном документу и додаје: „Није у питању да ли Америка треба да води, већ како да води“. У даљем тексту објашњава се зашто, како и чиме ће САД да воде свет у будућност.

Сједињене Америчке Државе ће, пре свега, „водити са сврхом“. Према том новом документу, оне ће искористити „постојеће стратегијске околности ради обликовања економског и светског поретка путем развоја односа с новим економским силама у настајању и земљама посвећеним мирољубивој демократској заједници.“

Поменута стратегија даље каже – „ми ћемо водити снагом“, уз констатацију да САД, после једне тешке деценије, сваким даном постају све јаче и јаче. Америчка привреда је најдинамичнија и најеластичнија у свету, а војна моћ без премца. Ипак, америчка изузетност није само у војној и економској моћи, она је, пре свега, производ америчких фундаменталних вредности, укључујући владавину права.

Америка ће, такође, „водити примером”. Моћ институција САД и поштовање владавине права представљају пример за демократско владање, каже се у наведеном извору и додаје: „Што више унапређујемо наше вредности, утолико ћемо их успешније промовисати у свету”.

Такво америчко лидерство оствариваће се „помоћу моћних партнера”. У садашњем испреплетеном свету ниједан глобални проблем не може бити решен без САД, а мало је оних које могу да реше саме САД. Због тога се америчко лидерство огледа у способности организовања колективног одговора на глобалне кризе и у предузимању стратегијске иницијативе.

Сједињене Државе ће „водити са свим инструментима америчке моћи”. Највећи утицај САД остварују када комбинују све своје стратегијске предности и смишљено употребе све инструменте моћи, тврди се, сем осталог, у новој стратегији националне безбедности.

Лидерство и глобализам јесу кључне речи у тексту оба документа. Око њих се граде политика и стратегија постојеће америчке администрације.

Идентификоване претње и одговори на њих

У наведеним стратегијама констатује се да је опасност од угрожавања безбедности САД и њихових националних

интереса данас мања него што је била пре пет година. Међутим, поједине перманентне, потенцијалне и актуелне опасности постоје и даље. Оне се у наведеним изворима конкретизују и износе средства и модели одговора на њих.

Тероризам представља константну претњу Сједињеним Државама, њиховим савезницима и партнерима. Опасност од сајбер-напада такође прети функционисању готово свих институција, укључујући и војне. Ал Каида, Исламска Држава Ирака и Леванта (ИСИЛ) и њихове афилијације, под заједничким називом Екстремно насилничке организације, представљају озбиљну претњу безбедности територије САД и њеним грађанима. Као претња глобалних размера наводи се негативан утицај промена климе на човекову околину, као и ширење инфективних болести.

Документи не наводе силу која би представљала озбиљну претњу Сједињеним Државама. Каже се, ипак, да Русија својом агресијом угрожава мир у региону и прети новим изазовима, а Кина модернизацијом оружаних снага забрињава САД. „На све ове и друге претње и изазове, мора се гледати отворених очију и признати да само САД могу да мобилишу и воде међународну заједницу њиховом успешном супротстављању”, каже се у Стратегији националне безбедности 2015.

Основни чинилац супротстављања наведеним и осталим претњама јесу ору-

жане снаге, које су спремне да одврате и, ако одвраћање не успе, поразе агресора. Држава, међутим, приоритет даје колективној одбрани. „Ми мобилишемо и водимо глобалне напоре у супротстављању руској агресији путем наметања неприхватљиве цене, у деградирању и у крајњој победи ИСИЛ-а, у поразу еболе на њеном извору”, стоји у том документу. Национална војна стратегија помиње и опасност од ревизионистичких држава, „које ремете међународне норме”, али се не наводи о којим је земљама реч, нити како и чиме се треба борити против њих.

Задаци оружаних снага

Основни задаци оружаних снага САД, према наведеним стратегијама, јесу одбрана САД и победа у рату. Те задатке извршавају предузимањем и извођењем војних операција. Задаци се, међутим, према новој националној војној стратегији проширују на подршку америчке дипломатије и на подршку политичких и економских активности САД у свету, као и на заштиту националних интереса и националних безбедносних интереса.

Према Националној војној стратегији, вероватноћа да САД, у садашњим условима, уђу у рат с неком великом силом јесте мала, али се повећава. У том документу наводи

се, ипак, неколико земаља које својим поступцима забрињавају САД. Русија је, на пример, неко време доприносила борби против тероризма и криминала, али је у новије време показала да не поштује суверенитет суседних земаља и спремност да употреби оружје у остваривању својих циљева. Својим агресивним поступцима, она угрожава мир у региону и прети новим изазовима. Иран такође испољава агресивне намере, а Северна Кореја наставља да развија и производи балистичке ракете и нуклеарно оружје. Односи САД с Кином су без преседана, али њена модернизација војске забрињава САД.

Верује се, међутим, да ни једна од поменутих земаља не жели војни сукоб са САД и њеним савезницима. Ипак, свака од њих изазива озбиљну забринутост, коју међународна заједница жели да отклони.

У одсуству непосредне опасности од великог рата, америчко војно руководство забрињава пролиферација балистичких ракета и технологија прецизног дејства, непилотираних система, свемирских и сајбер могућности и оружја масовног разарања – технологија којима се контрирају америчке војне предности. Нове технологије у поседу противника, наиме, отежавају могућност ефикасног одвраћања и одбране, повећавају неизвесност и скраћују време за процене ситуације и доношење одлука, каже се у Националној војној стратегији 2015, с напоменом да средстава и система високих војних технологија имају не само велике и развијене

НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕСИ И ЦИЉЕВИ

ТРАЈНИ НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕСИ:

- безбедност САД, њених грађана, америчких савезника и партнера;
- јака, иновативна и растућа америчка економија у једном отвореном међународном економском систему, која нуди шансе и просперитет;
- поштовање универзалних вредности код себе и широм света;
- међународни поредак заснован на правима унапређеним америчким лидерством, која промовишу мир, безбедност и шансе путем јачања сарадње ради одговора на глобалне изазове.

НАЦИОНАЛНИ БЕЗБЕДНОСНИ ИНТЕРЕСИ:

- опстанак Нације (земље);
- спречавање катастрофалног напада на територију САД;
- безбедност глобалног економског система;
- безбедност, поверење и поузданост америчких савезника;
- безбедност америчких грађана у свету;
- поштовање и унапређење универзалних вредности.

НАЦИОНАЛНИ ВОЈНИ ЦИЉЕВИ:

- одвратити, онемогућити, победити противничку државу;
- дезорганизовати, деградирати и победити екстремно насилничке организације;
- јачање властите глобалне мреже савезника и партнера.

земље, него и терористичке и екстремно насилничке организације. Оружане снаге САД улажу напоре у изналажење средстава и метода за одбрану и од тих опасности.

Стање и развој оружаних снага

Нова војна стратегија не говори конкретније о бројности, организацији и модернизацији оружаних снага САД. О томе је било речи у Предлогу војног буџета за 2016. годину. Међутим, истиче се да америчке оружане снаге представљају светски најмоћнију „здружену војну силу“. Оне одвраћају агресију одржавањем сигурнијих, безбеднијих и ефикаснијих нуклеарних могућности, истуреног распореда и ангажовања, као и одржавања активних и резервних компоненти, способних за извршавање наменских задатака. Стратегијско добро распоређене, рационално и глобално одговорне, оне редовно демонстрирају способност и спремност за акцију.

Национална војна стратегија САД захтева даље повећање америчких оружаних снага и њихово оспособљавање за извођење глобално интегрисаних операција и за брзо и одлучно пројектовање силе широм света. Према том документу, САД ће повећати војно присуство у азијско-пацифичкој зони, док ће њен војни контингент у Европи и даље представљати важан елемент НАТО-а,

чија се важност одвраћања повећава нарочито у светлу недавне руске агресије на његову периферију.

На врхунцу војног ангажовања у Ираку и Авганистану, САД су у тим земљама имале око 180.000 људи. Тај број сведен је на око 15.000. Према новој војној стратегији, не намеравају поновно јачање војног присуства на Блиском и Средњем истоку, али су одавно, заједно са шездесетак партнерских земаља, ангажоване у борби против ИСИЛ-а, углавном дејствима из ваздуха.

Оба документа – Стратегија националне безбедности и Национална војна стратегија из 2015. Године – у пуној мери одражавају и потврђују политику и праксу постојеће америчке администрације, њене жеље и намере да води савремени свет у даљу будућност. Такве жеље и намере грађене су на основама политичке, економске

ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ ОРУЖАНИХ СНАГА

- одржавање сигурног и ефикасног нуклеарног детерента;
- обезбеђење војне одбране земље;
- победа противника;
- обезбеђење сталног, глобалног присуства;
- борба против тероризма;
- одговор на кризе и извођење ограничених, хитних операција;
- извођење операција стабилности и противустаничких операција;
- пружање подршке цивилним властима.

и војне моћи, технолошког лидерства и развијеног савезништва и партнерства.

Сједињене Државе наставиће, према наведеним стратегијама, да јачају економску и војну моћ и утицај у свету. Посебан значај придају глобалном распореду својих оружаних снага и њиховој сарадњи са савезницима и партнерима.

Без обзира на неповољна искуства из недавних ратова, САД ће се, према наведеним документима, и даље ангажовати у борбама против тероризма, екстремно виолетних организација, у хуманитарним и сличним операцијама. Међутим, терет те борбе настојаће да пренесу на савезнике и партнере, задржавајући иницијативу и водећу улогу у томе. Приметна је, такође, тежња да се у тим и другим операцијама не губи властити људски потенцијал и решење у борби тражи дејствима без непосредног додира на бојишту. ■

РАНА РАХАЛ

ПРЕД ИЗАЗОВИМА ЈЕДНЕ

Либанка Рана Рахал пет година ради као официер за родна питања у мисији Уједињених нација у Либану – UNIFIL, а последње две године је главни официер за родну равноправност. Богато искуство које је стекла обављајући тај посао препоручило ју је да буде позвана да један дан проведе са полазницима курса „Род у мултинационалним операцијама“, који је недавно, четврту годину за редом, одржан у Центру за мировне операције. Том приликом, Рану је примио и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић који је из прве руке желео да чује о искуствима с терена у примени Резолуције 1325 Савета безбедности, у UNIFIL–у и у контингенту наше војске у Либану.

Основни задаци које Рана Рахал обавља као главни официер Јединице за род у мисији UNIFIL јесу интеграција родне перспективе у рад мисије и саветовање командног кадра мисије о питањима рода. Значајнијим од тога, она сматра обуку цивилног и војног особља мисије о роду у мировним операцијама. UNIFIL је, иначе, једина мисија која спроводи обавезну обуку о роду за комплетно особље, а по наређењу команданта снага. Сав материјал за то израдила ја Рана са сарадницима, а учествовала је и у изради две директиве команданта снага, односно шефа мисије UNIFIL о институционализацији родне перспективе у операцијама. На основу њих, материјали за обуку преведени су на све језике земаља које учествују у мисији. Научене лекције из најбоље праксе интеграције родне перспективе у војне операције она је документовала и сада се користе у седишту светске организације у Њујорку као модели родне перспективе у војном окружењу.

◉ *Шта је Јединица за род и од када постоји у мисији UNIFIL?*

– Јединица за род формирана је 2010. године. Основао ју је Милош Стругар, који је у то време био директор Политичког и цивилног дела мисије UNIFIL и заменик команданта. Када смо почели, сама мисија није имала документе нити процедуре које су се односили на род, јер мандат UNIFIL-а нити једним делом не дотиче та питања. Таквој ситуацији допринела је и чињеница да није било, и до данас их нема, пријављених случајева против мировњака за узнемиравање на родној основи.

Јединица за род основана је у време када је рађена ревизија Резолуције 1325, на десетогодишњицу њеног усвајања, и само утемељење за наш рад налази се управо у њој, односно оним деловима у којима се каже да је обавеза свих јединица које учествују у мировним операцијама да буду обучене о питањима рода.

☉ *Како се формирање Јединице огразило на саму мисију и њен рад?*

– Успели смо да постигнемо да се профил војне компоненте побољша. Ситуација у Либану је таква да могу да прођу године без икаквог инцидента, али јединице морају да буду спремне да, уколико се нешто догоди, одмах реагују на одговарајући начин. У супротном, мисија и људски животи могу да буду угрожени.

На курсу у Центру за мировне операције говорила сам управо о томе да операције које су родно сензитивне, нису значајне само због локалног становништва већ и због заштите особља мисије. Они сада имају јасно дефинисана правила и процедуре, знају како треба да се поставе и реагују у одређеним ситуацијама, а знамо сви да су правила у војсци генерално веома значајна, посебно у мултинационалним операцијама. Помињали смо током тренинга пример проституције и правила која забрањују особљу Уједињених нација коришћење таквих услуга. Већина војника неће да користи услуге проститутке због правила која им то забрањују и то је сасвим у реду. Али, чињеница је да то не треба чинити због тога што се тиме нарушава њено достојанство као човека. У ситуацији када имамо особље у мисији из земаља у којима је проституција легална, понекад није једноставно током обуке убедити их да то не треба да раде

из моралних, људских разлога. Одговори неких од њих су да, уколико они то не учине, свакако ће неко други. Тада прича о достојанству не делује и сами се позивамо на правила. Веома је важно знати и то да за војнике који су ангажовани, правила важе и уколико оду на одсуство у своју земљу, што значи да ни тамо не смеју да користе услуге проститутки, чак и када се то сматра легалним. На то им посебно скрећемо пажњу јер нам је циљ да заштитимо наше особље и да не дођу у ситуацију да буду репатрирани.

☉ *Колико људи чини вашу Јединицу за род?*

– Она је веома мала. Мислим да је то најмања јединица на свету. Чини је нас троје, један национални представник, један интернационални и секретар, који обавља све логистичке послове. Наш задатак јесте укључивање родне компоненте у све сегменте мисије. Када је формирана Јединица, највише времена проводила сам сагледавајући до танчина све компоненте мисије, како бих касније могла да напишем материјале за рад и за обуке, које више волимо да зовемо изградњом капацитета.

Поред основне обуке из области родне равноправности, коју би сви који се упућују у мисије требало да заврше у својој земљи пре ангажовања, ми спроводимо обавезну

тродневну обуку по ангажовању у мисији – о томе како да интегришу родну компоненту у свом раду. Развили смо програме за све нивое, у зависности од тога ко је на ком задатку ангажован.

Q *Био је шио обиман и сложен посао...*

– Морам да будем искрена и да кажем да сам имала среће с руководством мисије. Милош Стругар нам је дао довољно простора за несметан рад. Није нам речено шта треба да радимо, већ смо искористили наше претходно искуство. Поред тога, успостављањем војне компонента за родна питања у оба сектора и у Главном штабу, и именовањем официра за контакт за родна питања, сви су схватили да је реч о теми којој је потребно посветити значајну пажњу, укључујући и команданта.

Реално, сви у мисији имају много обавеза и додавање још једне компоненте у њихов рад није увек било радо прихваћено. Нарочито имајући у виду колико дуго је мисија UNIFIL постојала без тога. Ако узмете у обзир да, када дође нова ротација, потребно је да људи више раде, да се више крећу како би успоставили контакт са локалним становништвом, стекли њихово поверење и почели да сарађују и када дођу до те тачке добре сарадње, време је да се врате кући. Нови људи који долазе морају да прођу исти пут и сваки пут им долази неко из Јединице за род ко им каже да је потребно да се више труде или раде овако или онако. Дакле, није им лако, ми то знамо и покушавамо да им причу презентујемо на начин који је најприхватљивији за њих.

Q *Колико се разликују обуке које сироводише за војни и за цивилни део мисије?*

– За војни део мисије обука је концентрисана на то како да интегришу питања рода у свом раду, на пример на контролним пунктовима, у патролама, у прављењу материјала који имају за циљ координацију и кооперацију са цивилним становништвом, како да укључе више жена у пројекте цивилно-војне сарадње.

Када је реч о цивилној компоненти мисије, тренинг обухвата едукацију о ХИВ-у, политичким питањима и слично. Реч је о потпуно другачијој димензији.

У почетку смо имали пројекте којима смо обухватили мушкарце и жене истовремено. Међутим, дешавало нам се да у таквој обуци мушкарци настоје да се заштитнички поставе према женама и да, рецимо, они желе да промене гуму на аутомобилу уместо жене. Ипак, наш циљ био је да жена то научи тако да смо на крају раздвојили мушкарце и жене током обуке.

Q *Колико је жена шренушино ангажовано у UNIFIL-у?*

– Имамо свега три процента жена од укупно 11.000 војника.

Q *Да ли је шио довољно?*

– Није. Принуђени смо да прибегавамо алтернативним решењима тако да, када за одређени војни задатак немамо довољно жена, ангажујемо их из цивилног дела мисије. Понекад, највећу помоћ пружају нам жене из локалног становништва које раде као преводиоци.

Како трупе из Танзаније, Индије, Индонезије, Малезије у свом саставу имају знатан број жена, настојимо да водимо рачуна о њиховој локацији ради могућег испомагања трупа. На контролним пунктовима, у патролама, неопходно је да увек имамо жене и мушкарце јер познато је да, уколико локална жена поседује неку информацију која је значајна за нашу мисију, она се никада неће обратити мушкарцу. За такве ситуације су нам неопходне жене.

Q *Шија је данас највећи изазов у раду с којим се сучаваши?*

– Морам да будем искрена и да кажем да смо успели да превазиђемо много изазова. Чињеница јесте да је наш мандат прилично ограничен када је о роду реч. Ми смо мировна мисија која има за циљ очување мира, а Јединица за род формирана је ради интеграције родне перспективе унутар саме мисије, док Уједињене нације, Жене, UNDP и остале агенције имају задатак да раде изван мисије. Због тога је мандат често изазов када треба да одговоримо на ситуацију која долази споља, а он нас ограничава у томе.

Један од већих изазова у раду још представљају ротације мировњака и руководства мисије. Сваких шест месеци, а имамо 34 земље контрибутора, смењује се особље и на неки начин тада крећете из почетка. Такву ситуацију олакшавају директиве које имамо, јер, без обзира на то шта се о питањима рода мисли, оне се морају примењивати и интегрисати у рад.

Следећа баријера јесте језик. Велики број војника не говори енглески. Тако смо имали ситуације у почетку да држим обуку на енглеском, а преводилац преводи на језик земље из које су војници. Како је све што радимо обиман процес учења, одлучили смо да преведемо све материјале за обуку на језике свих нација контрибутора. Данас су ти материјали нешто јединствено што има само у UNIFIL-у.

До сада је 6.000 припадника UNIFIL-а завршило нашу обуку и добило одговарајући сертификат. Ту су нам знатно помогли и српски мировњаци.

Q *Какво је Ваше искуство у сарадњи са њима?*

– И током сусрета са генералом Диковићем уверила сам се да су врло мотивисани. Мислим да ту велику улогу има култура, а питања рода и родне равноправности имају везе са културом. Мировњаци из Србије долазе с одређеним нивоом знања када је реч о питањима рода. Такође, ми у UNIFIL-у имамо сопствене механизме, одређене перспективе које се тичу учешћа и рада специфичног за мировну операцију и то је потребно да се научи, а они су вољни. Веома су озбиљни и на њих можемо да се ослонимо.

Култура коју помињем као позитиван моменат у раду са војницима и официрима из Србије у неким другим случајевима, код других земаља, представља изазов у раду. Као резултат одређених култура и начина размишљања неки мировњаци долазе с крајње стереотипним размишљањима о улози жене у друштву и бројним предрасудама о женама. Иако земље контрибутори имају обавезу да спроведу обуку и по питању рода пре упућивања снага у мисију, сазнања која добијамо током наших обука указују нам на то да ниво те обуке варира од земље до земље. Због тога је наша обука обавезна за све трупе које учествују у мисији.

ЖЕНЕ У ЛИБАНУ

Либан је земља коју одликује динамичан политички живот, у коме одлучујуће улоге играју верске секте. Односи моћи у земљи и родне улоге обликоване су том реалношћу. Иако жене чине 53 одсто становништва, либанско друштво је и данас под великим утицајем патријархалне културе, због чега се жене налазе пред великим изазовом како би постигле политички утицај и моћ. Иако либанске жене имају право гласа од 1952. године, оне су, нажалост, и даље недовољно заступљене у политици. Прве жене министри у историји Либана именоване су 2004. године, а у актуелном кабинету једна жена је министар. Од укупно 128 посланика у парламенту, само четири су жене.

Приступ жена политици озбиљно је ометен патријархалним системом који доминира у Либану, као и културним стереотипима. Да ли ће жена бити у могућности да учествује у политици зависи од тога којој породици припада и ретко се одступа од тог правила по коме се партиципира у политичком животу.

Либан има активне женске организације, које су имале кључну улогу у подстицању измена закона о дискриминацији. Тренутно се оне залажу за усвајање нацрта изборног закона према коме би била обавезна заступљеност од 30 одсто жена у парламенту, као специјална мера намењена охрабрењу учешћа жена у политичком животу.

Q *Значајну улогу у изградњи поверења са локалним становништвом имају „Отворене дане“ које организује мисија? Шта нам можете рећи о резултатима њихових иницијативе?*

– На састанцима које смо раније имали са представницима локалне заједнице, обично су мушкарци били ти који су изражавали и преносили потребе локалног становништва, што је у пракси значило изједначавање потреба жена и мушкараца. Од када смо почели да организујемо „Отворене дане“ ствари су се промениле. Сада жене имају прилику да искажу своје потребе, поделе своје проблеме са најодговорнијим људима у мисији.

Q *Ко су жене које долазе на „Отворене дане“ и на који начин су оне изабране?*

– Институционализација родне перспективе није се десила само доношењем директива унутар мисије UNIFIL, већ се на том питању радило и ван мисије. Тако у Либану постоје такозване групе за род за Сектор Исток и Сектор Запад. У њима се налази по једна представница жена из сваког села и града у зони операције. Укупно око 120 жена. Захваљујући тим групама, где год се кретало војно особље налазиле су се представнице локалних жена које су тражиле сусрете са неким из UNIFIL-а ко је могао да им помогне у решавању проблема. Оне долазе и на „Отворене дане“.

Q *О чему су жене желеле да разговарају?*

– Спектар потреба локалних жена веома је широк и умногоме се разликује од тема о којима су мушкарци желели да разговарају. Мушкарци локалне заједнице разговарали су о основним потребама, које су такође важне. Тражени су генератори, пошто нема струје од сукоба у јулу, да се поправе путеви који су оштећени у сукобима или од свакодневних пролазака оклопних возила.

С друге стране, жене су говориле о проблемима прокишњавања школа, потреби ископавања бунара, пошто не раде водоводи, одвожењу смећа и слично. Како припадници UNIFIL-а нису у прилици да спроводе веће пројекте, али им је с друге стране важно и потребно да одржавају контакт са локалним становништвом, пројекти које су предложиле жене, а који нису захтевали велика средства, били су одлична прилика за сарадњу. Рецимо, у случају оправке школа, многи контингенти имају инжињеријске јединице и за њих то није обиман посао, а много значи локалном становништву.

Свака година је другачија од претходне, и у војној, и у цивилној компоненти мисије. И родна питања која се могу сматрати значајним у датом тренутку се мењају. Ми настојимо да идемо у корак с временом и да се прилагођавамо променама, уз превазилажење изазова које носи свакодневна једна мировна операција. ■

Сања САВИЋ

ПОГИБИЈА

Од седморице – над којима се смрт већ нависла – само ће двојица преживети борбу на Бабиној гори, изнад Дрине, док се у даљини још могао наслутити шум реке и брзаци Рзава. Далеко, под обронцима Бабине горе, крила се вишеградска чаршија...

Тезаре Колица, предводник групе добровољаца из Италије, јавља се с пута до Вишеграда свом пријатељу Равазинију, коме пише да су најзад „обукли униформе, чудне, нешто између војничке и ловачке, а носимо опанке. Да не бисмо заборавили да смо гарибалдинци и да бисмо се разликовали од осталих војника, везали смо око руке мараму од црвене свиле. Наоружани смо бомбама. Сутра одлазимо према Босни и никада – као у овом тренутку – нисмо осећали да наша срца снажно бију и да пламено желимо да чврсто станемо пред нашим вековним непријатељем, а све то за добро српскога народа који се бори за праведну ствар”.

Чета у којој су седморица италијанских добровољаца састављена је од дезертера из аустроугарских редова и словенских студената. Команду у јединици добили су капетан Марио Корвизијери и Тезаре Колица. Ратна дејства прве велике битке у Великом рату су утихнула, војске се разме-

штају за нове сукобе, поражени су одступали, а победници сабијали своје редове, заузимајући нове утврђене положаје... Био је 20. август 1914. године. Последњи дан тешке и крваве Церске битке. А пре само неколико дана...

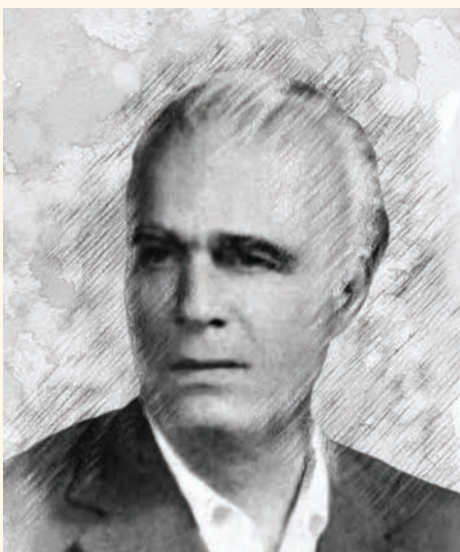
На Церу

Српска команда наређује за 15. август: „Задржати продор аустроугарске војске долином Јадра и преотети непријатељу иницијативу! Наметнути нашу премоћ.” Од 15. августа падинама Цера развија се жестока борба. Аустријанци наступају гребеном, подно врха, једва се успињу на Тодоров рт. И Срби су у маршу ка Церу, под командом Михаила Рашића избијају на церске врхунце. Укопавање и прегруписање – да спремни дочекају напад. Српска врховна команда

победоносне потезе... Он сматра да се битка мора добити на Церу... Наступају Моравска и Комбинована дивизија, док се непријатељ повлачи према Косанином граду.

Девета аустроугарска дивизија је у тешкој ситуацији и њено повлачење проузроковаће крах целе Поћорекове балканске казнене експедиције! Наслућује се српска победа и снажно обуздавају намере Аустријанаца да и даље наступају према Церу. Шумадијска дивизија на фронту Шабац–Ваљево разбија Пету аустроугарску армију, носећи јој тешке губитке. Војвода Степа командује:

„Непријатељу задати коначни ударац!“ Битка се одвија на Косанином граду, дуж планинског седла Тројански град – гребен Цера – Косанин град. Највише на пропланку између два шумска ланца. Требало је одбацити непријатеља који се већ укопао на

Артуро Реали

Косанином граду. Српски војници кренули су с положаја већ рано изјутра, у два часа. Настаје прави двобој митраљезима, после је у сукоб уведен и топ, кога су српски војници на рукама изнели на положај. Пешадија је јуришала, битка „на бомбу“, потом „на бајонет“, најзад „прса у прса“. Изведена су чак три јуриша српске војске. После три сата тешке и немилосрдне борбе – освојен је Косанин град, Аустријанци отерани, а пораз Пете аустроугарске армије био је неминован! Поћорек је, брже-боље, наредио: „Обуставити даље напредовање“ или једноставно речено – повлачење!

Италијански добровољци дошли су у Србију само неколико дана раније, и већ су били размештени, раме уз раме, са искусним српским војницима – тек су из балканских ратова изнели живе главе. Залегли су и чекали, дуж прве линије фронта, ни пушкет од наступајуће војске нападача. Чекали су – пркосни и одлучни – да из својих пушака испале први метак.

После неколико мањих акција дошао је и тај дан, 20. август, дан одлучујуће и тешке битке у којој су петорица Италијана изгубили живот. Уго Колица пише:

„Из нашег скровишта кренули смо у зору и већ у првим јутарњим сатима сукобили се с четом Аустријанаца. Нас четрдесетак поразили смо аустријску чету и натерали их у бег. Након што смо сахранили мртве, наставили смо напредовање ка Бабиној глави, близу Вишеграда.“

Борбена група у којој су се налазили, заједно с најбољим комитама у чети, била је претходница на Бабиној гори, упућена касније ка Бабиној глави. Требало је да освоје положај који

је држала аустроугарска војска и тамо сачека долазак главне српске војске. У подне, истог дана, уследио је много јачи напад аустроугарске војске. Три аустријска батаљона, од око 3.000 војника, опколила су чету српских комита, словенских студената и италијанских добровољаца, који су, одани добијеном наређењу, упорно чекали долазак регуларних српских јединица. Борба је већ трајала неколико сати, када су комите и италијански добровољци осетили колебање аустроугарских војника и кренули у јуриш. Прерано. Нестрпљиво. У складу с младошћу...

Херојска смрт

Уго Колица, један од двојице преживелих, пише: „Осетили смо у нашим душама да је дошао час остварења наше жеље, час нашег жртвовања... Борили смо се огорчено, потрошили смо муницију за пушке и ручне бомбе, стварајући велику празнину у непријатељским редовима, који су, међутим, изнова ојачали надирући војник до војника. Непријатељ је дошао сасвим близу, силовито нападајући. Мој брат Ћезаре пао је погођен пушчаним мецима, али је покушао да се придигне и наставио је да пуца узвикујући „Доле Аустрија!“. Тада је још једном погођен дугом пушчаном паљбом – смртни удар! Превртао се низбрдицом до увале. И као што је он пао, погинули су Бука, Корвизијери, Конфорти, Горети...“

Дуго је трајала битка. Када је стигло појачање у виду регуларних српских јединица, већи део добровољачке чете распоређене на Бабиној глави већ је изгинуо. После протеривања аустроугарске војске с положаја српских бранилаца, преживели добровољци, међу којима су била још само двојица Италијана, вратили су се са осталим српским јединицама у Ужице. У међувремену је потврђена неутралност Италије, па су Артуро Реали и Уго Колица, рањени у окршају на Бабиној глави, наговорени да се врате кући. Да би их убедио да напусте положај и врате се у Италију, где својим присуством и сведочењима могу много више да помогну у напорима да се Италија определи за интервенционизам, односно учешће на страни савезника, командант јединице пуковник Чедомир Поповић обећао им је да ће, чим српска војска заузме положаје на Бабиној глави, лично надгледати укуп петорице Италијана, заједно са српским војницима.

Уго Ћезаре ће касније у својој „Промеморији“ написати: „Пуковник Поповић је испунио обећање. Наши мртви су сахра-

Уго Колица

њени на месту битке и њихове погибије. Укоп су обавили војници регуларних српских јединица.”

Сачуван је извештај српске Команде за добровољце (добровољачке јединице), који је, на француском, 24. августа 1914. написао пешадијски пуковник Чедомир А. Поповић. То је, истовремено, први званични извештај о погибији Италијана на српско-босанској граници код Вишеграда.

„Италијански добровољци, господа Ђезаре Колица, Франђеско Конфорти, Марио Корвизијери, Винђенцо Бука, Никола Горети, Уго Колица и Артуро Реали уписани су као добровољци у овој команди и учествовали су у борбама од 20. и 21. августа на граници српско-босанској код Вишеграда. Именовани добровољци храбро су се понели у тим борбама и у потпуности су извршили задатак као војници и као дични људи. Међу њима, добровољци Ђезаре Колица, Франђеско Конфорти, Марио Корвизијери, Винђенцо Бука и Никола Горети славно су погинули на тлу земље за коју су као хероји дали живот. 24. августа 1914. у Ужицу, командант добровољаца, Чедомир А. Поповић.”

После повратка у Италију обојица су наставили борбу. Артуро Реали ће као војник добровољац 20. пука берсаљера бити рањен у борбама код Ославије 1916. године, а Уго Колица, добровољац официр 51. пешадијске јединице, још два пута ће бити рањаван, а добиће и три медаље краља Италије за храброст – једну сребрну и две бронзане.

У Риму је већ 14. септембра 1914, ни месец после погибије гарибалдинаца – на позив Републиканске партије Италије организован свечани скуп посвећен херојској жртви храбрих добровољаца с Бабине главе. Била је то прва званична објава и свечана ин меморија погинулима. Преживели, Артуро Реали и Уго Колица били су присутни, а хронике из тог времена забележиле су дирљив и љубављу изражен њихов дочек. С њима су на комеморацији били присутни на почасним местима родитељи погинулих – младог Николе Горетија, Винђенца Буке, Франђеска Конфортија, Марија Корвизијерија, Ђезара Колице. У Риму су тога дана на комеморативан скуп дошли представници свих демократских и патриотских удружења, исказујући и своје противљење Трипартитном

уговору о савезништву с Аустријом и Немачком. Дакако да су и погинули гарибалдинци својом жртвом чинили да се свест о потреби раскидања тог уговора и одбацивању неутралности Италијана, снажно испољи – све до 24. маја 1915. године.

ЕПИЛОГ

У архивама се чува још један документ о храброј погибији италијанских јунака. Командант Златиборског четничког одреда шаље извештај команданту Ужичке војске. У

њему пише: „По Вашем наређењу Ак. Бр. 3815. част ми је послати Вам овај извештај о добровољцима Италијанима који су били у златиборском четничком одреду. Сви су Италијани, њих седморица, били у чети п. поручника Владимира Бана и сви су се ванредно храбро борили у борби на Бабиној гори код Вишеграда 7. августа ов. г. (по старом календару, јулијанском), односно 20. августа (по грегоријанском), када су петорица Италијана погинула.”

Следи део текста у коме је део реда, који је с временом оштећен, прекривен белим папиром – заштитом да се пресавијени лист не раздвоји. Нажалост, тако је сакривен и почетак реченице! Али, остало је добро читљиво оно најважније: „На Бабиној гори погинули су и тамо су сахрањени:

Франо Конфорти из Салерна, Марио Корвизијери из Рима, Ђезаре Колица из Рима, Никола Горети из Рима, Винђенцо Бука са Сицилије. Вардиште, 28. октобра 1914. командант златиборског четничког одреда пеш. потпуковник, Чед. (нечитко: А. Поповић)”.

У знак сећања на јунаке и погинуле на Церу и Дрини, надомак села Текериш, на месту најтежих борби, подигнут је споменик. Данас на споменику стоји уграђена мала мермерна плоча. Њу су 2002. године поставили српски родољуби и породице погинулих војника, италијански војни изасланик и Амбасада Италије у Београду. На мермеру су уписана имена петорице погинулих и речи: „У знак поштовања и дивљења према италијанским добровољцима који се заједно с нашом војском борише за ослобођење Србије”.

Италијанско војно гробље у Београду чува сећање на италијанске добровољце на Дрини. На споменику су уклесане речи на италијанском, у преводу: „Дохрлили добровољци међу српске редове, падоше борећи се на Бабиној глави, 20. августа 1914. Развејани њихови смртни трагови, нека буду вечни спомен на њихову жртву. Војни изасланик Е. Коронати, 20. август 2002. године.” ■

(Крај)

МЕДАЉЕ ЗА ХРАБРОСТ

Седморицу италијанских гарибалдинаца који су први дошли у помоћ српској браћи и заједно са њима стали у одбрану нападнуте Србије већ првих дана Великог рата, краљ Петар одликовао је 1917. године Златном медаљом за храброст. Преживелима Угу и Артуру и родбини погинулих Ђезара, Марија, Франђеска, Николе и Винђенца медаље су уручене 1926. године на свечаности у Риму.

Велике битке на Дунаву и Сави

53

ЕУГЕН САВОЈСКИ ЗАУЗИМА БЕОГРАД

Турска флотила на Дунаву је почетком 18. века била веома јака. Налазила се код Сланкамена, на ушћу Тисе у Дунав, а одатле је несметано продирала све до Сегедина, док јој је пролаз уз Дунав, поред Петроварадина, био затворен.

У 17. веку почела је да опада турска снага у Европи. После битке код Беча 1683. године, Аустријанци почињу продор на исток. Против Турске је склопљен „свети савез“ између Млетачке републике, Аустрије и Пољске. Већ 1686. године Турци су изгубили Барању и Бачку, следеће године и Петроварадин, а у јесен почиње први упад Аустријанаца у Србију.

После победе код Петроварадина и заузимања Баната, принц Еуген је 1716. године био спреман да крене ка Београду. Пут му је слободан, али су припреме за прелазак преко река и за градњу ратних бродова трајале скоро годину дана.

На основу дотадашњих искустава, за прелазак преко реке извршене су брижљиве припреме, нарочито техничке. Аустријанци су имали јаку флотилу од 10 већих ратних бродова са око 240 топова. У Бечу је припреман материјал за два понтонска моста на Дунаву и један на Сави. Осим тога, на Дунаву је прикупљено 20 српских и девет мађарских шајки, око 200 дерегиља и 100 сплавова за пребацивање коња и артиљерије.

Армада креће ка Београду

Концентрација снага и средстава под командом принца Еугена Савојског (69 батаљона, 208 ескадрона и око 200 опсадних топова, са око 100.000 људи) била је почетком 1717. године на простору Опово–Панчево. Шајке, дерегиље и сплавови пловили су Дунавом до Сурдука, а онда су Дунавцем (старим коритом Дунава кроз Панчевачки рит) упловили у Тамиш. У Тамишу је код села Опово формиран конвој, који је спуштен до ушћа Тамиша у Дунав. Мостовни материјал је склопљен још у Тамишу и тако пребациван даље. Један део снага остао је код Петроварадина, са материјалом за подизање моста на Сави.

Турци су на десној обали Дунава имали посаде само у Београду, Пожаревцу и на Сави код Шапца, а на обалама река налазили су се осматрачи. На Дунаву су имали флотилу од 70 шајки.

Након што је завршено концентрисање аустријске војске, 14. јула извиђано је места прелаза. За прелазак је изабран најужи део Дунава, пет километара низводно од ушћа Тамиша, код Великог Села, ширине око 800 метара, на удаљености од Београда око 15 километара.

Почетком 1717. године Дунавска армада имала је у свом саставу десет великих ратних бродова под командом вицеадмирала Петра Андерсена, најамника из Ротердама. Бродови су били дуги до 42 метра, широки 8,5 метара, нао-

ружани топовима који су избацивали ђулад од три до 12 фунти. Поред Дунавске армаде, принц Еуген располагао је и шајкашком флотилом, великим бројем наоружаних и врло покретних шајки и ораница-бродова за превоз војника.

Прелаз преко Дунава

На сигнал генерала Мерсија, коме је поверено форсирање Дунава, конвој је у зору 15. јуна из Тамиша ушао у Дунав, у следећем поретку: у претходници – пет шајки, три галере, које су са обале Дунава вукли људи по копитници, затим 10 шајки и неколико ораница; иза претходнице налазили су се транспортни бродови – прво сплавови са гренадирима и топовима, разни пловни објекти са пешадијским јединицама, артиљеријом и 1.000 коњаника; и на крају мостовни материјал. Заштитница тог великог конвоја састојала се од 10 шајки и неколико ораница. На 115 пловних објеката било је укрцано 27 пешадијских батаљона и 32 гренадирске чете. Једна галера се одмах усидрила јужно од Панчева, да би заштитила конвој од Београда, где се претпостављало да се налази 70 турских ратних бродова. У исто време, две галере, неколико шајки и ораница под командом комодора Гашпара Швендермана, данског најамника, усидрило се низводно од места прелаза (према Винчи), ради обезбеђења од евентуалних препада турске флотиле, која се налазила у Смедереву.

Када је конвој стигао на средину Дунава, са командног брода испаљен је хитац из топа, на који су сви бродови одговорили на исти начин – топовским хицем. У том моменту све посаде и трупне јединице на пловном саставу, према договору, ради подизања морала и исказивања ратничког духа почеле су да узвикују „Софија – Истамбул“.

У 10.00 часова пловна прелазна средства пристала су на десну обалу Дунава, код Великог Села, а да их Турци нису узнемиравали. У пола ноћи бродови флотиле дотегли су делове моста и почели да га састављају преко острва код

Великог Села. Мост је довршен до јутра 16. јуна, а састојао се од 84 чланка.

Опсада Београда

До 17. јуна преко Дунава је пребачен 61 батаљон и 201 ескадрон аустријске војске. Касније, приликом премештања логора ближе Београду, за време израде линија за напад и евентуално спречавање противнапада, скинут је понтонски мост код Великог Села и премештен код Вишњице, а подигнут је један и преко Саве, на месту где се данас налази железнички мост.

Након што је аустријска војска прешла на десну страну Дунава код Великог Села, Дунавска армада налазила се на следећим положајима: галере „St. Elisabeth” и „St. Joseph” на ушћу Тамиша, ради обезбеђења транспортних бродова „St. Franciskus” и „St. Stephanus” на ушћу Дунавца, узводно од Београда, ради онемогућавања турским ратним бродовима да се из Београда кроз тај рукавац пробију у Тамиш и на тој реци нападну аустријске транспортне бродове. Остале четири галере касније су стигле на ратиште.

Тај положај пловних снага није био повољан, јер су их Турци могли напасти од Београда и од Смедерева. Посебно су биле угрожене снаге на ушћу Тамиша, али главна пажња турске флотиле била је усмерена на место преласка, затим на ометање опсадних радова, рушење мостова, спречавање дејства аустријске флотиле и постизање превласти на Дунаву ради заштите сопственог транспорта.

Снабдевање Београдске тврђаве било је онемогућено. Турци су непрекидном ватром или искрцавањем мањих одреда покушали да омету опсадне радове и низ воду су пуштали пловне воденице и брандере (бродови на једра са лако запаљивим материјалом, који се палио пред додир са непријатељским бродом) да би разорили мост. Двадесет трећег јуна 16 турских фрегата напало је место на коме је поста-

вљен мост и при томе је галера „St. Leopold” напала турске бродове и потопила једну турску фрегату. Након тога, турски бродови су се повукли под заштиту београдских топова.

Током опсаде Београда бродови Дунавске армаде су више пута мењали положај, а Турци су узалуд покушавали да пробију обруч којим је затворена Београдска тврђава.

Борба и заузимање Београда

У нападу на аустријске галере „St. Franciskus” и „St. Stephanus” учествовало је 50 турских бродова, са пуним једрима и у борбеном поретку, чије су посаде засуле аустријске бродове топовском и пушчаном ватром. Истовремено су Турци искрцали око 1.000 коњаника на леву обалу Саве, код Земуне и неколико стотина јањичара. Тиме су желели да обезбеде прелазак својим бродовима из Саве у Дунав, и обратно. Турци су били присиљени да се повуку на десну обалу Саве. На води су се после четворочасовне битке турски бродови повукли уз тешке губутке од 200 погинулих, рањених и несталих.

Након што је 13. јула јака олуја однела оба моста на Дунаву и Сави и уништила многе пловне објекте, Турци су наредног дана бродовима флотиле искрцали око 1.000 војника на северну обалу Дунава, али су и поред надмоћности били приморани да се повуку на београдску обалу.

Као помоћ опседнутом Београду стигла је 19. јула турска флотила из Смедерева. Имала је 10 галера и 50 шајки. Обезбеђивале су је коњица са обале и извиђачке шајке. Када се приближила аустријским бродовима који су затварали ушће Тамиша, испалила је неколико хитаца на њих и наредног дана се повукла поново у Смедерево.

Борбе на копну су настављене 11. августа, када су Аустријанци напали турска утврђења на левој обали Дунавца. Након напада у вечерњим часовима, Турци су се укрцали у своје галере и повукли у београдско пристаниште. Три аустријске галере и неколико шајки напали су турске бродове и заробили једну турску галеру.

Одлучна битка за Београд почела је 16. августа 1717. и у њој је учествовало и 6.000 српских добровољаца шајкаша. После дводневне борбе Мустафа-паша предао је Београд, а у београдском пристаништу заробљена је целокупна турска флотила.

Након победе код Београда принц Еуген намеравао је да ојача Дунавску армаду и ускоро је опремљена са 10 великих ратних бродова и наоружана новим топовима, међу којима је било и оних од железа. За Шајкашку флотилу набаљено је 100 шајки, а у Банатској Паланци организована је још једна шајкашка флотила од заплених турских бродова приликом освајања Београда.

Победа над Турцима није искоришћена, јер је убрзо потписан Пожаревачки мир, којим су измењени односи на Дунаву и регулисана трговина на реци за дужи период. Турска је уступила Аустрији Београд са околином, већи део северне Србије до Западне Мораве и реке Тимок.

Преузимањем Београда од Турске, српски народ није добио слободу јер је само промењен господар. Аустријски војници су током борби за Београд починили мноштво злочина над српским становништвом које је живело ван зидина Београдске тврђаве. ■

Бошко АНТИЋ

СЛАВА МАНАСТИРА БЕШЕНОВО

Свети Кирик и Јулита

Манастир Бешеново прославља Свете Кирика и Јулиту, чије су мошти путевима Божијим, средином 18. века стигле у Бешеново и ту чуване. Зна се да је то било пре 1753. године када је, у оквиру манастирске цркве, почело подизање посебне капеле посвећене светима Кирику и његовој мајци Јулити.

подизање посебне капеле посвећене светима Кирику и његовој мајци Јулити. Међу неколико икона у тој цркви запажено место имала је она с ликовима Светих Кирика и Јулите, коју је осликао руски иконописац Василиј Романович. На дан Светих Кирика и Јулите (15/28. јул) обележавана је и летња манастирска слава, а та традиција поново је оживела пре пар година, када је почела обнова манастира. Њихове мошти биле су у Бешенову до

Свечано је било у фрушкогорском манастиру Бешеново последњих јулских дана. Најсвечаније баш 28. јула, последњег уторка у месецу, када братија и житељи најмлађег и најстаријег манастира српске „Свете горе“ традиционално прослављају свој празник – манастирску славу Светих Кирика и Јулите. Тог врелог јулског дана било је свечаније него ранијих година, јер је купола новоизграђене манастирске цркве, после више од 70 година поново сијала украшена великим крстом. Била је то круна трогодишњег упорног немарског рада игумана манастира Бешенова архимандрита Арсенија на обнављању једног од ретких манастира владарске породице Немањића на Фрушкој гори.

После славске литургије коју је, уз саслужење игумана Бешенова Арсенија и свештеника више фрушкогорских манастира, предводио протојереј ставрофор Јован, ректор Богословије „Свети Арсеније Сремац“ из Сремских Карловаца, представљена је збирка песама „Бешеновска приношења“ с прошлогодишњег песничког конкурса „Усправимо Бешеново“. О књизи је, осим игумана, надахнуто говорио песник Благоје Баковић, председник жирија, који је, међу 42 песника који су учествовали на конкурс, изабрао најбоље.

Манастир Бешеново прославља Свете Кирика и Јулиту, чије су мошти путевима Божијим, средином 18. века стигле у Бешеново и ту чуване. Зна се да је то било пре 1753. године када је, у оквиру манастирске цркве, почело

средине Другог светског рата, када је манастир до темеља порушен, а иконе нетрагом нестале.

У новој манастирској цркви, препуној верујућег света са свих страна, из Срема, Баната, Бачке, Републике Српске, Македоније, Црне Горе..., Бешеново је обележило своју летњу славу, чији је најдрагоценији део била славска литургија с беседом ставрофора Јована. Подсећајући на мученички пут Светих Кирика и Јулите, али и мученички пут Бешенова, јединог фрушкогорског манастира који је у Другом светском рату и непосредно после њега срушен до темеља, ставрофор Јован Петковић је духовном беседом истакао вредност и значај крста у свакодневном животу хришћана.

– Делови моштију Светих Кирика и Јулите, пострадалих за хришћан-

ство у време римског императора Диоклецијана у трећем веку, чувају се на Светој гори. Део је, од средине 18. века до усташке похаре манастира 1942. године, када је нетрагом нестао, чуван и у Бешенову – подсетио је он.

Прича о Светој Јулити и њеном сину личи на приче свих прогнаних и протераних са својих огњишта. Јулита беше од рода племићког. Рано обудове и оста с новорођеним младенцем Кириком. Живљаше у Иконији граду Ликаонијском, и беше сва предана вери Христовој. Свога синчића крсти одмах по рођењу, а када му беше три године, она га научи вери и молитви онолико колико дете тога узраста могаше примити. Када Диоклецијан нареди гоњење хришћана, у граду Иконији би проливена многа невина крв. Јулита узме свога сина и склони се од гнева незнабожачког у град Селевкију. Но и тамо не беше боље.

Јулита је ухваћена и као хришћанка изведена пред судију. Пошто храбро изјави своју веру у Господа Исуса, судија, да би је ражалио и поколебао, узме дете на своје руке и поче га милувати. Но, Кирик викаше иза гласа: „Ја сам хришћанин, пусти ме матери!, и поче ручицама својим гребати судију, одвраћајући своје лице од њега. Расрди се судија, тресну дете о земљу и отури ногом, а дете се скотрља низ камене степенице, и предаде Богу невину душу. Видећи како Кирик пострада пре ње Света Јулита беше радосна и заблагодари Богу, што сина њеног удостоји мученичког венца...

После многих мука и Јулита би мачем посечена, 304 године. Њихове свете мошти до дана данашњега су чудотворне. Један део моштију светеља налазе се у Охриду у Цркви Свете Богородице Болничке. Други део, онај из Бешенова још није пронађен...

Прича о Бешенову се не завршава. Божијом руком вођен, архимандрит Арсеније наставља изградњу манастирских здања. Сваке године помало, манастир враћа своју славу и углед у православном свету. Биће то опет један од најлепших фрушкогорских манастира, баш као што је и некада био. ■

Душан ГЛИШИЋ

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ 15–31. августа

Православни

19. август – Преображење Господње
28. август – Успење Пресвете Богородице
– Велика Госпојина

Римокатолички

15. август – Узнесење Блажене Дјевице Марије
– Велика Госпа

УСПЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

Господ који је на Синају заповедио петом заповешћу: „Поштуј оца свог и матер своју“, показао је примером Својим, како треба поштовати родитељку своју. Висећи на крсту у мукама и показујући на апостола Јована, Он рече Матери својој: „Жено, ето ти сина!“ Потом рече Јовану: „Ето ти матере!“ И тако збринувши Своју Мајку Он издахну.

Богородица се настани у Јовановом дому на Сиону у Јерусалиму и ту оста да живи до краја живота на земљи. Својим молитвама, благим саветима и трпељивошћу она много помагаше апостолима Сина свога. Нарочито је походила Голготу, Витлејем и гору Јелеонску. Од њених дужих путовања помињу се посете Светом Игњатију Богоносцу у Антиохији, посета Светом Лазару, епископу Кипарском, посета Светој Гори коју је она благословила и боравак у Ефесу са Светим Јованом за време великог прогона хришћана у Јерусалиму.

У својој старости често се молила Богу на Јелеонској гори, на месту Вазнесења Његова, да је што пре узме из овога света. Једном приликом јавио јој се архангел Гаврил и објавио јој да ће кроз три дана бити упокојена. И даде јој једну грану палмину, која ће се носити на њеном спроводу. С великом радошћу она се врати дому, пожелевши у срцу да још једном у овом животу види све апостоле Христове. Господ јој испуни жељу и сви апостоли, ношени анђелима и облацима, наједном се сабраше у дом Јованов на Сиону. Она виде апостоле, охрабри их, посаветова и утеша, а потом мирно предаде дух свој Богу, без икакве муке и тежине. Апостоли узеше ковчег с телом њеним, из кога излазише ароматични мириси и у пратњи мноштва хришћана пренесоше у врт Гетсимански у гробницу Светог Јоакима и Ане.

Апостол Тома беше изостао, опет по Божијој промисли, да би се тако открила једна нова и преславна тајна о Светој Богородици. Трећег дана стиже он и пожели да целива тело Свете Пречисте. Но када апостоли отворише гроб, нађоше само плаштаницу, а тела не беше у гробу. Те вечери она се јави апостолима, окружена мноштвом ангела и рече им: „Радујте се, ја ћу бити с вама навек!“

Не зна се тачно колико стара беше Богородица у време успенија, али преовлађује мишљење да је прешла 60 година свог земног века. ■

ВОЈНИ МУЗЕЈИ У СВЕТУ

РАТИЗМЕЂУ
ЧЕТИРИ ЗИДА

Војни музеји нису само ризнице ратних тековина. Док баштине наизменична сећања на славне подвиге и отворене ране неког народа, и сами су приче пуне успона и падова. Издвојили смо неке од највећих – по вековима, хектарима, као и необичностима.

НА ОБАЛИ СЕНЕ

Краљ Луј XIV је 24. новембра 1670. издао наређење да се обезбеде смештај и болничка нега за рањене војнике. Неколико година касније, на обали Сене у Паризу изграђен је Hotel des Invalides, огроман комплекс од неколико зграда и с мноштвом паркова и вртова. Крајем 17. века био је то дом за више од три хиљаде војника. Првобитну намену комплекс је задржао и данас, остао је дом за ратне ветеране, али је познатији по томе што се ту налазе Војни музеј и Наполеонова гробница.

Војни музеј смештен је у једном крилу Invalides-а. Отворен је 1905. године као комбинација музеја артиљерије и војне историје. То је највећи војни музеј у Француској, али и један од највећих у свету. Ризнички више од петсто хиљада експоната: од армије средњовековних витешких оклопа до свакодневних предмета које су користили војници у Другом светском рату. Ипак, можда најверније сведочанство из рата јесу сећања која оживљавају у разговору с неким од ветерана.

Велику пажњу посетилаца привлаче гробнице француских војсковођа, посебно саркофаг

Наполеона Бонапарте, који се налази у централном делу Цркве Светог Луја. Саркофаг је направљен од црвеног порфира на зеленом гранитном постолу, окружен је с дванаест статуа које персонификују победничке царске походе, а на улазу у крипту, изнад тешких бронзаних врата, скованих од топова заплених у бици код Аустерлица, стоји натпис: „Волео бих да мој pepeo почива на обалама Сене међу људима Француске, које сам толико волео.“ Наполеонова последња жеља је остварена.

У комплексу се налази и Музеј тродимензионалних макета војних утврђења, лука, брда... То су локације које је требало освојити или су биле освојене. Рељефне мапе су се правиле све до 19. века, а музеј чува стотинак примерака. Колекција је једно време била у Лувру, а онда је пресељена у Дом ветерана.

ПОД ПЕТ КРОВОВА

У британском дневном листу „Тајмс“, 26. марта 1917, објављена је вест о одлуци да се оснује Национални ратни музеј. Убрзо је основан и Одбор за прикупљање музејске грађе. Сер Мартин Конвеј, први генерални директор музеја, рекао је да експонати не смеју бити беживотни предмети, да морају пробудити

*Хоџел
des Invalides
Париз*

„ЛОШ МИР И ДОБАР РАТ НИКАДА НИСУ ПОСТОЈАЛИ”, РЕКАО ЈЕ ГЕНЕРАЛ ЏОРџ СМИТ ПАТОН. ПО, АКО БИ РАТ ВЕЋ МОРАО ДА СЕ ОДРЕДИ КАО ДОБАР, ОНДА БИ ТО БИО ЈЕДИНО ОНАЈ КОЈИ СЕ ЗА НАУК ЗАУСТАВИО У ЧЕТИРИ МУЗЕЈСКА ЗИДА.

акцију, искуство, храброст. Тако је и било. Током церемоније отварања у Кристалној палати, 9. јуна 1920, сер Алфред Монад обратио се краљу у име Одбора рекавши да музеј није споменик војне славе већ подсетник на мукотрпну борбу и жртвовања, те да у тим експонатима сваки учесник рата може да препозна своју судбину.

До новембра 1921. године музеј је посетило више од два милиона људи. Већ на почетку прерастао је своје капацитете. А онда, како су се године ратова низале, музеј је постао тесан за нове битке. Морао је да се шири, те се данас простире на чак пет локација. Три здања налазе се у Лондону: Краљевски војни музеј, ратни брод „Белфаст” на коме се налази Музеј морнарице и Черчилове ратне собе – подземни комплекс који је током Другог светског рата био центар команде британске владе. Музеј ваздухопловства налази се на аеродрому „Дуксфорд” у Кембриџширу. То је аеродром с којег су полетале борбене летелице у оба светска рата. Експонати, више од двеста различитих ваздухоплова, смештени су у неколико хангара, док је остатак аеродрома и даље функционалан. Једини војни музеј који је изграђен баш у музејске сврхе налази се на северу земље, у Манчестеру. То чудесно стаклено модерничко здање сада је једна од највећих градских атракција.

Сразмерно ратним годинама и збирке су расле, али првобитну замисао да музеј мора верно да дочара ратно искуство

поштују и савремени кустоси. Колекција садржи интервјуе са људима који су учествовали у Првом светском рату, писма, дневнике, документе, видео-записе које су направили први ратни сниматељи, аматерске, али и професионалне фотографије, међу којима су и први снимци настали из ваздуха... Наравно, ту је и потпуна ратна опрема из сваког сукоба у коме је Британија учествовала од 1914. године до данас.

УЗНЕМИРЕНА МУЗЕОЛОГИЈА

После више година градње и доградње, Војноисторијски музеј у Дрездену отворен је 14. октобра 2011. године. Данијел Либескинд, исти архитекта који је пројектовао и Војни музеј у Манчестеру, извео је једну необичну и помало агресивну интервенцију на Музеју Бундесвера (немачке оружане снаге). Необарокну фасаду музеја исекао је пирамидом од 14.500 тона стакла и челика. На тај начин дочарао је контраст између мржње и љубави, рата и мира. Такође, желео је да се већ приликом првог погледа на зграду осети узнемиреност која је блиска ратној тескоби.

С обзиром на своју прошлост, Немачка није желела да отвори музеј славних победа. Уместо да глорификује рат и војску, Војноисторијски музеј чињенично и хронолошки приказује историју рата у Немачкој од 1300. године до данас,

Краљевски војни музеј у Манчестеру

покушавајући да представи узроке и последице рата и насиља. Акцент је на улози појединца у рату, који страхује, стрепи, нада се, присећа, сања... Тако у својој збирци садржи личне документе војника, дневнике, поруке, писма, фото-разгледнице, фотографије, негативе, слајдове који приказују свакодневицу немачког војника... Ту је и једна од најкомплетнијих колекција униформи, немачких, али и осталих европских сила, од доњег веша до одликовања. Главне атракције музеја јесу оригинални бункер из Другог светског рата, прва немачка подморница изграђена у Килу 1850. године и огромна ракета В2.

Циљ музеја јесте да информише посетиоце о војној историји, али и да их подстакне да постављају питања и траже нове одговоре. Зато је ту музејска библиотека која садржи велики број часописа, монографија, ретких историјских књига, од којих неке потичу још из 16. века.

МОДЕРНА УЧИОНИЦА

Генерал Џорџ Смит Патон био је истакнути амерички вођа у Другом светском рату. Јединице под његовом коман-

Експонат из Патоновог музеја

Војни музеј у Дрездену

ВОДИЧ КРОЗ ИСТОРИЈУ СРБИЈЕ

Војни музеј у Београду налази се на Београдској тврђави, у згради подигнутој 1924. године за намене Војногеографског института, која је 1956. уступљена Музеју. Окружен градским бредемима и највећим и најлепшим београдским парком, Калемегданом, музеј је један од симбола тврђаве.

Стална поставка музеја обухвата око тридесет хиљада предмета систематизованих у дванаест збирки. Она представља излазак из књига и слова, те стварни додир с предметима и личностима које су изградиле данашњу Србију. Прати војне догађаје и појаве од праисторије Балкана све до савремене историје. Будући да је војна историја Срба заправо историја Срба уопште, поставка пружа свеобухватни увид у прошлост нашег народа.

дом нису знале за пораз. Био је храбар, по сваку цену. Био је жељан славе. Веровао је у реинкарнацију и био уверен да је у прошлим животима био Ханибал, римски легионар, Наполеонов фелдмаршал... Да је могао да гледа у будућност, видео би да је његово име постало кров читаве америчке војне историје. Управо по том непобедивом генералу назван је један је од најважнијих музеја у систему америчке војске.

Међу музејским експонатима, сасвим логично, налазе се лични предмети из Патоновог живота, од детињства, па све до његове загонетне смрти. Ту су, рецимо, два револвера с дршком од слоноваче, комби који му је служио као тајна канцеларија, статуа верног питбула Вилија, кадилак у којем је генерал погинуо... Генерал Патон био је командант америчког тенковског корпуса и познат је по томе што се међу првима залагао за стварање модерних оклопних јединица. Зато се у том музеју могу видети и различита оклопна возила.

„Лош мир и добар рат никада нису постојали“, речи су генерала Патона, које до потомства никако да допру. Тако се у оквиру музеја налази и поставка која подсећа на неке несавладане историјске лекције, од америчко-мексичког рата, па све до напада на Светски трговински центар. Патонов музеј пун је порука и прича, које можда неће променити свет, али ће сигурно, бар накратко, да тргну и заинтересују посетиоца – пред експонатом који оживљава на његовом паметном екрану.

Генерал се стално залагао за модернизацију. Тако је и његов музеј једна сасвим модерна учионица. Посетиоци могу да преузму апликацију на свој ај-уређај уз помоћ које добијају екстра информацију. Довољно је да скенирају маркере поред експоната који им отварају фото-галерије и видео-снимке из музејских архива, приказују Патона у акцији или позивају на окушавање у доношењу стратешких одлука с којима су се суочавали лидери из прошлости.

А коме је Кентаки далеко, може и виртуелно да прошета кроз изложбени простор. ■

Драгана БАРИЈАКТАРЕВИЋ

ВОЈНИ БУНКЕР НА КАЛЕМЕГДАНУ

ХЛАДНОЋА ДОЧАРАВА ИСТОРИЈУ

ОБЈЕКАТ ГРАЂЕН ПЕДЕСЕТИХ ГОДИНА 20. ВЕКА НА ГОРЊЕМ ГРАДУ БЕОГРАДСКЕ ТВРЂАВЕ, КОД СПОМЕНИКА „ПОБЕДНИК“, 7. АВГУСТА ОТВОРИО ЈЕ ВРАТА ПОСЕТИОЦИМА. ЗА САДА НЕ ПОСТОЈЕ ПОДАЦИ О ЊЕГОВОЈ ИЗГРАДЊИ, НАМЕНИ И ОДРЖАВАЊУ.

На степеништу које води у унутрашњост бункера уклесан је датум 10. или 18. октобар 1953. године. Међутим, како је дошло до пада могућности агресије средином педесетих, објекат никад није стављен у функцију за коју је пројектован – за положај и употребу противавионске артиљерије.

Бункер и изложбenu поставку „Негде између“ отворили су директор ЈП „Београдска тврђава“ Петар Андријашевић и научни саветник Института за савремену историју Бојан Димитријевић.

Андријашевић је нагласио да је то шести објекат који је отворен на простору Београдске тврђаве, чиме је знатно обогаћена туристичка понуда престонице. Димитријевић, аутор изложбе, рекао је да су бункери на тврђави планирани за положај и дејство противавионске артиљерије, која би одатле бранила Београд. У бункеру се налази дугачак ходник који води ка двома галеријама за смештање топова.

– Идеја је била да бункер обогатимо фотографијама које ће приказати период хладног рата и ЈНА током тог времена. Приказано је доба од 1945. године до почетка шездесетих, од пријатељства са Стаљином, преко сукоба, до америчке војне помоћи и независне војне одбрамбене политике. На једној од галерија бункера приказано је како је изгледало служење војног рока у том периоду,

ИНТЕРАКТИВНИ БУНКЕР

Инсталација у бункеру састоји се од фотографија, које су помоћу посебног пројектора приказане на карактеристичном зиду лучног облика, и аудио-нарације која се емитује с прикривених звучника. Постављена је у једној од бочних просторија, а атрактивном је чини начин њеног покретања и прегледања фотографија. Уз помоћ скривеног сензора и посебног дизајна и програмирања, посетиоци покретом руке који oponаша листање књиге активирају и прелиставају фотографије на зиду пред њима.

а друга је посвећена употреби и положају противавионске артиљерије – истакао је аутор.

Као саставни део изложбе, посебну атракцију представља интерактивна инсталација, која приказује причу о Београдској тврђави као војном објекту у периоду од 1945. до 1955. године.

Према речима Димитријевића, Калемегдан увек отвори „нешто ново, и таман када мислите да је прича о њему испричана увек искрне нешто“.

– На простору испред и око бункера имате миленијумску перспективу историје, а хладноћа унутар бункера утицаће на доживљај читавог времена које овај објекат представља – рекао је историчар.

Војни бункер посетиоцима је доступан за разгледање сваког дана од 11 до 19 часова. Цена улазнице је 100 динара, а повлашћене категорије (студенти, ђаци, пензионери) треба да издвоје 50 динара. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ
Фото Танјуг

„КОПАОНИК 2015”

Изазови планинских стаза

У оштрој конкуренцији, и ове године, припадници Војске Србије остварили су на 5. CISM-а челенџ купу у планинском трчању задовољавајуће резултате – бронзано одличје у женској конкуренцији освојила је поручница Невена Јовановић, четврта кроз циљ прошла је Мариана Лукић Чегар, трку је успешно завршила и професионална војнициња Ивана Петровић. Таквим резултатима, припаднице наше војске заузеле су друго место у екипном пласману.

У з звуке фанфара, на свечаној церемонији додела медаља, диплома и пехара на Копаонику је завршен 5. CISM-а челенџ куп у планинском трчању – „Копаоник 2015”. У женској конкуренцији, прва кроз циљ прошла је капетан Михаела Прундуш, припадница Оружаних снага Румуније, која је тријумфовала и претходне године, али овога пута остваривши бољи резултат – 24 минута и 26 секунди. Најуспешнији у мушкој трци био је професионални војник Алеш Жонтар из Оружаних снага Словеније.

Када је реч о свеукупном пласману, победник овогодишњег такмичења је екипа Оружаних снага Румуније, следи Војска Србије, а треће место припало је Војсци Црне Горе, чијим представницима је одличја уручио шеф Делегације Србије при CISM бригадни генерал Сениша Радовић.

Честитајући победницима, такмичарима, као и организаторима овогодишњег такмичења, генерал Радовић истакао је да ће Министарство одбране и Војска Србије с институцијама које су подржале манифестацију регионалног карактера наставити сарадњу, уз мото „CISM – пријатељство кроз спорт”.

– Надам се да ћемо сваке следеће године, не само на Копаонику, већ и на осталим местима имати прилику да повећамо број учесника. Очекујемо да се после овог такмичења видимо бар са једним бројем људи на 6. светским

ПРОМОЦИЈА СПОРТА У ВОЈСЦИ

Шеф делегације Републике Србије при CISM генерал Сениша Радовић истакао је да је такмичење добра прилика да се Министарство одбране представи као организатор и промотер физичке културе и спорта у војсци.

– Као и сваке године, такмичење и летњи камп на 51. скијашком полигону „Копаоник“ реализује Министарство одбране и Војска Србије, у сарадњи с партнерским институцијама – нагласио је генерал Радовић. Такође је подсетио да CISM у свом саставу има 134 земље, а да је Србија њена чланица од 15. маја 2003, од када су наши војни спортисти учествовали на више од 120 спортских догађаја.

војним играма у Кореји – поручио је генерал Радовић, додајући да су такмичење, као и камп, значајна припрема наших спортиста који ће носити заставу Републике Србије и представљати Војску.

У оштрој конкуренцији, и ове године, припадници Војске Србије остварили су задовољавајуће резултате – бронзано одличје у женској конкуренцији освојила је поручница Невена Јовановић, четврта кроз циљ прошла је Мариана Лукић Чегар, трку је успешно завршила и професионална војнициња Ивана Петровић. Таквим резултатима припаднице наше војске заузеле су друго место у екипном пласману, у женској конкуренцији.

Најуспешнији у конкуренцији мушкараца био је професионални војник Мирослав Марковић, који је заузео четврто место, а трку су успешно завршили и мајор Александар Нешевски, поручник Александар Милосављевић, као и старији водник прве класе Далибор Анђелковић. Као и колегинице, екипно су у мушкој конкуренцији заузели друго место.

Овогодишње такмичење у планинском трчању окупило је на Копаонику 75 такмичара, који су за циљ имали да савладају захтевне планинске стазе – за мушкарце је стаза износила 8,8 километара, односно три круга, а за жене шест километара, односно два круга. Уз домаћина, Војску Србије, снаге су одмеравали такмичари оружаних снага Босне и Херцеговине, Румуније, Словеније и Црне Горе.

Подршку реализацији тренинг кампа и такмичењу у планинском трчању пружили су општине Рашка и Брус, ЈП „Скијалишта Србије“, МК Резорт и НП „Копаоник“, као и Атлетски савез Србије и Удружење атлетских судија Београда. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимио Жарко СКОКО

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
Управа за традицију, стандард и ветеране

ОБАВЕШТЕЊЕ

о донетој Одлуци о расподели станова у закуп на неодређено време

Одлука о расподели станова у закуп на неодређено време ступила је на снагу даном доношења, **05.08.2015.** године, а додела станова ће се извршити са пресеком стања на дан **30.06.2015.** године.

Извод из Одлуке о расподели станова у закуп на неодређено време

А) РЕДОВНА ПОДЕЛА

РБ	МЕСТО / Гарнизон	КАТЕГОРИЈА ЛИЦА	СТРУКТУРА СТАНА И БРОЈ ОПРЕДЕЉЕНИХ СТАНОВА								СВЕГА	
			0,5	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4		
1	БЕОГРАД/ Београд	ГЕНЕРАЛИ						2	1		3	90
2		ОФИЦИРИ	1					14	12		27	
3		ПОДОФИЦИРИ						13	2		15	
4		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС	1					9	2		12	
5		ПЕНЗИОНИСАНИ ГЕНЕРАЛИ-АДМИРАЛИ							1		1	
6		ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ			1			10	9		20	
7		ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ	1					7	2		10	
8		ПЕНЗИОНИСАНА ЦИВИЛНА У МО И ВС						1	1		2	
9	КРУШЕВАЦ/ Краљево	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС			1						1	1
10	КУРШУМЛИЈА/ Прокупље	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС			1						1	1

РБ	МЕСТО / Гарнизон	КАТЕГОРИЈА ЛИЦА	СТРУКТУРА СТАНА И БРОЈ ОПРЕДЕЉЕНИХ СТАНОВА								СВЕГА		
			0.5	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4			
11	НИШ/ Ниш	ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ			1							1	1
12	НОВИ САД/ Нови Сад	ОФИЦИРИ					1	4				5	30
13		ПОДОФИЦИРИ				2		5				7	
14		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС				1		2				3	
15		ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ				1		5				6	
16		ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ		1		2	1	4				8	
17		ПЕНЗИОНИСАНА ЦИВИЛНА У МО И ВС						1				1	
18	ПАРАЋИН/ Зајечар	ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ				1						1	1
19	ПИРОТ/ Ниш	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС		1		1						2	2
20	СОМБОР/ Сомбор	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС	1									1	1
21	ЧАЧАК/ Горњи Милановац	ПОДОФИЦИРИ		1								1	2
22		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС		1								1	
СВЕГА СТАНОВА ЗА РАСПОДЕЛУ			4	4	4	8	2	77	30			129	

Б) РЕКАПИТУЛАЦИЈА

РБ	МЕСТО / Гарнизон	КАТЕГОРИЈА ЛИЦА	СТРУКТУРА СТАНА И БРОЈ ОПРЕДЕЉЕНИХ СТАНОВА								СВЕГА	
			0,5	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4		
1	СВА МЕСТА / СВИ ГАРНИЗОНИ	ГЕНЕРАЛИ						2	1			3
2		ОФИЦИРИ	1				1	18	12			32
3		ПОДОФИЦИРИ		1		2		18	2			23
4		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС	2	2	2	2		11	2			21
5		ПЕНЗИОНИСАНИ ГЕНЕРАЛИ-АДМИРАЛИ							1			1
6		ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ			1	1		15	9			26
7		ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ	1	1	1	3	1	11	2			20
8		ПЕНЗИОНИСАНА ЦИВИЛНА У МО И ВС						2	1			3
УКУПНО ПО КАТЕГОРИЈАМА ЛИЦА			4	4	4	8	2	77	30			129

У току је поступак утврђивања права стамбеним интересентима који су закључно са даном пресека стања, дали оверене изјаве о месту коначног решавања стамбеног питања и структури жељеног стана, провера валидности документације о утврђеном здравственом стању лица по којој су утврђени бодови, провера података о месту пребивалишта лица и чланова заједничког породичног домаћинства, као и провера стамбеног статуса лица која су имала станове у бившим републикама СФРЈ.

Стамбени орган ће од свих лица, која се налазе у ужем кругу стамбених интересента за доделу стана по овој Одлуци, затражити да у циљу утврђивања права доставе одговарајуће доказе. Захтеви лица која тражене доказе не доставе у предвиђеном року неће се разматрати.

По окончању поступка провере, извршиће се подела станова, а информације о извршеним доделама станова у закуп на неодређено време, као и ажуриране ранг листе биће објављени на сајту Министарства одбране.

Миливоје Пајковић

ВЛАДАРИ СРПСКИХ ЗЕМАЉА

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-258
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:
Шифра 111302/„ВЛАДАРИ СРПСКИХ ЗЕМАЉА“, по цени
од 924,00 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о ујлаћи целокупној износа доставијте МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге.
Куљена издања биће достављена поштом са гаранцијом на шериш куйца.

N SPORT

n fashion

ЗА ЗАПОСЛЕНЕ У
МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ И ВОЈСЦИ СРБИЈЕ
ПРОДАЈА ПУТЕМ АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ

od sada na 6 rata
bez kamate i učešća!

ЗА ВОЈНЕ ПЕНЗИОНЕРЕ!

Куповина путем Административне забране преко Фонда PIO Потребни су последњи чек од пензије и лична карта

Аранђеловач • Књаз Милоша 140а, Ваљка Рајанка • Краљ Петар I 10, Већеј • Зелена 37, Београд • Булевар Арсенија Чарнојевића 97а, Нови Београд, • Главна 33, 11080 Земун • Маршала Биљузова 1, Београд, Кнез Михаилова 9, Београд
• TC DELTA CITY, Јурија Гагарина 16, Нови Београд, • TC IMMO OUTLET CENTAR, Гандјева 21/1, Нови Београд, • TC MERCATOR, Булевар Уметности 4, Нови Београд, • TC УШЋЕ, Булевар Милана Ракића 6, Нови Београд, Обреновац • Милоша Обреновића 35, • TC Земун Парк, Аутопут за Нови Сад 124-126
Чајак • Косовски венач, • Жупана Страцимира 8, Горњи Милановац • Кнеза Александра 2, Инђија • Outlet fashion park, Војводе Путника б.б. 6, Јагодина • Књегинје Милице 16,

Крагујевац • Лоле Рибара 6, • TC Плаза, Булевар Краљице Марије 23, Краљево • Омладинска 13, • Милоша Великог 3, Крушевац • Мирка Томића 12, • Лесковач • Булевар ослобођења 128, Лојница • Трг Вука Караџића б.б., Ниш • Обреновићева 41, • Наде Томић 1, • Трг Краља Александра Ујединитеља 7, Нови Пазар • 28. новембра 52, Нови Сад • BIG центар, Сентандрејски пут 11, • Краља Александра 12, • TC Родић, Темерински пут 50, • TC Spens, Сутјеска 2, • Трг Слободе 4, Обреновац • Милоша Обреновића 35 Панчево • Војводе Радомира Путника 1, • Авив Парк, Милоша Обреновића 12, • Трг Слободе 3, Параћин • Војвода Караџића 10,

Параћин • Војвода Караџића 10, Пирот • Трг пиротских ослободилаца бб, Пожаревац • Табачка Чаршија 9, Смедерево • Трг Републике 10, Сомбор • Лазе Костића 3, Сремска Митровица • Краљ Петар I 3а, Суботица • Трг Слободе 1 Градска кућа, Шабац • TC Mercator, Јована Цвијића бб, • Караџићева 4, Ужице • Димитрија Туцовића 97, Ваљево • Џика Љубина 4-6, Вранје • Краљ Стефана Првоначаног 51, Вршац • Трг Саве Ковачевића 4, Зајечар • Светозара Марковића 9, Зренјанин • Краљ Александра I Караџићева 10, • Краљ Александра I Караџићева 43

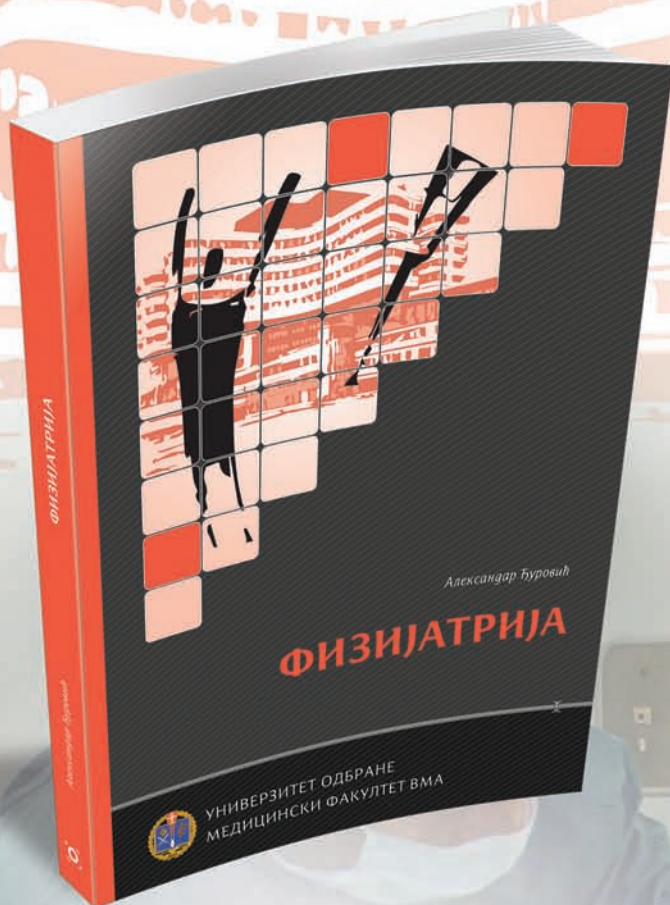
Образац Административне забране
можете добити у свакој продавници или
преузети са сајта www.n-sport.net

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ

Уџбеници Медицинског факултета Војномедицинске академије однедавно су у продаји.
Књиге у издању Медија центра „Одбрана“ потписују
врхунски стручњаци из области физијатрије и трансфузиологије.

ФИЗИЈАТРИЈА

аутора Александра Туровића

Броширано / ф. 17,5×25, 340 стр.
шифра: 111318 / Цена: **880,00**

ОСНОВИ ТРАНСФУЗИОЛОГИЈЕ СА ХЕМОБИОЛОГИЈОМ

аутора Беле Балинта, Душана Вучетића,
Гордане Остојић и Марике Љубенове

Броширано / ф. 17,5×25, 248 стр.
шифра: 111319 / Цена: **550,00**

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-258
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:

1. Шифра _____, комада _____
2. Шифра _____, комада _____

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о улазњи целокупној износа доставијши МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге.
Купљена издања биће достављена поштом експресом на терет књица.

ОДБРАНА

Медија центар „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-258
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs, www.mod.gov.rs

Мемоари

ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ БУКИЋА

НОВО
Издање

Књиге, као и људи, имају своје судбине. „Мемоари“ оснивача Олимпизма у Србији генерала Светомира Свете Ђукића су више деценија чекали на објављивање. Доносе сведочење о Балканским ратовима и Првом светском рату, у првом лицу, са одговорношћу учесника и сведока:

*Бележио сам свако шрејерење душе бораца, искрено и шачно...
Пошредно је да се унесе више светлости у помућену свест бораца за време окршаја, да се представи слика рата поспашрана из пакла борбеног кркљанца..., када светлуца и дрхтаво лелуја само човеково ја које хоће да живи.*

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-258
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:

1. Шифра 111314 „МЕМОАРИ ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ БУКИЋА – БАЛКАНСКИ РАТОВИ“, по цени од 308,00 динара
2. Шифра 111315 „МЕМОАРИ ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ БУКИЋА – ПРВИ СВЕТСКИ РАТ“, по цени од 572,00 динара

Купац _____

ЈМБГ _____

Адреса становања, улица и број _____

Место _____

Телефон _____

Потпис наручиоца _____

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о улазњи целокупној износа доставиши МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге. Купљена издања биће достављена поштом експресом на штећу купца.

ОДБРАНА

Специјални прилог број 126

ЈУБИЛЕЈ РЕЧНЕ ФЛОТИЛЕ

Род речних јединица Војске Србије у години јубилеја обележава век непрекидности у постајању Речне флотиле, војних речних снага на нашим просторима. На рекама Дунаву, Тиси и Сави, поносно и храбро, у миру и рату борили су се бродарци за слободу и част своје отаџбине.

Пише Драган СПАСОЈЕВИЋ

Век одбране река

Шајке у боју у ојсади дунавског ушврђења Коморан у XVII веку

Вековима су се Подунављем кретали народи и војске, мешале се културе и развијале цивилизације, док се Дунав налазио у средишту циљева освајачких народа. Важно раскршће стратегијских комуникација, европска жила куцавица и драгоцен водена саобраћајница, Дунав је од давнина био предмет и освајања и заштите, што је условило и појаву војних речних снага. На обалама Дунава, упоредо с трговачким, настајале су и развијале се речне ратне флотиле, које су одлучиле многе битке на рекама, а Подунавље се често претварало у крваво бојиште.

Од формирања прве српске речне флотиле до данас прошао је читав век. Читав један век у Србији, на рекама Дунаву, Тиси и Сави, постоје војне речне јединице. Род речних јединица КоВ Војске Србије у години јубилеја обележава век непрекидног трајања војних речних снага чији су се припад-

Иако формацијски у саставу Копнене војске, јединице Речне флотиле задржале су своју особитост која се огледа најпре у вишевековној традицији, а затим и специфичним задацима у одбрани водених токова и приобаља

ници, бродарци, поносно и храбро, у миру и рату борили за слободу и част своје отаџбине.

Српски шајкаши

На рекама Србије још у најраније доба постојале су и дејствовале шајкашке флотиле српских деспота, а Срби шајкаши, као припадници војне организације у време стварања средњовековних држава, имали су истакнуту улогу у борбама против османских Турака. Када се у XVI веку део српског народа, пред најездом Турака, масовно населио северно од река Саве и Дунава, српска шајкашка флотила постала је део краљевске флоте Хабзбуршке монархије.

Посаде шајки углавном су чинили Срби, који су у угарској флоти служили као добровољци, а у турској као вазали. Српски шајкаши живели су у заједници која је имала специфичну организацију, посебна права и дужности. Строга правила на основу којих су шајкаши добијали бројне привилегије нарочито су важила кад су се налазили у војној служби на бродовима. Бродске посаде бројале су око четрдесет људи: по осамнаест веслача и стрелаца са ручним ватреним оружјем и двојицу тобџија, послужилаца топа великог калибра на кљуну брода – шајке.

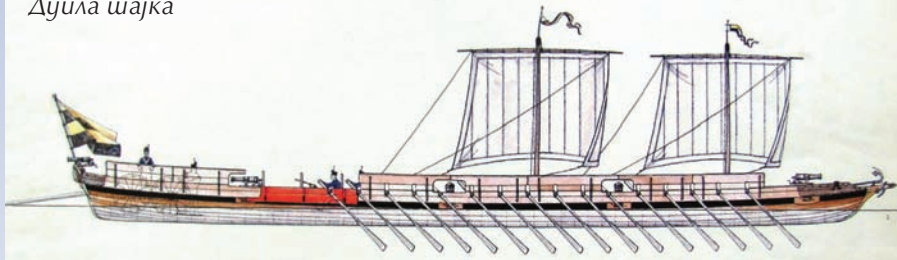
Након аустријско-турских ратова, 1763. године, формиран је, за потребе заштите границе на води, шајкашки батаљон. Припадници шајка-

ШАЈКЕ

Шајке су биле речни дрвени ратни бродови малог газа, узани али веома дугачки, покретани с осам до 12 пари весала и једним латинским једром. Веће шајке имале су око 40 војника, док су веслачи седели на клупама и веслали уз јаке повике и по такту лицем окренутим заповеднику. По величини су биле разврстане на дупле и целе шајке, полушајке и четвртшајке.

Дуїла шајка

шког батаљона носили су плаво одело са црвеним испускама и шешире од филца. С временом се изглед униформе, нарочито капе, мењао, па ће, рецимо, шајкашка капа из XIX века – шајкача у каснијим временима постати синоним српске походне униформе.

Успомена на Србе шајкаше сачувана је до данас у називу области Шајкашка, која је обухватала места Тител, Гардиновци, Лок, Вилово, Мошорин, Жабал, Ковиљ и Чуруг. Велику улогу шајкаши одиграли су током 1848. године, када је разбуктали национални покрет Срба на доњем Дунаву и Сави захватио и шајкаше, који су се „латили оружја“ и учествовали у борбама за независност.

У борби за независност

Током стварања нововековне српске државе у борбама за независност подвижнички су учествовали и гинули и српски бродарци. Својим херојским делима многи бродари надахњивали су будуће генерације припадника речних јединица. По ослобођењу дела Србије од турске власти у земљи је почела изградња првих пловних објеката, а први брод који је 1834. године запловио под српском заставом био је бриг „Србија“. Захваљујући развијеној бродоградњи у доба књаза Милоша Србија је добила неку врсту речне ратне флотиле.

На српским бродовима вила се застава Србије и пре признавања

таквог права и стварног осамостаљивања земље, а нарочито када су пловили у унутрашњим српским водама. Кнежевина Србија званично је добила право да истакне своју националну заставу на својим бродовима тек 1836. године, да би две године касније установљен и изглед заставе, која је била црвено-плаво-беле боје, са четири звезде на црвеном пољу и

српским националним грбом на плаво-вом пољу.

Од 1862. године у Србији су, под српском заставом, пловили састави државне флоте, која је, према флотној листи Српског бродарског друштва, бројала 12 пароброда, 52 теретњака и 14 штекова са понтонским мостовима. На Чукарици је у то време изграђено бродоградилште под називом Радионица лађа Краљевине Србије.

Формирање прве националне речне ратне флотиле

После неколико векова служења под туђом заставом, Срби су коначно у Првом светском рату формирали прву националну речну ратну флотилу. Јединица је организована за ограничена борбена дејства на рекама у саставу Снага одбране Београда. Иако импровизиована, одиграла је важну улогу у одбрани престонице 1915. године, нарочито на делу војишта на обалама Саве код Чукарице, Велике и Мале Аде Циганлије и Аде Међице.

ПРВА УПОТРЕБА МИНА

По објави рата Турској 1876. године Кнежевина Србија употребила је против снажне турске речне ратне флотиле на Дунаву речне мине. Била је то прва употреба минског оружја у ратовима у Европи, а захваљујући изведеним минским дејствима војска је била ослобођена обавезе да непрекидно обезбеђује дугачки и осетљиви речни гранични сектор уз смањење могућности отварања новог и тешко брањивог фронта. Полагање мина на Дунаву уродило је плодом и постигнут је велики успех ангажовањем незнатних средстава, до тада мало познатог оружја.

Бродови у чукаричком рукавцу 1915. године

Насупрот Србији, у припремама за Први светски рат, Аустроугарска је поседовала јаке речне снаге, којима је доделила значајну улогу у њеним офанзивним и освајачким плановима, ради остваривања превласти на пловним путевима и потпуне контроле речног саобраћаја. Предност у борби на водним токовима, речна ратна флотила Аустроугарске обилато је користила од првог дана рата. Од 28. јула 1914. аустроугарска Дунавска флотила била је распоређена у две тактичке групе: Дунавску код Земуна и Панчева и Савску код Брчког.

Језгро Дунавске флотиле чинили су монитори, модерни ратни бродови, способни да дејствују по свим циљевима и добро заштићени оклопом. Монитори су без последица могли да издрже јака противдејства пољске артиљерије са копна. То су били бојни бродови на реци, изузетно оклопљени и наоружани топовима великог калибра. Представљали су пловеће артиљеријске тврђаве које су неприкосновено господариле реком. Због застрашујућег дејства по циљевима на обали и немилосрдног сејања смрти са реке, у народу су убрзо постале познате као „челичне аждаје“.

Снаге Одбране Београда нису имале чиме да се супротставе јакој непријатељској речној флотили. Српска артиљерија није могла са успехом да се одупре бродовима јер није имала брзометне топове већег калибра, са већом почетном брзином метка и положеном путањом. Артиљеријска ватра, отворана са Великог ратног острва и Аде Циганлије, наносила је минималне губитке „пловећим тврђавама“, које су, крстарећи Дунавом и Савом, тукле из свих својих оруђа положаје бранилаца наносећи им тешке губитке.

Најефикаснији начин у супротстављању непријатељевим пловним снагама убрзо је постало минирање пловног пута и запречавање Дунава и Саве, које је Србија извршила уз помоћ Русије. У септембру и октобру 1914. године, у Саву код Београда и Шапца положене су мине и створена су офанзивна минска поља. На једно од њих, код Грабовачке аде, пред зору 23. октобра 1914, наишао је командни брод Дунавске флотиле монитор „Темеш I“ и по-

ПРВИ РАТНИ БРОД

Први српски ратни брод изграђен у војном бродоградилшту био је оклопљени чамац „Јадар“, поринут 6. августа 1915. у Саву код Чукарице. У очекивању непријатељске офанзиве у бродоградилшту су се градила и довршавала још два објекта истог типа, оклопљени чамац: „Далмација“ и „Босна“, јачи и боље наоружани, са топовима и митраљезима у куполама. Један објекат поринут је 5. октобра 1915. на Ади Циганлији пред саму офанзиву Макензеневих снага.

Поринуће оклопљеног чамаца „Јадар“ на Сави код београдске Чукарице

тонуо, што је био први успех савезничке мисије.

За борбу против монитора браниоцима је стигла помоћ од савезника прво у артиљеријским оруђима и рефлекторима, а затим у торпедним батеријама, торпедном чапцу и авионима. До краја 1914. године постављени су противбродски топови, намењени за гађање бродова, калибра преко 100 mm, који су користили панцирну муницију.

У оквиру снага Топчидерског пододсека, на чукаричком делу војишта дејствовала је Команда Аде Циганлије, за чијег је команданта 10. јануара 1915. постављен мајор Милан Радојевић, који у свом извештају говори о ангажованим средствима и снагама: „По оздрављењу од задобijenih рана 10. јануара 1915. године примио сам Команду Аде Циганлије у саставу Команде Одбране Београда, под којом су биле јединице: Бродарска чета са Бродарском радионицом, Одред добровољаца, Минерско оде-

љење, Шумадијски мостовни Полутрен и пешадија која је поседала Малу и Велику Аду Циганлију...“

Флотила је организована за кратко време и искључиво за ограничена дејства на фронту око Београда. Уз огроман напор радника Бродарске радионице Српског бродарског друштва на Чукарици и бродараца добровољаца, потопљена пловила извађена су из воде, за кратко време поправљена и стављена у употребу. Непрекидним радом и великим залагањем радника, бродоградилште је успело да изгради и неколико пловила.

Бродарска чета располагала је мањим пловним саставом бродова на Сави, са базом код Чукарице. Пловила су била наоружана митраљезима и лаким топовима, чије су посаде биле састављене од добровољаца бродараца са Саве и Дунава, а послуге оруђа претежно су чинили трећепозивци и момчићи из Сремског добровољачког одреда. Јединица је тежишно ангажована на задацима обезбеђења сигур-

ности везе и пловидбе између десне обале реке Саве и обе аде, заштите комуникације Београд–Обреновац, извршења минских запречавања и извиђања пловног пута.

Пловни парк Бродарске чете Команде Аде Циганлије на дан формирања чинили су: оклопљени брод „Тимок“, оклопљени моторни чамац „Победа“, моторни чамци „Свети Ђорђе“, „Ада“, „Бећарац“, „Спаситељ“, „Урнебес“ и руски моторни чамац „Слобода“ (са руском посадом), двадесет и један шлеп, девет дрварица, петнаест чамаца, две лађе и два метална понтона. Посаду брода „Тимок“ чинило је девет чланова, „Јадар“ и „Победу“ послуживала су по три, док су на „Светом Ђорђу“ службовала два члана посаде.

Артиљерија изнела највећи терет

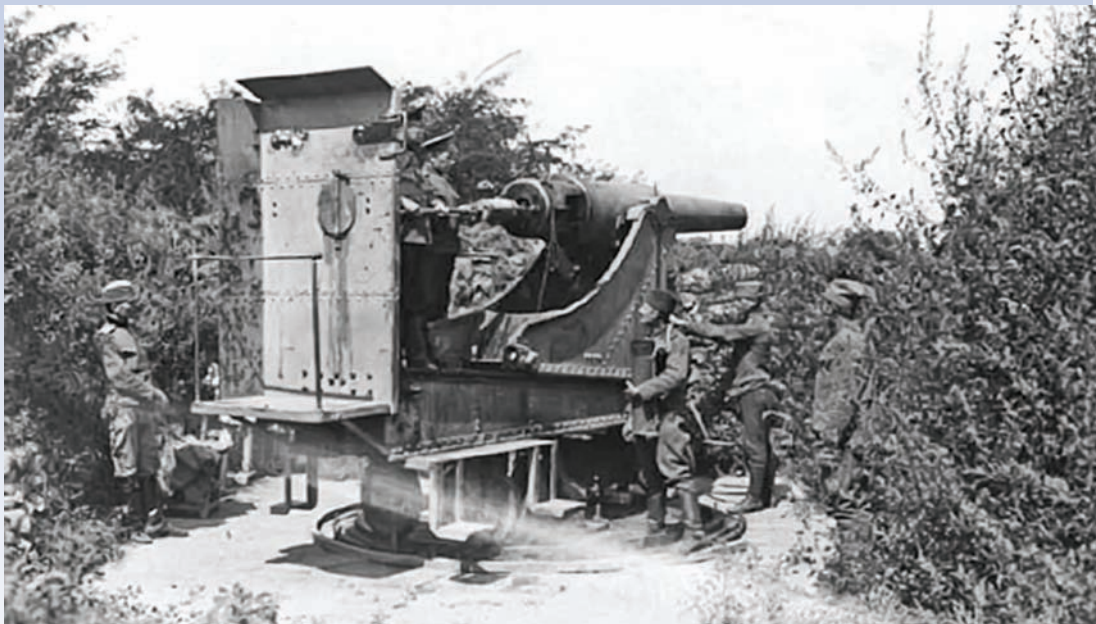
Највећи терет у непосредним борбама против аустроугарских бродова на Дунаву и Сави поднели су савезнички топови великог калибра, који су водили бројне артиљеријске бојеве. Енглеским и руским батеријама командовали су српски артиљеријски официри. Тешка артиљерија налазила се на положајима код Винче, на Топчидерском брду, Великом Врачару, Самару, Калемегдану (код Цркве Ружице и Доњем граду) и унутар положаја београдске тврђаве. Дејствима обалских топова снаге у одбрани српске престонице успеле су да смање опасност од изненадне појаве речних монитора, чиме им је ускоро одузета доминација на рекама.

Напад на Београд отпочео је жестоком артиљеријском припремом у току преподнева 6. октобра 1915. године. Прва топовска зрна падала су на положаје Команде Аде Циганлије и Бродарску радионицу. Артиљеријска ватра покидала је све телефонске везе, уништен је и потопљен оклопљени шлеп, који је служио за прихват посаде са Мале Аде, а руски моторни чамац „Слобода“ разнет је у парампарчад.

У операцијама одбране Београда, од 6. до 9. октобра 1915, одиграла су

се најважнија дејства прве националне речне ратне флотиле. Сва пловила учествовала су у борбама до коначног пада престонице и повлачења јединица српске војске из града, када су их, након скидања оруђа, потопиле сопствене посаде. Формиране током припрема за одбрану Београда од офанзиве здружених аустроугарских и

немачких снага, пловне јединице доказале су се у борбеним дејствима пожртвованим и храбрим извршавањем свих додељених задатака на делу акваторија од Чукарице до порушеног Савског моста. Борба импровизиране српске ратне флотиле током Првог светског рата заузима истакнуто место у херојској одбрани Београда.

Руски обалски шoи на положају испод Калемегданске шврђаве

Борци Велике и Мале Аде Циганлије

Бродарска команда на Крфу и у Солуну

Бродарска команда повукла се 1915. године, заједно са Снагама одбране Београда, преко Косова и Метохије, Црне Горе и Албаније на Јадранско море. Српски бродарци стигли су до Јадрана о коме су сањали, на широко море коме се крај не види, а потом и даље бродовима на Крф, укрцавши се последњи на брод који је одлазио на грчко острво спаса и смрти, ка будућој српској светој земљи.

На Крфу је 15. децембра 1915. Врховна команда, ценећи искуства Команде Аде Циганлије у одбрани Београда, донела наредбу да се формира Бродарска команда, а за команданта је поставила потпуковника Милана Радојевића. Уверени да се искуство бродара може ефикасно искористити на острву, Влада и Врховна команда подржали су предлог о набавци брода за потребе превозења српске војске. Бродарска команда опремљена је бродом „Авго-Зора“, некадашњом грчком торпиљарком „Паксос“, ког су бродар-

ци примили 7. марта 1916. и крстили именом отаџбине – „Србија“.

Бројно стање јединице непрестано је расло и крајем августа 1918. године износило је 160 припадника – два активна и шест резервних официра, 17 чиновника, 25 подофицира и 98 редова, од којих 25 добровољаца. Наредбом Врховне команде Бродарска команда упућена је 5. новембра 1918. из Солуна, преко Скопља, у Београд ради пријема монитора и бродова које је поражена Аустроугарска требало да преда Србији. Поново су бродарци прионули на формирање своје речне ратне флотиле.

Бродарска команда упловила је из Солуна у београдску луку у јутро 29. новембра 1918. године. Укупно 105 српских бродараца, на два брода „Апатин“ (бивши „Београд“) и „Алер“, стигло је у Србију, где су се ставили на располагање команданту Пловидбе на Дунаву адмиралу Ернесту Трубрицу и одмах укључили у прихват бродова и организацију рада у пристаништу. Монитор „Бодрог“ заробила је у борбама за Београд српска вој-

ска, пред којом се непријатељ обезглављено повлачио.

Речна флотила Краљевине СХС – Краљевине Југославије

Београдском војном конвенцијом, потписаном између савезника и угарске владе, било је одређено да се шест речних монитора савезницима предају у Београду. Пет монитора у пловидбеном стању и два патролна чамца пребазирани су 24. децембра 1918. под српском заставом из Будимпеште у Београд и предати Бродарској команди. Од 1. јануара 1919. заједно са припадницима Бродарске команде на бродове је укрцан и део особља послат од Одељења за морнарицу Народног већа Владе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Командант Бродарске команде заговарао је формирање јединствене Команде Речне ратне флотиле и инсистирао да команду над јединицом и мониторима приме доказани официри Бродарске команде, а да се новопримљеном официрском кадру бивше аустроугарске војске доделе подређени положаји у јединици. Тражио је и да монитори на почетку експлоатације имају видне српске ознаке и обележја, док се делимично не забораве горке слике када су као непријатељски бродови сејали смрт по српским обалама.

Нажалост, није било тако. Како је Одељење за морнарицу Народног већа остварило већи утицај на одлучивање о организовању јединице, команду над бродовима, према кадровској политици и предлозима из Загреба, добили су официри поражене аустроугарске војске, иако су током рата исте те мониторинг послуге сејале смрт по српској земљи убијајући незаштићен народ по Београду и Шапцу.

Укрцане посаде радиле су на припремама и оспособљавању бродова за оперативну употребу. Након две недеље од првих пробних пловидби обављен је дефиле свих расположивих пловних јединица Дунавске флотиле, која је организацијски била потчињена Одељењу за морнарицу Министарства војног и морнарице. Пре-

ЛАЂА „СРБИЈА“

„Србија“ је имала депласман од 50 тона, а бројала је сталну посаду од 12 чланова, састављену од капетана и лађара са Саве и Дунава. Брод је поносно пловио под српском тробојком на пловним рутама дуж Крфа, а највећи испит положио је испловивши за српском војском за Солун 12. маја 1916. са 19 чланова посаде. Након шест дана пловидбе кроз навигацијски тешко подручје Коринтског канала и савладавши опасности које су претиле у Егејском мору, „Србија“ је упловила у солунски луку, а Бродарска команда постала је позната и призната у савезничким поморским круговима.

Брод „Србија“ у луци у Солуну

ма свему што је тада приказано, није било сумње да је Дунавска флотила била спремна да се употреби у заштити интереса новостворене Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и савезника у Будимпештанској кризи и на демаркационој линији код Баје.

Указом краља Александра Првог Карађорђевића за славу Морнарице одређен је Свети Апостол и Јеванђељиста Свети Лука, у знак сећања на 31. октобар 1918. године, када се на аустроугарском монитору „Бодрог“, заробљеном на Дунаву код Вишњице у операцијама ослобађања Београда, завијорила победничка српска застава. Речна флотила је, по први пут славу и свога свеца заштитника, свечано и у духу свога времена, прославила 1922. године у Новом Саду. На дан славе група бродова упутила би се у одређену луку на пловном путу да би прославили празник са мештанима, док је почасна морнаричка чета, састављена од најбољих морнара Речне флотиле, на Светог Луку преузела стражу од Краљеве гарде и стражарила код Двора.

ПРЕИМЕНОВАЊА

Бродовима Дунавске флотиле које је Краљевина СХС добила мировним уговором убрзо су дата имена југословенских река. Тако су монитори „Енс“, „Темеш“, „Кереш“ и „Бодрог“ постали „Драва“, „Дрина“, „Морава“ и „Сава“, док је бивши монитор „Сава“ добио име „Соча“, а дотадашњи монитор „Босна“ преименован је у „Вардар“. Преименовани су и патролни чамци: „Барш“ у „Неретву“ и „Велс“ у „Брегалницу“.

Када је према мировном уговору извршена коначна расподела монитора, Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца додељени су речни монитори: „Сава“, „Драва“, „Вардар“ и „Морава“. Речна флотила Краљевске морнарице успела је да опреми у бази у Новом Саду додељене бродове: четири монитора и два патролна чамца, док су остали предати Међународној комисији 15. новембра 1920. године.

Речни монитор „Соча“

Преглед и основни подаци о речним мониторима 1. јануар 1923. године

Име брода	Бродоградилште (место, година градње)	Уведен у употребу (датум)	Депласман (t)	Дужина/ширина/газ (m)	Посала (Официра, ПодОф, морнара)	Снага (KS)/Брзина (km/h)	Наоружање
Вардар	„Stabilimento Tecnico Triestino“ (Линц, 1914.)	09.07.1915.	600	61,4/10,5/1,3	97 (5,34,58)	1600/25	1x 120/II mm D/45 2x 120 mm D/10 хаубица 2x 66 mm D/26 ПА топ 2x 40 mm ПА топ (Флак) 8x 7,9 mm (митраљез)
Драва	„Stabilimento Tecnico Triestino“ (Линц, 1912.)	17.10.1914.	536	60,2/10,3 /1,3	95 (5,32,58)	1560/24	1x 120/II mm D/45 3x 120 mm D/10 хаубица 2x 66 mm D/50 ПА топ митраљеци: 1x 15 mm (Шкода) и 7x 7,9 mm
Сава	„Данубиус“, (Будимпешта, 1903.)	10.11.1904.	440	56,2/9,5/1,2	91 (5,30,56)	1400/25	2x 120 mm D/35 1x 66 mm D/18 ПА топ 1x 40 mm ПА топ (Флак) 5x 7,9 mm (митраљез)
Морава	„Данубиус“, (Будимпешта, 1892.)	1892.	448	54/9/1,2	92 (5,30,56)	1200/18,5	2x 120 mm D/35 2x 66 mm D/45 1x 40 mm ПА топ (Флак) 4x 7,9 mm (митраљез)

Окосницу Речне флотиле Краљевске морнарице чинили су речни монитори, а поред њих јединица је располагала још патролним чамцима и помоћним бродовима.

Намена и опште карактеристике развоја

Команда Речне флотиле налазила се у Новом Саду и била је одговорна за употребу снага Морнарице на рекама. Основна намена Речне флотиле била је спречавање продора непријатеља дуж унутрашњих пловних путева. Јединица је за запречавање речних токова обучавала и увежбавала посаде пловних објеката у задацима полагања минских и других препрека. Речним мониторима додељени су задаци заштите минских препрека, као и садејства и пружања подршке јединицама копнене војске у извођењу операција.

По формацији, Речну флотилу чинили су: Штаб, База, пловне јединице и морнарички одреди на језерима. Укупан расположиви персонал бројао је 770 припадника. Окосницу јединице чинила је Дивизија монитора, састављена од четири монитора и командног брода „Цер“, поред којих је располагала јахтом „Драгор“, краљевским бродовима „Цер“, „Шабац“, „Сисак“, речним реморкерима „Мостар“, „Ловћен“ и „Велебит“ и ведетама „Граничар“ и „Стражар“. Минерски одред био је састављен од помоћних бродова: реморкера и пениша за полагање мина и пописних бродова.

За реализацију тактичких или оперативних задатака јединице Речне флотиле образовале би посебне саставе: дивизију, минерски одред, тренове и групе, а постојала је могућност ојачавања деловима поморског ваздухопловства. Групе су се састојале од две-три пловне јединице, док су дивизију чинили три или више бродова или пловних јединица под заједничком командом.

У периоду између два светска рата општа карактеристика била је непрекидни недостатак материјалног осигурања. Речна флотила била је наоружана са 202 лутајуће мине М/15 аустроугарског порекла и 200 речних мина ознаке Р/35, ускладиштених у

КРАЉЕВСКИ БРОД

Брод Његовог величанства „Драгор“ изграђен је 1927. године, а указом краља Александра Првог Карађорђевића од 23. новембра 1928. брод је уведен у флотну листу Краљевске морнарице и стављен под команду Речне флотиле.

Његовог Величанства брод „Драгор“

Сремској Каменици. Основни проблеми огледали су се у томе што нису постојале снаге за заштиту положених минских препрека, а каснило се и у модернизацији и опремању савременијим артиљеријским бродским наоружањем, првенствено за борбу против нисколетећих ваздухоплова. Бродови су били наоружани оруђима претежно из периода Првог светског рата, застарелим и недовољним да одговоре на прави начин изазовима надоласећег оружаног сукоба који ће заувек променити свет.

У Априлском рату

Место и улога Речне флотиле у рату били су одређени елаборатом за затварање границе, према којем је јединица била активирана у потпуности и дислоцирана на рекама Дунаву и Тиси и Охридском и Преспанском језеру. Почетни оперативни задаци Речне флотиле били су: садејство са јединицама Копнене војске, запречавање река с циљем онемогућавања дејства и продора непријатељских јединица водним токовима, заштита сопственог и спречавање непријатељског саобраћаја на рекама.

Командно место и штаб били су укрцани на командни брод „Цер“, који се налазио у рејону Вуковара. Дунавској дивизији били су придодати: група монитора „Вардар“ и „Сава“ у Дубовцу и Четврта минерско-баражна група у Смедереву. За подршку Осијечкој дивизији били су одређени:

„Драва“ и Прва минерско-баражна група у Бездану. На реци Тиси налазили су се и садејствовали са Потиском дивизијом: „Морава“ у Старој Кањижи, Друга минерско-баражна група у Сенти и Трећа минерско-баражна група у Тителу. Команда сектора Ђердап била је додељена Тимочкој дивизији, а налазила се у Текији и Доњем Милановцу. Морнарички одред на Охридском и одељење у Асаматима на Преспанском језеру оперативно су били потчињени Другој армијској области. Брод „Драгор“ налазио се у Шапцу и био је под командом Морнарице чији је целокупан персонал јахтом пребазиран из Земуна ради посудања командног места у селу Мајур, крај Шапца.

Због огромног значаја Дунава, у првој фази агресије 6. априла 1941. у два часа после поноћи нападнут је Сипски канал, којим је, пет сати пре званичне објаве рата, и отпочела ратна операција Сила Осовине на Краљевину Југославију. Слабо наоружана и недовољно материјално обезбеђена одбрана Сипског канала пружила је отпор у границама својих могућности и часно изгинула у одбрани границе.

Сви ратни бродови заузели су своје положаје на рекама према почетном оперативном плану и били спремни да изврше своје ратне задатке, али је због издаје и прекинутих веза изостало садејство са јединицама на копну. Као општи закључак остаје чињеница да је Речна флотила почетком Другог светског рата оправдала своје

постојање, наменски задаци извршени су у границама које је створена ситуација дозвољавала, а ниједан ратни брод на Дунаву није заробљен.

Речна флотила пружио је значајан отпор фашистичким освајачима током одбране земље са реке у краткотрајном Априлском рату, који је изнедрио ратне хероје јединице. Заувек ће остати упамћена подвижничка борба за слободу и част отаџбине херојске посаде краљевског брода „Драва“. Остаће то светионик јунаштва и патриотизма и путоказ будућим нараштајима.

Херојство посаде краљевског брода „Драва“

„Драва се не предаје непријатељу“, непрестано је емитована порука из радио-кабине краљевског брода „Драва“, по пријему издајничког телеграма. Посада монитора „Драва“, са својим командантом поручником бојног брода прве класе Александром Берићем на челу била је одлучна да, у борби до последњег, испуни завет да брод неће предати у руке непријатељу. Верни положеној заклетви, положили су животе на олтар отаџбине и пркосећи непријатељу нанели му осетне губитке.

„Драва“ је започела борбена дејства у 9 часова 6. априла, и изводила их све до 8 часова 12. априла 1941. године. Водећи артиљеријске бојеве против авиона омогућила је неометано пребацивања копнених јединица у додељеном рејону, док је запречном ватром бродских топова одбила напад непријатељских речних снага.

Бомбардујући аеродром у близини границе код Мохача, 11. априла 1941, „Драва“ је успела да заустави полетања непријатељских ваздухоплова, али је, због успешности акције, постала приоритетни циљ за немачку авијацију. У зору, 12. априла 1941, извиђачки авиони приметили су пркосни југословенски монитор у низводној пловидби Дунавом, током пребазирања за Нови Сад. Четири групе од по три немачка авиона типа Јункерс Ју-87 „штука“ у пратњи неколико ловаца нападе су брод код Челарева.

Поручник бојног брода прве класе Александар Берић - командант Краљевског брода „Драва“

У неравноправној борби „Драва“ је ураганском ватром одговарала на на сртаје из ваздуха, Обрушавајући се вертикално „штуке“ су испуштале свој смртоносни товар уз кишу митраљеских метака. Застрашујуће експлозије авио-бомби ређале су се прво око брода, а затим и по палуби.

Иако је снажна противавионска ватра проредила налете авиона, погибијом многих артиљераца постепено је јењавала, а од дејстава бомби дошло је до продора воде у машински простор, што је зауставило рад мотора и онемогућило даље кретање брода. Тридесет минута трајала је беспштедна борба. Посада није напуштала свој оштећени брод, већ се повлачила према тада још непотопљеном прамцу, све док командант није наредио његово напуштање.

Тачно у 8 часова 12. априла 1941. исписана је последња реченица у бродском дневнику, након чега је монитор „Драва“ потонуо на 1.287. пловном километру реке Дунав. Командант Берић поступио је по неписаном поморском правилу „да капетан тоне са својим бродом“, остао је на броду до последњег тренутка, није га напустио већ је заједно са њим отишао на дно реке, поделивши тако херојску судбину брода и његове јуначке посаде. На броду је уз команданта погинуло 75 његових сабораца, чланова посаде и укрцаних лица.

У изјавама о голготи преживели чланови посаде сведочили су о херој-

ству свога команданта: „Гледамо према ‘Драви’ и на њој стоји командант Берић, а наша се застава вијори. Одлучио је да сконча са својим пркосним бродом. Последње шта смо видели био је командант Берић како поздравља ратну заставу. Био је то велики, племенити, храбар, строг али поштен човек, командант и ратник“.

„Драва“ је током седмодневног учешћа у Другом светском рату оборила десет и оштетила 12 непријатељских авиона, не рачунајући непотврђене резултате бомбардовања мохачког аеродрома и два мађарска патролна брода.

Речна флотила Народноослободилачке војске Југославије

Краљевина Југославија је капитулирала 17. априла 1941. и распустила своју војску након само десет дана од избијања рата. После слома државе фашистички окупатор поделио ју је демаркационом линијом на две окупационе зоне: немачку и италијанску, али се народ и део његове војске није предао.

Речна ратна флотила Народноослободилачке Војске Југославије створена је у тешкој и дуготрајној борби. Пут до њеног формирања започео је појавом првих партизанских речних превозника код Нештина и Крчедина, преко стварања Поморске чете, па све до Команде Речне пловидбе, из које је израсла јака јединица ратне морнарице.

Од почетка устанка диверзантским акцијама отежан је или онемогућен друмски саобраћај, што је приморало Немце да све више користе реке за превоз, па су на Дунаву и Сави ангажовали јаке снаге да би се обезбедили од партизанских напада. Како је ратовање око река с временом постајало све сложеније указала се потреба за формирањем посебне партизанске јединице која ће дејствовати на рекама.

Наредбом Главног штаба Народноослободилачке војске и партизанских одреда Војводине од 11. септембра 1944. формирана је Поморска (Морнаричка) чета у саставу Пратеће бригаде. Састав Морнаричке чете

чинили су Чета за везу Главног штаба, посада брода „Загреб” и борци који су пре рата служили војни рок у ратној морнарици.

Главнина чете налазила се на Тестери, изнад Черевиха, са задатком да напада непријатељски речни саобраћај на Дунаву, а други део, са по једним водом у Нештину и Крчедину, имао је задатак да обавља превозења на Дунаву. По утврђеној тактици, чета је у рејон напада долазила ноћу, а после напада

МОРНАРИЧКА ЧЕТА

Прву акцију спречавања проласка непријатељских пловила са ратним материјалом Поморска (Морнаричка) чета, формирана 11. септембра 1944, у саставу Пратеће бригаде, извела је 22. септембра 1944. код Корушке. За више од два месеца постојања чета је извела дванаест напада на непријатељски саобраћај на Дунаву и том приликом уништила пет, а лакше оштетила 43 непријатељска пловна објекта. Истовремено, превезла је преко Дунава 220.000 људи, две хиљаде топова разних калибара, три хиљаде камиона и на тоне разног материјала. Чета је деловање завршила 20. новембра 1944, када је ушла у састав Морнаричке базе у Новом Саду.

није се дуже задржавала на обали. Главно наоружање био јој је топ донесен за брода „Загреб”. По потреби, чети је у акцијама додељиван противтенковски топ и противоклопне пушке из састава 11. војвођанске бригаде.

Команда Речне пловидбе, на чијем се челу налазио потпуковник Јурај Боначи, задејствована је 2. новембра 1944. у ослобођеном Београду. Бродови под Командом Речне пловидбе, касније Командом Речне флотиле, у току операција ослобођења земље преко Дунава, Саве, Драве и Дрине превезли су око 670.000 југословенских и совјетских војника, 9.500 моторних возила и тенкова, 8.900 кола, 15.000 коња, 4.800 грла стоке и 70.000 тона разног ратног материјала.

Почетком 1945. године, када је велики део земље био слободан, омогућена је и пловидба рекама, али су велику претњу представљале положене мине и бродовима је често претила опасност од наилаaska на то опасно оружје. Речне мине однеле су много живота на рекама током и после Другог светског рата. Разминирање пловних путева био је најтежи задатак за противминере Речне ратне флотиле, а борбу су водили противминским средствима којима се тада располагао и у садејству са Дунавском флотилом Совјетског Савеза. У рекама се налазило око 1.300 положених мина, стога су од расположивих пловних објеката убрзано формиране јединице речних миноловаца.

Речна ратна флотила послератне Југославије

Команда Речне пловидбе постојала је до 4. јуна 1945, а када је потпуно угашена од ње је проистекла Команда Речне флотиле са базама у Новом Саду, Славонском Броду и Кладову. Јединица је бројала 970 људи и била опремљена са 24 пловна објекта и то: десет моторних, девет патролних и пет јуришних чамаца уз пловећу радионицу Док-1.

Формацијом од 6. фебруара 1946. јединица је променила име у Речна рат-

на флотила, која је била оперативно потчињена Команди Југословенске ратне морнарице. До 19. септембра 1946. формирана су: Дивизион миноловаца и Дивизион стражарских чамаца, а Штаб и све приштапске јединице пресељене су из Земуна у Нови Сад. Дивизион миноловаца располагао је са 14 бродова, са ознакама РТШ, док је Дивизион стражарских чамаца бројао пет ведета: „П-6”, „П-7”, „П-9”, „П-11” и „П-12”.

Због непрекидног развоја и опремања новим техничким средствима, реконструисаним или тек изграђеним пловних објектима често је мењана организација јединице. Формацијски назив Друга Речна ратна флотила јединица је добила 1952. године, када је већи део јединице премештен за Шабац, у коме је боравила наредних пет година.

По извршеним променама 1957. године, Команда Речне ратне флотиле враћена је, са својим организацијским јединицама и установама, поново у своје старо седиште у Нови Сад. Јединицу су тада чинили: речни монитор „Сава”, речна јахта „Крајина”, Одред речних оклопних чамаца, Одред речних патролних чамаца, Одред речних миноловаца, Одред речних помоћних бродова, Одред десантних бродова, Одред речних распремљених бродова, Језерски гранични одред, 362. складиште ратних резерви, 225. морнаричко-техничко складиште, Лучка

Дефиле команде Речне рајне флотиле 1945. године

интендатура и Морнаричко-техничка радионица, распоређене у три града: Новом Саду, Београду и Шапцу.

У експлоатацији Речне ратне флотиле током 1961. године налазило се 75 пловних објеката: речни монитор „Сава“, речни помоћни брод „Козара“, брод станица за демагнетизацију РПФ-33, речни патролни чамац тип 111, баркаса моторна, четири речна оклопна чамца, двадесет и четири речна миноловца типа 301, четири речна десантна сплава тип 501, пет речних тенконосаца тип 401, две речне јахте „Крајина“ и „Шумадинка“, два речна брода радионице, два речна реморкера мала, петнаест моторних чамаца и дванаест осталих помоћних бродова. У саставу јединице од 1960. године налазила се Чета за подводно запречавање, која је првобитно била намењена искључиво за извођење лаких бродских радова при редовном и ванредном доковању брода, а од које је касније формирана прва самостална речна ронилачка јединица под називом Вод речних подводних диверзаната.

Све до 1962. године Речна ратна флотила налазила се у саставу Ратне морнарице, када је изашла из свог вида и препотчињена Првој армији. Тада су из употребе повучене офанзивне јединице, а остале су само снаге за противминска дејства и превозење, што је довело до смањења бројног стања пловних објеката. Након организацијских промена спроведених 1971. године Команда Речне ратне флотиле укрцана је на командни брод „Козару“, дивизион речних миноловаца преформиран је у два самостална одреда, формиран је Одред помоћних бродова, док су рониоци офанзивне и дефанзивне намене организовани у 93. речни центар.

Развојем бродова противминске специјалности, током 1981. године, поново је формиран Дивизион речних миноловаца, састављен од три одреда: Први одред су чинили бродови типа „Нештин“, Други одред био је састављен од шест реконструисаних миноловаца (319, 320, 321, 322, 323 и 324), а Трећи одред чинили су миноловци 307, 308, 310, 314, 317 и 318.

На свим вежбама које је Речна ратна флотила изводила у хладноратов-

ском периоду указивано је на потребу за постојањем пловних јединица са снажнијом бродском ватреном подршком. Иницијатива за изградњу речног артиљеријског брода покренута је 1983. године, али је реализација изостала, што ће се показати као велики недостатак у будућој употреби јединице.

Стварањем Савезне Републике Југославије и извршеним променама у Војсци Југославије дошло је до реорганизације Речне ратне флотиле и повлачења из употребе одређених застареле-

Основни задаци Речне ратне флотиле огледали су се у обезбеђењу властитог речног саобраћаја, извођењу противминске одбране и запречавању река, превозењу јединица и опреме, диверзантских и противдиверзантских дејстава и подршци јединицама копнене војске које борбена дејства изводе на води и захвату водних путева. Поред ових задатака јединица је у миру извршавала задатке обезбеђења државне границе на граничним рекама и обуку структура ван

Речни миноловци у новосадском зимовнику

лих бродова. Иако ограничених могућности у тешкој економској ситуацији у земљи, јединица је оправдала место у систему одбране, а 1996. године изграђен је и поринут модернизовани миноловац РМЛ тип 341.

Место, улога и задаци на крају века

Током послератних деценија место, намена и задаци Речне ратне флотиле остали су непромењени. Као здружена тактичка јединица намењена је за извођење борбених и неборбених дејстава на унутрашњим пловним путевима, у садејству са јединицама Копнене војске, Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране које дејствују у захвату водних путева.

оружаних снага за извођење наменских задатака на и у захвату пловних путева.

Величина и структура Речне ратне флотиле била је конципирана у зависности од војногеографског положаја, стратегијског и оперативног значаја унутрашњих пловних путева, наоружања јединица копнене војске и улоге других фактора у одбрани земље, као и економских могућности земље, снага и намера потенцијалног противника, хидрографских и хидролошких услова речног војишта.

Као носилац противминске одбране на унутрашњим пловним путевима, јединица је у извршавању наменских задатака ангажовала снаге службе минског осматрања и јављања, лаке минске рониоце, речне миноловце и пописне бродове. Основна снага

противминских дејстава били су бродови – речни миноловци.

Могућност запречавања није била велика, јер је капацитет крцања мина био ограничен, а због мале брзине полагања није било могуће два пута у току дана крцати и полагати мине. Своју улогу у запречавању дела унутрашњих пловних путева Речна ратна флотила вршила је помоћу сидрених контактних мина, неконтактних, на дну лежећих и плутајућих мина, а у одређеној ситуацији, потапањем пловних

би се комбиновала са другим борбеним дејствима, чиме се маскирао прави циљ напада и постизање успеха. По узору на 82. поморски центар Ратне морнарице, 93. речни центар развио је офанзивну компоненту коју су чинили речни диверзанти.

Сукоби на просторима бивше СФРЈ и грађански рат указали су на неприпремљеност снага Речне ратне флотиле за ангажовање у таквој врсти сукоба, првенствено због непостојања адекватних офанзивних снага. Недо-

статак офанзивне компоненте компензован је додатним напрезањима постојећих јединица и њиховом ненаменском употребом, уз сав ризик који је из тога произлазио.

Неопходност постојања јаке противминске компоненте на водним путевима потврђена је током грађанског рата у Југославији. Доказ томе је уништење плутајуће речне мине коју су, 1992. године, положили и усмерили ка мостовима у Новом Саду, хрватске паравојне формације. Пловне борбене групе штитиле су мостове од Бездана до Бачке Паланке и први пут је дошло до употребе бродова као ватрених тачака са воде. Јединица је током кризног периода и све време трајања оружаног сукоба са успехом одржала оперативни режим пловидбе на унутрашњим пловним путевима.

Борбена искуства и догађаји из периода деведесетих година XX века на унутрашњим пловним путевима показали су сав безбедносни ризик изазван претњама тероризмом на водним путевима. Борба против таквог вида асиметричног ратовања постала је један од највећих изазова за јединице Речне ратне флотиле пред крај миленијума.

Агресију НАТО-а 1999. године Речна ратна флотила дочекала је спремна, а у непосредним припремама изведена је правовремена дисперзија средстава ратне технике и покретних

Обука речних ронилаца у зимским условима

објекта ради успоравања, отежавања или потпуног спречавања продора непријатељских снага у унутрашње воде.

Речна ратна флотила служила је за уздужна и попречна превозна људства, борбене и неборбене технике и материјалних средстава. Превознањем покретних ствари омогућавао се маневар снагама одбране и брже савладавање водених препрека у нападним и одбрамбеним операцијама. Превознање теже технике могли су да реализују само речни тенконосци Одред десантних бродова и то само на уређеним местима прелаза.

Диверзантска дејства представљала су важан облик борбених дејстава Речне ратне флотиле. Добро планирана, организована и усмерена, уз висок степен изненађења, најчешће

Поринуће РМЛ-341 „Нови Саг“ 6. јуна 1996. године

ствари. У јединици су биле задејствоване пловне борбене групе, које су према раније утврђеним плановима употребе упућене на маскирне везове на рекама Дунаву, Тиси и Сави. Основни задатак борбених група био је да се адекватним радњама и поступцима сачува људство и борбена техника уз предузимање мера противваздухопловне заштите и у складу са борбеним могућностима дејствује по снагама агресора.

Пловни састав, који је био размештен у рејону Новог Сада, дејствовао је по непријатељским циљевима у ваздушном простору самостално или у садејству са јединицама противваздушне одбране. Током априла 1999. године, пловне борбене групе успеле су да оборе неколико агресорских крстарећих ракетних пројектила у захвату пловног пута реке Дунав, код Беочина и Ветерника и обронцима Фрушке горе.

У јеку ратних дејстава поновила се историја и јединица је увећала своју флоту бродова, слично као и током Првог светског рата, када су у бродоградилшту на Чукарици грађени ратни бродови и стваране речне снаге. Речни миноловац типа 341 „Нови Сад“, најсавременији речни ратни брод, уведен је 30. априла 1999. у оперативну употребу у састав Одред речних миноловаца.

Коначни повратак и дезангажовање свих пловних јединица Речне ратне флотиле у мирнодопске локације извршени су 21. јуна 1999, уз позитиван извештај да у току агресије земаља НАТО-а на Савезну Републику Југославију није било људских нити материјалних губитака.

Део Копнене војске

Према последњој организацијској промени из 2008. године Речна флотила је јединица ранга бригаде у саставу Копнене војске и чине је Команда, два речна одреда, два понтонирска батаљона, командна чета и чета за логистику. Команда и већи део јединица Речне флотиле налази се у Новом Саду, остале базирају у гарнизону Београд и Шабац.

Речна флотила је тактичка јединица Копнене војске намењена за

извођење борбених и неборбених активности, покрета и других акција на и у захвату река, пловних канала и језера, самостално и у садејству са другим снагама одбране. Преформирање јединице у ранг бригаде извршено је 2. октобра 2008, а састав Речне флотиле ојачан је понтонирским јединицама: Првим и Другим понто-

ње у спасавању људи, материјалних добара и пружању помоћи у случају елементарних непогода или других техничко-технолошких опасности и несрећа на и у захвату водних путева.

У Речној флотили нарочита пажња поклоњена је неговању традиција и чувању успомена на све периоде из историје, од настанка првих сред-

Учешће на шрилајтералној вежби „Дунавска смотра 2007“

нирским батаљоном, стационарним у Шапцу и Новом Саду.

И по новој формацији окосницу Речне флотиле чине речне јединице организоване у два речна одреда. Први речни одред задејствован је у Новом Саду од вишенаменских и десантних бродова, док је Други речни одред са базом на сидришту „Ушће“ формиран од групе патролних бродова и брода посебне намене „Козара“.

Јединица располаже снагама које своје задатке извршавају на и у захвату унутрашњих пловних путева, што омогућава ефикасно извршавање обавеза, посебно у оквиру помоћи становништву у супротстављању природним и технолошким катастрофама. Организација по којој су обједињене речне, амфибијске и понтонирске јединице омогућава брзо реагова-

њовековних речних ратних флотила, њиховог развоја на нашим просторима, па све до данашњих дана.

Као саставни део Копнене војске, Речна флотила од 2008. године 6. август прославља као Дан Речне флотиле и рода речних јединица Војске Србије, у спомен на датум када је 1915. у београдском бродоградилшту на Чукарици поринут ратни брод „Јадар“.

За припаднике Речне флотиле важан је још један датум. Посебно место у обележавању годишњица значајних догађаја и датума из историјата Речне флотиле има и 12. април који се обележава у славу и част команданта и посаде речног монитора „Драва“. Испловљавањем пловног састава и полагањем венца са бродова на 1.287. пловном километру реке Ду-

Трилатерална вежба „Тиса 2012“

нав одају се почасті страдалим херојима са „Драве“.

Од 2015. године у склопу прославе јубиларне стогодишњице постојања Речне флотиле на гробу поручника бојног брода прве класе Александра Берића у Белегишу и новосадској касарни, која носи његово славно име, постављен је споменик и биста јунака Априлског рата.

Спомен-соба Речне флотиле сведок је чињенице да припадници јединице чувају успомену на своју прошлост и негују традицију бродарства и поморства у Војсци Србије. Просторија је уређена и представља унутрашњост брода, а великим бројем експоната представљена је верна слика и богата историја речног бродарства и бродараца на нашим просторима, хронолошки су по периодима постављене фотографије, факсимили, документа и текстови каширани на панолу, натписи писани литосетом, макете бродова, униформе и трофејна оружја.

На међународној сцени

Интензивирањем међународне војне сарадње у региону од 2004. године отпочело се са одржавањем вежби са оружаних снагама земаља из окружења, а ради заједничког деловања, који је предуслов одрживог концепта колективне безбедности и борбе против тероризма. Заједничким радом на

сница, на реци Дунав код ушћа Тимока. Основни циљ вежбе био је повезивање деловања војних и цивилних структура на припреми и оспособљавању националних система за управљање кризама и спречавање њиховог ширења.

Прва трилатерална вежба „Тиса 2009“ у организацији Речне флотиле одржана је од 12. до 14. маја 2009, на реци Тиси у Тителу – „Помоћ цивилном становништву у катастрофама изазваним поплавама у захвату река Тиса и Тамиш“.

У Шапцу, на реци Сави, од 12. до 14. јуна 2012, организована је међународне вежбе помоћи цивилним властима у случају поплава – „Тиса 2012“.

Понтонски мост на Лиму код Бродарева

најбољи начин у пракси су се провериле могућности и спремност да се удруженим дејствима одговори на савремене изазове и претње безбедности.

„Плави пут 2004“ (Blue Road 2004) је прва међународна вежба у којој су учествовале снаге из састава Речне флотиле и оружаних снага Републике Румуније. Вежба је одржана 31. маја 2004. на Ђердапу на тему „Ослобађање талача са отетог брода“ и била је усмерена ка заједничком одговору у одбрани од тероризма, као потенцијалног облика асиметричног ратовања.

Трилатерална вежба Србије, Бугарске и Румуније, под називом „Дунавска стража 2007“ (Danube guard 2007), одржана је 27. јуна 2007. на тромеђи државних граница земаља уче-

Тада је потврђен стечен ниво интероперабилности јединица за успешно наступање у мисијама и задацима помоћи цивилном становништву приликом природних непогода, техничко-технолошких и других несрећа.

Извођењем заједничких артиљеријских гађања бродским наоружањем, остварена је и сарадња речних јединица Војске Србије и Републике Мађарске. Први пут у историји речних јединица српске и мађарске војске одржан је овакав тип увежбавања. Заједничка гађања бродском артиљеријом по циљевима на копну и води, под називом „Гвездени мачак 2011“ (Iron cat 2011), реализована су на артиљеријском полигону на реци Тиси надомак Титела од 5. до 14. септембра 2011. године.

Речна флотила данас

Речне, понтонирске и амфибијске јединице Речне флотиле од првог дана преформирања изводиле су бројне припреме и увежбавања активности из наменских задатака. Мобилност и атрактивност определили су јединицу за чест приказ оперативних способности за стране војне представнике и делегације приликом званичних посета Војсци Србије.

Стечена знања из треће мисије примењена су у децембру 2010. године на задатку санирања последица изазваних изливањем реке Лим на угроженом подручју у општини Пријепоље, када је у непосредној близини оштећеног моста у насељу Бродарево постављен понтонски мост и успостављен безбедан прелазак преко реке за мештани одсечених јадовничких села.

Оперативна способност јединице проверена је практично у реалној ситуацији током фебруара 2012. године на задацима помоћи становништву у отклањању последица изазваних елементарном непогодом, на рашчишћавању путева од снежних наноса у општинама Мали Зворник, Коцељева, Шабац и Љубовија. У склопу припрема за одбрану од претњи изазваних кретањем леда на водним токовима Речна флотила успешно је извела показну вежба „Лед 2012“, на тему „Рушење леда минарањем“.

Команда и јединице Речне флотиле учествовале су на вежби „Река 2012“, одржаној 25. октобра 2012. у организацији Генералштаба Војске Србије, на приказу извршења задатака подршке цивилним властима у супростављању невојним претњама безбедности. Речне и понтонирске јединице употребљене су приликом извођења секвенци евакуације и спасавања становништва и покретних материјалних добара на води.

Стечена искуства и увежбаност за задатке помоћи цивилним властима у

случају природних непогода показали су се драгоценим током ангажовања у одбрани од поплава изазваних изливањем река из својих корита у мају 2014. године. На задацима спасавања и евакуације угроженог становништва спасени су многи животи угрожених у поплавленим градовима и насељима. Припадници Речне флотиле нашли су се на свим критичним местима широм Мачванског, Колубарског и Моравичког округа у одбрани од водене стихије, док је искуство из Бродарева допринело брзом постављању и одржавању

Пријем војне заставе Речне флотиле
2. октобра 2008. године

Рубни поздрав са брода РСРБ-36 „Шабац“

понтонског моста преко реке Јадар код лозничког места Драгинац.

Једна од највећих и најзначајнијих вежби Речне флотиле јесте тактичка вежба с бојевим гађањем „Плави одговор 2014 – Ватрена подршка снага Копнене војске на и у захвату унутрашњих пловних путева и формирање десантног и скелског места преласка“. На вежби су проверене стандардне оперативне процедуре и тактика употребе јединице у извођењу речног десанта и извршењу артиљеријских гађања бродским топовима на реци Тиси.

Интензивирањем сарадње Речне флотиле са многим организацијама, установама и друштвима додатно је утицало на подизање угледа јединице у јавности и истицања њеног значаја за систем одбране. Акција „Отворени дан“ у Речној флотили први пут је одржана 15. септембра 2009, када је новосадску касарну „Александар Берић“ посетило више од две хиљаде посетилаца.

У сарадњи са Новим Садам, Речна флотила дуго година учествује на комеморацији жртвама Новосадске рације 1942. Званична делегација Речне флотиле полаже са брода венац у Дунав у сећање на невине жртве које су мађарске окупационе фашистичке власти убиле или живе гурнуле под лед у зиму 1942. године.

У Речној флотили војни рок одслужиле су бројне класе морнара из свих крајева земље, а највише са територије северне српске покрајине Војводи-

не. Од милоште и морнарским речником касарна у Новом Саду имала је надимак „Морнарица“, које је преношено генерацијама војника на одслужењу војног рока.

Речне, понтонирске и амфибијске јединице Речне флотиле драги су гости у многим местима дуж унутрашњих пловних путева на рекама Дунаву, Тиси и Сави и пловним каналима хидросистема „Дунав–Тиса–Дунав“, јер изазивају велику пажњу својим присуством.

Речна флотила јединствена је у војсци по томе што све своје задатке тежишно обавља на води, под водом и у захвату водних токова, а у јавности је препознатљива по специфичним пловним објектима и средствима. Први пут након преформирања у ранг бригаде, јединица је учествовала, 14. фебруара 2009, у Новом Саду на показној вежби у склопу обележавања Дана државности и Дана Војске Србије.

Учествујући на вежби „Сретење 2009“ била је носилац приказа оспособљености и техничких могућности Војске Србије, јер су снаге и средства Речне флотиле употребљене на тежишту вежбе, посебно у приказу секвенци насилног преласка водене препреке. Демонстриране су могућности и оспособљеност за извршење задатака превожења преко реке уз пружање бродске ватрене подршке и помоћи цивилним органима власти у евакуацији становништва са угроженог подручја.

Припадници Речне флотиле, марширајући на свим обележавањима војних празника, проглашавани су једним

од најбољих и највежбанијих пешадијских ешелона, почев од 2010. године и свечаног дефилеа јединица у Нишу, паредом у Београду, Лесковцу, Крушевцу, Ужицу и на крају на паради „Корак победника“.

У славу палим херојима отаџбине, у Београду, 16. октобра 2014, организована је војна парада поводом обележавања стоте годишњице од почетка Првог светског рата и седамдесет година од ослобођења престонице Београда у Другом светском рату. У свечаном строју, први пут у историји војних парада у Србији, наступио је ешелон пловних објеката Речне флотиле. У пловидби реком Дунав од београдског Ушћа до Палате „Србија“ поносно су дефиловали припадници и бродови Речне флотиле, под војном и заставом рода речних јединица.

Поносни на часну историју јединице и дичну прошлост земље, одређени за безусловно обнављање и неговање славних традиција, чување успомена и тековина ослободилачких ратова Србије, дефиловали су официри, подофицири и војници Речне флотиле. Прносећи војну заставу јединице и рубним поздравом са бродова поздрављали су присутне на обалама Дунава и Саве. Традиционални узвик слободе са реке „ура“ орио се обалама у знак сећања на славне претходнике и ширио водним токовима чврсто уверење да ће и у будућности Речна флотила пловити у част и славу отаџбине Србије и њене Војске, праведним и сигурним „кораком победника“. ■

